

Twaalf wonderen
door de profeet Elisa

Hugo Bouter

Twaalf wonderen door de profeet Elisa

Bijbelstudies over 2 Koningen 2-13

Boeken om de Bijbel
Gouda

Twaalf wonderen door de profeet Elisa
Copyright © H. Bouter
Omslagontwerp: Cees van der Steldt
Druk: Drukkerij Van der Perk B.V., Nieuw-Lekkerland

Eerste editie 1995 Uitgeverij Medema, Vaassen
Tweede, herziene editie 2005 Boeken om de Bijbel, Gouda
Distributie: Johannes Multimedia, Postbus 31, 3940 AA Doorn

ISBN 90-70926-42-3
NUR 707

Alle rechten voorbehouden.
Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd, opgeslagen in
een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt,
in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch of mechanisch,
zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

*'Want zo zegt de HERE:
men zal eten en overhouden'.*

2 Koningen 4:43

*'Ik ben gekomen opdat zij leven hebben,
en het overvloedig hebben'.*

Johannes 10:10

Inhoud

Woord vooraf	10
1. Elisa maakt het water te Jericho gezond.....	13
- De man Gods als heilbrenger	13
- Leven in de dood	15
- De welgelegen stad met de slechte bron	15
- Het redmiddel: een nieuwe schotel met zout	17
- Hebt zout in uzelf	19
2. De spottende knapen van Bethel	21
- Een reisverslag	21
- De spotters te Bethel	23
- De vloek in de naam des Heren	25
- Zegen en vloek	27
3. Overwinning in de strijd	29
- Jorams veldtocht tegen Moab	29
- Een verkeerde alliantie	30
- Geen water	33
- Overwinning door het geloof	35
- Overwinning over de wereld	37
- Het resultaat van de overwinning	38
4. De olie die bleef stromen	41
- God heeft oog voor de enkeling	41
- God zorgt in tijden van nood	42
- Profetisch perspectief	45
- Vaten vol olie	46
- De man Gods	47
- De vervulling met de Geest	48

5. Leven uit de dood: de Sunamitische en haar zoon	53
- Een gastverblijf voor de profeet	53
- Christus' gastverblijf	56
- Leven uit de dood	57
- Opnieuw: leven uit de dood	59
- Identificatie met de Man Gods	63
6. Het wonder van de herstelling van alle dingen ...	65
- De koning helpt de Sunamitische na haar terugkeer uit het land der Filistijnen	65
- De grote daden van de man Gods	67
- De tijd van het herstel	69
7. De dood is in de pot	73
- Elisa opnieuw te Gilgal	73
- Er was honger in het land	74
- De man Gods voorziet in de nood	75
- Wilde kolokwinten	77
- Haal dan meel	79
8. Een wonderbare spijziging	81
- Een man uit Baäl-Salisa	81
- Brood van de eerstelingen	83
- Geef het aan het volk	85
- Men zal eten en overhouden	86
- De parallel met Christus	87
- Verschillen	88
9. Het wonder van de drijvende bijl	89
- De plaats is voor ons te bekrompen	89
- Ik ga mee	91
- De drijvende bijl	93
- De weg tot herstel	95

10. Hij heeft mijn ogen geopend	97
- Dikwijls in doodsgevaaren	97
- Verlichte ogen van het hart	99
- De vijanden met blindheid geslagen	101
- Een grote maaltijd	102
11. De redding van Samaria	105
- Beleg en hongersnood	105
- De hemel gaat open	108
- Dit is een dag van blijde boodschap	110
12. Het wonder bij Elisa's graf	115
- Elisa's levenseinde	115
- Leven uit de dood	116

Woord vooraf

Dit boek bevat bijbelstudies over twaalf wonderen van de profeet Elisa, die hier beurtelings als een type van Christus Zelf en van de met Zijn Geest vervulde gelovige wordt gezien. De wonderen en tekenen van de profeet Elisa verwijzen naar het werk van Christus. Ze illustreren op indrukwekkende wijze dat Christus ons leven én overvloed wil schenken. Elisa heeft er meer dan twaalf verricht, o.a. ook de genezing van Naäman en het verdelen van de wateren van de Jordaan met behulp van de mantel van Elia (zie 2 Kon. 2 en 5).

God schonk Elisa een lang en gezegend leven, hoewel hij leefde in een tijd waarin het oordeel zwaar begon te drukken op het volk dat van Jahweh was afgeweken en de afgoden diende. De profeet was een kanaal van zegen, van nieuw leven, voor allen die met hem in contact kwamen. Zijn leven illustreert dat Christus ons ook in moeilijke dagen wil zegenen. Dit is een belangrijk thema voor ons die leven in de laatste dagen, die immers gekenmerkt worden door 'zware tijden' (2 Tim. 3:1).

Het komt in deze tijd aan op onze persoonlijke trouw om het kwade te ontvluchten en te jagen naar 'gerechtigheid, godsvrucht, geloof, liefde, volharding en zachtzinnigheid' (1 Tim. 6:11). Het gaat erom of wij werkelijk het beeld van Christus, de ware Man Gods, vertonen? Ben ik, bent u, evenals Timotheüs een 'mens Gods', d.i. iemand die zich helemaal toewijdt aan God en aan Zijn dienst? Zo ja, dan leert de geschiedenis van Elisa ons dat er ook in de laatste dagen nog stromen van zegen kunnen komen voor hen die acht slaan op het woord van de Man Gods. Wij mogen ons als 'kleine profeten' zelfs spiegelen aan Hem, de grote Profeet (Luc. 7:16). Want Hij wil ons als Zijn dienstknechten, als 'profetenzonen' ook gebruiken om te profeteren tot opbouw van de Gemeente (1 Kor. 14:3vv.).

Hier dreigt echter gemakkelijk het gevaar van zelfoverschatting, zoals dat ook in Korinthe het geval was. Ik zeg dit met het oog op de zg. profetenbeweging, die vooral in charismatische kringen opgang maakt. Sommigen wagen het zelfs om zich te meten met de apostelen en profeten van het Nieuwe Testament, de grondleggers van de Gemeente (Ef. 2:20). Zulke pretenties moeten uiteraard van de hand worden gewezen. Het is waar dat er ook nu nog een rijkdom is aan door de Geest geschonken profetieën, die wij niet moeten verachten. Aangezien óns kennen en profeteren onvolkomen is, moeten deze echter steeds worden getoetst aan het geïnspireerde Woord (1 Kor. 13:9; 14:29; 1 Thess. 5:19-21). Als dat niet gebeurt, is er iets grondig mis. Laten wij dus het vermaan van de apostel ter harte nemen: 'Indien iemand meent een profeet of geestelijk mens te zijn, laat hij dan wèl weten, dat hetgeen ik u schrijf, een gebod des Heren is' (1 Kor. 14:37). Zo'n profeet moet zich dus niet begeven buiten het raam van de Schrift.

Ongetwijfeld heeft de Heer Zelf veel meer wondertekenen verricht dan de profeet Elisa, teveel om één voor één te worden beschreven (Joh. 21:25). Toch zijn er treffende overeenkomsten. Het grote doel ervan vinden wij in Johannes 20, waar de evangelist bericht over de zin van de wonderen die hij heeft beschreven: '(...) deze zijn geschreven, opdat gij gelooft, dat Jezus is de Christus, de Zoon van God, en opdat gij, gelovende, het *leven* hebt in Zijn naam' (Joh. 20:31).

Moge de Heer Zijn zegen geven over dit werk en de ogen van de lezer openen voor de rijkdommen van dit deel van Zijn Woord, dat helaas door sommigen geringschattend als 'een cyclus van profetenlegenden' wordt betiteld en daarmee in feite naar het rijk der fabelen wordt verwezen. Laat ons gebed echter zijn: 'Ontdek mijn ogen, opdat ik aanschouwe de wonderen uit Uw wet' (Ps. 119:18).

1

Elisa maakt het water te Jericho gezond

2 Koningen 2:19-22

*Het eerste openbare optreden van Elisa
toont direct al het karakter van zijn bediening.
Hij trad op als heilbrenger in Jericho, de stad van de vloek,
doordat hij daar het leven bracht in de dood.
Zo zou hij voortaan heil en zegen verspreiden in Israël.
Christus, de ware Man Gods, schenkt nog steeds
levensvernieuwing in situaties van dorheid en doodsheid
onder Gods volk.*

De man Gods als heilbrenger

Terwijl Elisa in Jericho verbleef (vs. 18), zochten de profeten van die stad drie dagen lang tevergeefs naar zijn voorganger Elia. Nadat zij verslag hadden uitgebracht van hun zoektocht bleef Elisa blijkbaar nog enige tijd bij hen, en verrichtte hij het wonder dat in deze verzen wordt beschreven. Of dit op verzoek van de profeten van Jericho gebeurde, is niet helemaal duidelijk. In vers 19 wordt alleen gesproken over 'de mannen van de stad', die met hun probleem bij Elisa kwamen.

Aangezien wij in 2 Koningen telkens zien dat Elisa zich bewoog in de kringen van de profeten, is het wel waarschijnlijk dat zij hierbij een rol hebben gespeeld; via hen was de roem van Elisa in Jericho verbreid. In ieder geval waren deze mannen bij Elisa aan het goede adres. Aan hem konden zij hun nood kla-

gen, en hij was ook in staat om uitkomst te bieden. Omdat God door middel van de profeet in genade naar Zijn volk omzag (Elisa betekent: 'God is redding', of 'God heeft geholpen'), kon deze werkelijk voorzien in een oplossing.

Hier leren wij direct al een praktische les: Gaan wij met onze problemen en zorgen naar de grote Profeet, de ware Man Gods, onze Heer Jezus Christus? Roepen wij tot Hem om hulp, zoals later de blinde bedelaar bij Jericho dat deed met de woorden: 'Jezus, Zoon van David, erbarm U over mij' (Luc. 18:35vv.)? Hij is machtig om ons te redden, maar dan moeten wij ons probleem wel aan Hem voorleggen.

Misschien zal iemand zeggen: Maar hoe moet ik dan naar Hem toegaan? Hij is toch niet meer op aarde? Hij is niet meer te vinden in de nabijheid van Jericho, de stad van de vloek.*

Maar hoewel Christus niet meer op aarde is, is Hij door Zijn Geest nog steeds werkzaam in de 'stad van de vloek': in een wereld die zucht onder de vloek van zonde en dood, een wereld die onder het oordeel ligt en die evenals Jericho met vuur zal worden verbrand (2 Petr. 3:7vv.), omdat ze het bolwerk is van de macht van de boze.

Christus heeft nog steeds een open oor voor allen die in hun nood tot Hem de toevlucht nemen. Door middel van het gebed kunnen wij echt met Hem spreken en alles wat ons bezighoudt aan Hem voorleggen. En Hij spreekt ook werkelijk tot ons door Zijn Woord en Geest. Zo geeft Hij antwoord en schenkt Hij door Zijn kracht verlossing en heil, ja, zelfs het leven in de dood.

* De stad Jericho moest met vuur worden verbrand en mocht niet worden herbouwd volgens Jozua 6:17,26. Er bestaat echter geen duidelijk rechtstreeks verband tussen de banvloeken van Jozua en de kwalijke gevolgen van het slechte bronwater in 2 Koningen 2. De bron die door Elisa gezond werd gemaakt, is nog steeds te vinden in Jericho en staat bekend als de 'bron van Elisa'.

Leven in de dood

Dit thema, dat God door middel van Zijn gezant het leven werkte te midden van de dood, zien wij niet alleen hier bij de gezondmaking van het slechte water dat de dood veroorzaakte, maar ook bij vele andere wonderen van Elisa:

(1) de profeet zorgde voor water voor het dorstige leger, dat anders ten dode was opgeschreven (2 Kon. 3);

(2) hij hielp één van de vrouwen der profeten na de dood van haar man aan levensonderhoud (2 Kon. 4);

(3) hij beloofde de onvruchtbare Sunamitische een zoon, en wekte deze jongen later op uit de dood (2 Kon. 4);

(4) hij zorgde voor eetbaar voedsel toen de dood in de pot was (2 Kon. 4);

(5) hij wees de doodzieke Naäman de weg ten leven, zodat diens lichaam weer gezond werd als dat van een kleine jongen (2 Kon. 5);

(6) hij voorzag de stervende bevolking van Samaria van levensmiddelen (2 Kon. 6-7);

(7) hij deed zelfs na zijn dood iemand opstaan uit het graf (2 Kon. 13).

Bij al deze gebeurtenissen zien wij opvallende overeenkomsten met het werk van Christus, de grote Profeet, die de dood heeft overwonnen en leven en onvergankelijkheid aan het licht heeft gebracht door het Evangelie. Hij schenkt ons leven en overvloed.

De welgelegen stad met de slechte bron

De mannen van Jericho klaagden hun nood aan Elisa met de woorden: 'Zie toch, de ligging van de stad is goed, zoals mijn heer ziet; maar het water is slecht, en de landstreek veroorzaakt misgeboorte' (vs. 19). Uiterlijk leek alles in orde. Jericho was een prachtige stad met palmen en balsembomen. Daarom droeg ze ook wel de naam Palmstad (Deut. 34:3; Richt. 3:13;

2 Kron. 28:15). De ligging was fraai: in een vruchtbare vlakte, in de nabijheid van de Jordaan.

Maar dat was slechts de buitenkant. Tegenover het voordeel van de goede ligging stond één groot nadeel: het water was slecht, d.i. kwaad, verdorven. Het veroorzaakte dood (zuigelingensterfte?) en misgeboorte (vs. 21). Volgens vers 19 werd dit mede veroorzaakt door 'de landstreek', dat wil zeggen door het eten van de gewassen van het bouwland dat met het water uit deze slechte bron werd geïrrigeerd. Zoals deze slechte bron doodsheid en onvruchtbaarheid veroorzaakte onder de bevolking van Jericho, vergiftigde de Baälsdienst het héle volk.

De les voor ons ligt voor de hand. Misschien lijkt het in uw en mijn leven van buiten allemaal ook wel mooi, terwijl wij van binnen tobben met het probleem van zo'n 'slechte bron'. Eigenlijk heeft iedere gelovige daarmee te maken, want uit het hart van de mens komen allerlei boze dingen voort die hem verontreinigen, dingen waarvan het einde ook de *dood* is (Marc. 7:21-23; Rom. 6:21-23). Alleen *Christus* kan dit probleem tot een oplossing brengen, zoals in dit verhaal alleen de man Gods het verlossende woord kon spreken en de macht van de dood kon tenietdoen.

In onze tijd zou men de situatie in Jericho waarschijnlijk omschrijven in termen van een 'milieuprobleem'. Toch hebben helaas maar weinig mensen oog voor de gééstelijke milieuverontreiniging die in onze dagen steeds meer toeneemt, maar die in feite al bestaat sinds de zondeval. Door te luisteren naar de verleidende woorden van de satan heeft het eerste mensenvolk reeds gedronken uit een slechte bron, en wij weten maar al te goed dat dit de dood tot gevolg heeft gehad.

Zonde en dood hebben door de ongehoorzaamheid van de eerste mens hun intrede gedaan in deze schepping. En de schepping zucht nog steeds onder de slavernij van de vergankelijkheid (Gen. 3:17-19; Rom. 5:12; 8:20-22). Pas bij *Christus'* wederkomst zal zij worden ontheven van de vloek waaraan zij omwille van Adams zonde is onderworpen. Dan zal het Vrede-

rijk aanbreken, een tijd van ongekende zegen waarin Israël zal worden gezegend mét de volken.

In profetisch opzicht spreekt het optreden van de man Gods van deze toekomstige tijd van zegen. Israël zal genade vinden en weer als Gods volk worden aangenomen. Dit herstel wordt door Paulus heel treffend getypeerd als het 'leven uit de doden' (Rom. 11:15). Zo bracht Elisa hier nieuw leven tevoorschijn, daar waar voorheen de dood heerste.

Als christenen weten wij dat er voor ons nú al verlossing is van de vloek van de zonde en de dood – de vloek die door de wet op het geweten van de mens wordt gebonden. En wel doordat wij in het geloof hebben geluisterd naar Gods bevel, naar het woord van de grote Profeet die ons heeft verlost van de vloek door voor ons een vloek te worden op het kruis van Golgotha (Gal. 3:13). Toch blijft de definitieve verlossing van de zonde en de verlossing van onze sterfelijke lichamen ook voor ons een toekomstige aangelegenheid (Rom. 8:23vv.; 1 Kor. 15:51vv.; Fil. 3:20-21; 1 Thess. 4:15-18).

Het is echter duidelijk dat de redding, het herstel, de heling – zowel nú als in de toekomst – steeds tot stand komt door wat God in Christus voor ons doet, en niet door onze inspanning of vindingrijkheid. Daarom is het zo treffend dat de profeet hier in vers 21 zegt: 'Zo zegt de HERE: *Ik maak dit water gezond*'. Het was de Heer die het wonder van de verlossing bewerkte, en Hij deed dat door middel van het optreden van de man Gods. Zo handelt Hij ook nu nog verlossend en helend door middel van de Man Gods. Christus is machtig om ons te redden uit alle nood en dood. Van ónze kant is echter gehoorzaamheid vereist aan Zijn Woord, geloof in de boodschap van God (vs. 22; vgl. Rom. 10:8vv.).

Het redmiddel: een nieuwe schotel met zout

Hoe voorzag Elisa, de man Gods, in de oplossing van het probleem? Hoe maakte hij de slechte bron gezond? Het bevel van

de profeet luidde als volgt: 'Haalt mij een nieuwe schotel en doet er zout in' (vs. 20). De mannen van Jericho konden niet passief blijven toekijken. Zij werden ingeschakeld bij de gezondmaking van de bron. Zo is het ook nu nog. Als wij verlangen naar een opwekking onder Gods volk, naar leven uit de doden, dan moeten wij ons wel ter beschikking stellen van de Man Gods. Dan kan Hij wonderen doen.

Vervolgens ging Elisa naar de waterwel, wierp het zout daarin en sprak toen de reeds geciteerde woorden: 'Zo zegt de HERE: *Ik* maak dit water gezond; daaruit zal geen dood of misgeboorte meer voortkomen' (vs. 21; vgl. Ex. 15:26). En het wonder gebeurde: 'En het water werd gezond, tot op deze dag, volgens het woord dat Elisa gesproken had' (vs. 22). Zo werd de dienst van de profeet Elisa als gezant van Gods genade voor aller oog bevestigd.

Twee bijzonderheden trekken hierbij echter de aandacht: (a) de nieuwe schotel die Elisa gebruikte, en (b) de werking van het zout als zuiverend en bederfwerend middel. In tegenstelling met het bittere water van Mara, dat zoet werd gemaakt door een stuk hout dat Mozes erin wierp (Ex. 15:23-25), werd het slechte water hier gezond gemaakt doordat Elisa *zout* erin wierp.

Het is onduidelijk of wij zowel bij het bittere als bij het slechte water moeten denken aan brak, zoutachtig water. Dit lijkt in 2 Koningen 2 in elk geval erg onwaarschijnlijk, want men voegt geen zout toe aan zoutachtig water om dat drinkbaar te maken. Het verhaal suggereert eerder een giftige bron, die geneutraliseerd en gezuiverd moest worden. Zout was daartoe het geschikte middel.

De reinigende en bederfwerende, smaakverhogende kracht van zout wordt ook elders in de Schrift voorondersteld. Zo lezen wij bij de voorschriften voor de (spijs)offers: '(...) bij al uw offergaven zult gij zout voegen' (Lev. 2:13; vgl. Ezech. 43:24). Het zout wordt daarom in verbinding gebracht met de bestendigheid van de verbondsrelatie. Een 'zoutverbond' is een onverbreekelijk verbond (Lev. 2:13; Num. 18:19).

Hebt zout in uzelf

Ook het Nieuwe Testament belicht de betekenis van het 'zout'. Christus noemt Zijn discipelen 'het zout van de aarde' (Matt. 5:13). Dat wil zeggen dat de kracht en de zuiverheid van de verordeningen die God aan al Zijn schepselen heeft gegeven, bij uitstek door de *gelovigen* in stand wordt gehouden. Op een andere plaats zegt de Heer dat het zout *goed* is, en dat de discipelen zout in zichzelf moesten hebben om vrede onder elkaar te houden (Marc. 9:50). Daarom wijst het zout op de kracht van het nieuwe leven dat Hij ons schenkt op grond van Zijn dood en opstanding.

Dit opstandingsleven stelt ons namelijk in staat om in nieuwheid van leven te wandelen, om de onderlinge verhoudingen onder de gelovigen goed en gezond te houden en tevens om ook naar buiten toe zuiverheid en zegen te verspreiden. Vooral op dit laatste punt doelt Paulus als hij, onder verwijzing naar de oudtestamentische offerwetten, opmerkt: 'Laat uw woord altijd in genade zijn, met zout besprengd, opdat u weet hoe u iedereen moet antwoorden' (Kol. 4:6).

Christenen zijn *nieuwe* schepselen in de opgestane Heer. Wij hebben leven uit God ontvangen. De kracht van dit nieuwe leven is sterker dan de werking van het gif, het bederf van de zonde. Het zorgt voor een reine, zuivere bron in ons, 'een bron van water dat springt tot in het eeuwige leven' (Joh. 4:14). De 'stromen van levend water' die daardoor uit ons binnenste kunnen vloeien, verspreiden overal heil en zegen, voorspoed en vruchtbaarheid (Joh. 7:38). Dan kan men zaaien op de akker van de Geest (Gal. 6:8 NBG-vert.), om uit de Geest eeuwig leven te oogsten. Om in het beeld van 2 Koningen 2 te blijven: als men goed bronwater heeft, kan men ook weer gaan zaaien en goede gewassen oogsten, waaruit géén dood of misgeboorte voortkomen.

Tenslotte nog iets over de 'nieuwe schotel' die Elisa gebruikte. Reeds onder het oude verbond was het gebruikelijk om dingen die nieuw of gaaf waren, aan te wenden voor de

dienst van de Here God. Zo lezen wij over gave offerdieren, dieren waarmee nog geen werk was gedaan en die geen juk hadden gedragen (Num. 19:2; Deut. 21:3). Wij lezen over een 'nieuwe wagen' (1 Sam. 6:7), en een 'nieuwe mantel' (1 Kon. 11: 29-30). God heeft recht op het beste wat er is en wat niet door ander gebruik is ontheiligd. Zo is hier sprake van deze 'nieuwe schotel' met zout erin, die het wonder van herstel en genezing bewerkte.

Deze nieuwe schotel bepaalt ons bij *de nieuwe dingen* die met de komst van Christus en de uitstorting van de Heilige Geest hun intrede hebben gedaan. Het oude is niet meer van nut; het is voorbijgegaan (Matt. 9:16-17; 2 Kor. 5:17). Alle dingen zijn in principe nieuw gemaakt.

Maar dit plaatst ons wel heel concreet voor de vraag of wij inderdaad reine en heilige 'vaten' zijn die bruikbaar zijn voor de dienst van de Meester (2 Tim. 2:19vv.). Ben ik een 'schotel', een vat tot eer van Hem? Ben ik gevuld met dat wat bruikbaar is voor Hem, met de kracht van het nieuwe leven dat Hij mij door Zijn Geest heeft gegeven? Laten wij de les van de 'nieuwe schotel' met het reinigende en levensvernieuwende 'zout' erin ter harte nemen.

De spottende knapen van Bethel

2 Koningen 2:23-25

*Dit verhaal is de keerzijde van Elisa's zegenrijke optreden te Jericho.
De spotters te Bethel werden zwaar gestraft.
Zegen en vloek liggen soms dicht bij elkaar.
God laat niet met Zich spotten.
Ook aan de huidige genadetijd zal een einde komen.*

Een reisverslag

De korte maar ernstige geschiedenis van de spottende knapen van Bethel wordt verteld in het kader van een reisbeschrijving. Elisa ging de weg terug die hij met Elia had afgelegd: van Jericho ging hij naar Bethel (vs. 23; vgl. vs. 2-4). Vandaar trok hij naar de berg Karmel, waar hij voor kortere of langere tijd heeft gewoond (vs. 25; vgl. 4:25,27). Daarna keerde hij terug naar Samaria, de hoofdstad van het Tienstammenrijk, waar hij een huis had (vs. 25; vgl. 5:3,9; 6:32). Hij verbleef echter (tijdelijk) ook nog in Sunem (4:8), Gilgal (4:38), Jericho (6:1-2), en Dothan (6:13).

De profeet was wel een lang en vruchtbaar, maar geen rustig leven beschoren. De noden en behoeften van het volk van God brachten hem overal waar men hem nodig had. Zo trok ook Christus, de grote Man Gods, later door het hele land Israël en liet Hij een spoor van zegen achter. Van de apostel Paulus lezen wij eveneens dat hij 'dikwijls op reis' was (2 Kor. 11:26).

Wellicht heeft Elisa zich op de berg Karmel eerst in de eenzaamheid teruggetrokken om zich voor te bereiden op zijn dienst onder Israël, en heeft hij zich daarna gevestigd in de hoofdstad Samaria (vs. 25). Elisa schijnt in de kringen van het hof geen onbekende te zijn geweest. Hij bewoog zich onder koningen en hooggeplaatsten (zie 2 Kon. 3, 5, 6, 7, 8, 9, 13). Dit in tegenstelling tot Elia, die veel meer een boeteprediker was zoals Johannes de Doper, de stem van een roepende in de woestijn. Terwijl Elia zich moest verbergen in de eenzaamheid bij de beek Kerit en later onderdak vond bij een arme weduwe (1 Kon. 17), woonde Elisa bij een welgestelde vrouw (2 Kon. 4). In de kringen van de profeten des Heren nam hij eveneens een voorname plaats in (zie 2 Kon. 2, 4, 6, 9).

Het verhaal van de spottende knapen van Bethel toont ons echter dat de achting voor Elisa niet algemeen was. Maar Bethel (bij de zuidgrens van het Tienstammenrijk) was dan ook een van de beide centra van de eigenwillige godsdienst die door Jerobeam I na de scheuring van het rijk was ingesteld (1 Kon. 12). Dit was een heidense imitatie van de dienst van Jahweh, een kalverendienst die mogelijk uit Egypte stamde en waaraan Israël zich tijdens de woestijnreis ook reeds had bezondigd (Ex. 32).

Hoewel ons nergens wordt meegedeeld dat Elia en Elisa openlijk tegen deze dienst zijn opgetreden (zoals de man Gods uit Juda wél deed), zullen zij zich zeker niet daaraan hebben geconformeerd. Het is duidelijk dat Elisa wel in andere steden woonachtig is geweest, maar zich niet in Bethel heeft willen vestigen (zie boven). In dit opzicht volgde hij het voorbeeld van de man Gods uit Juda, aan wie het ten strengste verboden was ook maar enige vorm van gemeenschap met de zonde van Jerobeam te hebben.

De profetenzonen zullen het voorbeeld van Elia en Elisa, hun geestelijke leidlieden, ongetwijfeld hebben gevolgd en zich afzijdig hebben gehouden van de altaardienst te Bethel (zoals ook het – overigens merkwaardige – gedrag van de oude profeet te Bethel reeds aangeeft, 1 Kon. 13). Naast deze kal-

verendienst, die tot aan de ballingschap werd gepraktiseerd en pas door koning Josia definitief werd beëindigd (2 Kon. 17 en 23), kende men in Israël met name de dienst van Baäl, die echter door het krachtige optreden van Elia en later door dat van Jehu werd uitgeroeid (1 Kon. 18; 2 Kon. 10).

De spotters te Bethel

Het is dus wel duidelijk dat men Elisa bepaald niet gunstig gezind was in Bethel en dat hij hier niet welkom was, behalve natuurlijk in de kring van de profeten (2:2-3). De spot die de kleine knapen uit Bethel met hem dreven, weerspiegelde dan ook het algemeen gevoelen dat daar heerste, de geest van afkeer van en rebellie tegen de ware dienst van Jahweh en degenen die Hem trouw waren gebleven. Zo ouders, zo kinderen.

Deze 'kleine knapen' of 'kinderen' (vs. 23-24) hebben hun spottaal niet zelf bedacht. Ze hebben die – al dan niet bewust – overgenomen van hun ouders, van het milieu waarin ze opgroeiden. De woorden 'knapen' en 'kinderen' hebben in het Hebreeuws een rekbare betekenis. 'Jongens' of 'jonge mannen' is een vertaling die elders voorkomt (1 Sam. 16:11; 1 Kon. 3:7; 12:10). In ieder geval was het gedrag van deze jongens typerend voor de verkeerde geestelijke atmosfeer die er heerste in Bethel, de plaats die helaas geen 'huis Gods' meer was.

Hier blijkt weer eens de grote verantwoordelijkheid van ouders en opvoeders. Brengen wij de kinderen en jonge mensen eerbied bij voor God en Zijn Woord, en respect voor de dienstknechten van dat Woord? Of behoren wij misschien zelf tot de kring van de spotters, die in het laatst van de dagen met spotternij komen (vgl. Ps. 1:1; 2 Petr. 3:3)? Elke spot met de dingen van God, elk onbegrip van de hemelse dingen, elke vorm van ongeloof ten aanzien van de wederkomst van Christus en het rechtvaardige oordeel van God heeft een negatieve invloed op hen die ons omringen en die aan onze zorgen zijn toevertrouwd. Laten wij dit ernstige gedeelte ter harte nemen,

want deze dingen zijn ook tot waarschuwing voor ons beschreven.

De spot van de jeugd van Bethel had desastreuze gevolgen, niet alleen voor henzelf maar ook voor anderen. Want de vloek die Elisa over deze jongens uitsprak, trof indirect ook hun ouders, ja, de hele stad! Zo werd eens héél Egypteland getroffen door de laatste plaag en treurden allen over de dood van de eerstgeborenen (Ex. 12). De vloek in de naam des Heren bracht een rechtstreeks Goddelijk oordeel over de spottende knapen van Bethel. Dit illustreert het verschrikkelijke einde van de spotters van de laatste dagen (zie 2 Petrus 3 en de Brief van Judas).

Deze straf was ook in overeenstemming met het belangrijke beginsel dat 'het oordeel begint bij het huis van God' (1 Petr. 4:17). Bethel betekent immers 'huis Gods'. God kon de oneer die daar Zijn naam werd aangedaan niet ongestraft laten. Ook voor de spotters van onze tijd, goddelozen die binnengeslopen zijn onder de christenen, die niet letten op Gods lankmoedigheid en harde woorden tegen Hem spreken en Zijn dienaars smaad aandoen, staat het vonnis vast.

Wij zien in deze geschiedenis tevens een treffende parallel met het lot dat het héle volk Israël trof. 'De Heer zond wel Zijn boden tot hen, vroeg en laat, want Hij ontfermde Zich over Zijn volk en Zijn woning, maar zij bespotten de boden Gods, verachtten Zijn woorden en hoonden Zijn profeten, totdat de gramschap des Heren zich zozeer tegen Zijn volk verhief, dat geen herstel meer mogelijk was' (2 Kron. 36:15-16).

Het is dan ook ten onrechte dat sommige uitleggers moeite hebben met dit gedeelte en het zien als een misplaatste 'wraakactie' van de profeet, die zich in zijn waardigheid aangetast zou voelen. Het ging Elisa zeker niet om zijn eigen eer, maar om de smaad die de naam des Heren werd aangedaan. Daarom sprak hij het oordeel ook uit 'in de naam des Heren' (vs. 24).

Deze knapen dreven duidelijk de spot met het werk dat God in Zijn genade nog te midden van Israël deed door de zending van Zijn profeten. Door hun spotternij maakten zij beide

profeten belachelijk. Elisa scholden zij uit voor 'kaalkop', hoewel hij toen een jongeman was van ongeveer dertig jaar, die niet kaal zal zijn geweest. Kaalheid was een teken van rouw. Dit woord 'kaalkop' was mogelijk een scheldwoord voor de profeten. En door hem toe te roepen: Ga op! (Statenvert.), of: Ga naar boven! (NIV), dreven zij de spot met zijn voorloper Elia en diens hemelvaart. Zij hadden de profeet Elisa niet nodig. Hij moest het voorbeeld van zijn meester maar volgen en ook van het toneel verdwijnen.

Evenzo hechten de spotters van onze dagen geen waarde aan de Mens in de hemel, noch aan het getuigenis van Zijn volgelingen hier op aarde. Zowel door Joodse als door christelijke uitleggers is de spot van deze knapen in verbinding gebracht met de wegneming van Elia, en daarom verdient de vertaling 'Ga op!' de voorkeur. De NBG-vertaling 'Kom op!' houdt alleen rekening met de gedachte van het opklimmen van de weg naar het hoger gelegen Bethel. Men kan deze woorden echter ook opvatten als een uitdaging van de overmoedige spotters aan het adres van Elisa: Kom maar op!

De vloek in de naam des Heren

De vervloeking die de profeet uitsprak toen hij de spottende jongens aanzag, vloeiده zeker niet voort uit menselijke boosheid over de belediging die zij hem aandeden. Hij sprak namens zijn Zender. De spotters die Elisa verwierpen, zetten zich tegen God Zelf. Dit blijkt wel uit het vervolg, want God hechtte Zijn goedkeuring aan het vonnis van de profeet door het onmiddellijk en ter plekke te laten uitvoeren! Anders zouden de twee berinnen uit het woud niet direct tevoorschijn zijn gekomen en tweeënveertig van die kinderen hebben verscheurd.

Wij moeten ervan uitgaan dat Bethel zo volkomen verdorven was door de afgodendienst, dat er van deze jongeren niets goeds meer viel te verwachten. Bovendien was een dergelijk

oordeel reeds letterlijk door de wetgever Mozes aangekondigd, toen hij Israël de zegen én de vloek voorhield. Hij waarschuwde het weerspannige volk als volgt: 'Indien gij u tegen Mij verzet en naar Mij niet wilt luisteren, dan zal Ik u nog zevenmaal harder slaan, naar uw zonden; Ik zal het wild gedierte op u loslaten, dat u van kinderen beroven zal' (Lev. 26:21-22).

In een wijder profetisch perspectief gezien, wijst het optreden van Elisa op de oordelen die over Israël zullen komen in de laatste dagen vóór de wederkomst van Christus. De vloek zal uitgaan over het hele land om dat te reinigen van de goddelozen (Zach. 5:3-4). De 'wilde dieren', het beest uit de aarde en het beest uit de zee (Openb. 13), zullen dood en verderf zaaien en door hun toedoen zal een groot deel van de natie worden uitgeroeid (Zach. 13:8). In dit 'wild gedierte' is de macht van de satan op bijzondere wijze werkzaam. Zij zijn de 'meesterstukken' van zijn activiteit in de laatste dagen, want hij weet dat hij weinig tijd heeft (Openb. 12:12).

Wij weten dat de satan nu rondgaat als een brullende leeuw, op zoek wie hij zou kunnen verslinden (1 Petr. 5:8). Zijn optreden lijkt soms echter ook op dat van een verstikkende en verscheurende beer. Beide verscheurende dieren worden vaak in één adem genoemd in het Oude Testament (1 Sam. 17:34; 2 Sam. 17:8,10; Spr. 28:15; Klaagl. 3:10; Dan. 7:4-5; Hos. 13:8; Am. 5:19).

Koning David versloeg zowel de leeuw als de beer. Zo weten wij dat de macht van de boze niet zal kunnen standhouden voor de heerlijkheid en sterkte van onze Heer Jezus Christus, de komende Koning. Hij zal grenzen stellen aan het woeden van de satan en zijn werktuigen. Dit komt symbolisch tot uitdrukking in het getal tweeënveertig (zes maal zeven), dat heel goed past bij de verschrikkingen van de eindtijd (vgl. Openb. 11:2; 13:5). Dit getal komt trouwens nóg een keer voor in het boek 2 Koningen, en wel in 2 Koningen 10:14, waar Jehu de tweeënveertig broers van de koning van Juda ter dood laat brengen.

Zegen en vloek

Als men Gods genade veracht en verandert in losbandigheid, blijft er niets anders over dan het oordeel. Wanneer de zegen wordt verworpen, volgt onvermijdelijk de vloek. Deze geschiedenis te Bethel staat dan ook in scherp contrast tot het gebeuren in Jericho (vs. 19-22), waar Elisa louter zegen verspreidde. Als men luistert naar het woord van de profeet, naar de boodschap van God, is er leven en heil. Zo iemand ontvangt zegen van God. Maar als iemand zich verzet tegen Gods Woord en daarmee de spot drijft, 'is hij verwerpelijk en de vervloeking nabij' (Hebr. 6:8).

Historisch gezien vormen deze beide 'wonderen' van Elisa de inleiding tot zijn dienst, en tevens de bevestiging van zijn zending van Godswege. Maar deze beide tekenen spreken ook tot ons hart en geweten. Want ook voor óns geldt dat wij zowel op de goedertierenheid als op de strengheid van God moeten letten (Rom. 11:22). Gods onverdiende zegen stemt tot dankbaarheid, de aangekondigde vloek (die de naamchristenheid zal treffen na de opname van de Gemeente) dient als waarschuwing om niet te vallen in hetzelfde voorbeeld van ongelooft.

Het afwijzen van Gods boodschappers leidt altijd tot een oordeel van de kant van God. De Zender waakt over Zijn gezanten: 'Raakt Mijn gezalfden niet aan, en doet Mijn profeten geen kwaad' (Ps. 105:15). Ook in het Nieuwe Testament zien wij dat God volkomen achter Zijn boden staat. Aan de ene kant geldt het woord: 'Wie u ontvangt, ontvangt Mij'. Maar het tegendeel is net zo goed waar: 'Wie u verwerpt, verwerpt Mij' (Matt. 10:40-41; Luc. 10:16; Joh. 13:20).

Iets anders is dat Gods lankmoedigheid vaak blijft afwachten. Wij zien dat al bij het oordeel van de zondvloed in de dagen van Noach (1 Petr. 3:20). Wij zien Gods lankmoedigheid ook in de geschiedenis van Israël. Het uitstel van het oordeel over Achabs huis in de dagen van Elia en Elisa was daarvan een treffend voorbeeld. Dit beginsel geldt met name voor de be-

deling van de genade waarin wij nu leven (2 Petr. 3:9vv.). God is lankmoedig, want Hij wil dat allen tot bekering komen. In de genadetijd gelden andere beginselen dan in de dagen van Elia en Elisa.

Maar ook nú kan de prediking van de blijde boodschap niet worden losgemaakt van de aankondiging van het oordeel. Het Evangelie van Christus is immers voor degenen die verloren gaan een reuk uit de dood tot de dood (2 Kor. 2:16). Ook is er wel een bepaalde parallel te zien tussen de vloek die Elisa uitsprak in de naam des Heren, en de vervloekingen die Paulus optekende in het Nieuwe Testament (zie in dit verband 1 Kor. 16:22 en Gal. 1:8-9). Paulus spreekt de ernstige woorden: 'Als iemand de Heer niet liefheeft, die zij vervloekt; Maranatha (dat betekent: 'de Heer komt')!' Christus zal het oordeel ten uitvoer brengen bij Zijn wéderkomst.

Maar als gezanten van Christus moeten wij *onzelf* niet wreken. Wij dienen anderen juist te zegenen en niet te vervloeken (Rom. 12:14,19). Paulus handelde zeker volgens dit beginsel: 'Worden wij gescholden, wij zegenen' (1 Kor. 4:12). Als het dus gaat om degenen die nu Gods Woord van de hand wijzen en Zijn gezanten verwerpen, dan moeten wij het oordeel aan God overlaten. De vloek die zij over zichzelf halen, staat vast. De voltrekking van het vonnis komt op Gods tijd.

Hoewel het oordeel vaststaat, blijft Gods lankmoedigheid echter nog steeds afwachten, soms zelfs zolang dat het erop lijkt dat de spotters gelijk hebben die zeggen: 'Waar blijft de belofte van Zijn komst?' Toch laat God niet met Zich spotten, zelfs al lijkt het erop dat de spotters ongestraft hun gang kunnen gaan: bijvoorbeeld door middel van de bijbelkritiek, de loochening van hemel en hel, het verzet tegen de Heer in de hemel, de ontkenning van Christus' lichamelijke wederkomst, etc. Aan de genadetijd zal straks een einde komen. De deur zal worden gesloten, en dan zal het voor de spotters voorgoed te laat zijn. Het verhaal van de spottende knapen te Bethel maakt duidelijk dat daaraan geen twijfel mogelijk is.

3

Overwinning in de strijd

2 Koningen 3:1-27

*Elisa moest ook als profeet optreden voor koningen
en hooggeplaatsten. Hij was Gods woordvoerder
in een moeilijke tijd, waarin God Zijn zegen
onthield aan Zijn volk.*

*Toch gaf de HERE in Zijn genade uitredding en
toonde Hij bij monde van Elisa
de weg ter overwinning over de vijand.*

Jorams veldtocht tegen Moab

Met dit hoofdstuk begint het meer *publieke* optreden van Elisa. Hij had zich gevestigd in Samaria, de hoofdstad van het noordelijke rijk (2:25), kennelijk met de bedoeling om niet alleen als weldoener op te treden in de kring van de profeten, maar om ook tegenover de leiders van de afvallige natie te getuigen van het woord des Heren. In opdracht van zijn hemelse Zender was hij zelfs met het leger uitgetrokken, toen de koning van Israël zijn leger mobiliseerde voor een veldtocht tegen Moab.

De relatie van de profeet met koning Joram, de zoon van Achab, moet echter als ronduit slecht worden getypeerd. Hij weigerde hier aanvankelijk zelfs om hem raad te geven (vs. 13a). Hoewel er telkens contacten waren tussen koning en profeet (5:3,8; 6:9v.), moest Elisa op een gegeven moment vrez

voor zijn eigen leven en noemde hij de koning een 'moorde-naarszoon' (6:32; vgl. 1 Kon. 21).

Later bleek de koning toch erg geïnteresseerd te zijn in Elisa's wonderen; hij wilde graag alles weten van de grote daden die de profeet had verricht (8:4). Voor zover er bij Joram al sprake was van geloof, was het blijkbaar niet meer dan een 'wondergeloof'. Verder werd hij gekenmerkt door een zeker fatalisme. Dit blijkt uit zijn klacht in dit hoofdstuk: 'Ach, voorzeker heeft de HERE deze drie koningen geroepen om hen in de macht van Moab te geven!' (3:10).

Hoewel hij God dus ongerijmde dingen toeschreef en Hem beschouwde als de Bron van onheil (vs. 10,13b; vgl. 6:33), is het beeld dat hier van hem wordt geschetst niet helemaal ongunstig. Want dit hoofdstuk zet min of meer positief in met de vermelding dat hij niet zo kwaad handelde als zijn vader Achab en zijn moeder, de goddeloze Izebel, doordat hij de gewijde steen (of: paal) van Baäl verwijderde, die zijn vader had gemaakt (vs. 2; 1 Kon. 16:33). Hij heeft dit afgodsbeeld echter niet vernietigd, zoals bij de reformatie onder Jehu wel gebeurde (10:27). Evenmin maakte hij een einde aan de 'hoerereien van zijn moeder Izebel en haar vele toverijen', d.i. de gewijde prostitutie en de occulte praktijken die gepaard gingen met de door zijn moeder gepropageerde dienst van de Baäls en Astartes (9:22). Bovendien volhardde hij in de zonden die Jerobeam, de zoon van Nebat, Israël had doen bedrijven (vs. 3). Al met al krijgen wij dus toch geen goede indruk van koning Joram.

Een verkeerde alliantie

Het wekt ook bevreemding dat hij samen met Josafat, de vrome koning van Juda, de strijd tegen Moab wilde aanbinden. Toch was dit wel begrijpelijk, want zij waren bondgenoten. Josafat had namelijk na een periode van voorspoed, toen hij rijkdom en eer in overvloed bezat, vrede gesloten met Achab (1 Kon. 22:45; 2 Kron. 18:1). Bovendien verzwagerde hij zich

met Achab om het verbond met hem te bezegelen en te bekrachtigen. De Judese troonopvolger was getrouwd met een dochter van Achab, mogelijk een (half)zuster van Joram (2 Kon. 8:18,26; 2 Kron. 21:6). Er bestonden dus nauwe banden tussen de koningshuizen van Israël en Juda, na een aanvankelijke periode van twist en strijd tengevolge van de verdeling van het rijk onder Rechabeam (1 Kon. 15:6,7,16,32).

Deze verbroedering ontving echter niet Gods goedkeuring. Deze verkeerde alliantie werd door de ziener Jehu veroordeeld. Toen hij Josafat tegemoet ging (nadat deze behouden terugkeerde uit de strijd tegen Aram, waarin Achab de dood vond), zei hij tegen de koning: 'Moogt gij de goddeloze helpen en bevriend zijn met hen die de HERE haten?' (2 Kron. 19:2).

Een dergelijk bondgenootschap tussen gelovigen en ongelovigen, tussen goed en kwaad, tussen licht en duisternis, tussen vlees en Geest, wordt ook in het Nieuwe Testament als een 'ongelijk juk' van de hand gewezen (2 Kor. 6:14-18; 2 Tim. 2:19-22). De verkeerde gevolgen bleven helaas niet uit: de koningen van Juda, de nazaten van de vrome koning Josafat, gingen wandelen in de zonden van het Tienstammenrijk en brachten Juda en de inwoners van Jeruzalem tot afgoderij naar het voorbeeld van het huis van Achab (2 Kon. 8:18,27; 2 Kron. 21:6,11-13).

Naar het schijnt heeft Josafat slechts tijdelijk gehoor gegeven aan de vermaning van de ziener Jehu. Hij bleef een tijdlang in Jeruzalem en hield zich bezig met de regeling van de rechtspraak onder het volk. Maar hij kwam er niet toe om het bondgenootschap met het huis van Achab te verbreken. Dat was te moeilijk, want de familiebanden waren te sterk. Met de eerste opvolger van Achab, de eveneens goddeloze Achazja, sloot Josafat opnieuw een bondgenootschap en ook een handelsovereenkomst voor de bouw van Tarsisschepen om – zoals eertijds Salomo – goud in Ofir te gaan halen. Deze onderneming liep door een Goddelijk ingrijpen echter op niets uit; de schepen leden in de thuishaven al schipbreuk (1 Kon. 22:49-50; 2 Kron. 20:35-37). Achazja regeerde slechts twee jaar over Israël

en werd opgevolgd door zijn broer Joram, die wij in dit hoofdstuk aantreffen.

Merkwaardig genoeg gedroeg Josafat zich ten opzichte van hem even vriendschappelijk, en stelde hij zich als trouwe bondgenoot onmiddellijk ter beschikking om met hem op te trekken tegen Moab, dat reeds na Achabs dood van Israël was afgevalen (2 Kon. 1:1; 3:5,7a). Deze opstand van de vazalstaat Moab vormde de eigenlijke aanleiding tot de hier beschreven veldtocht. Jorams overleden broer had, mogelijk door zijn ziekte, deze opstand niet effectief kunnen bestrijden. De uitdrukking 'te dien dage' in vers 6 moet dan ook in ruime zin worden opgevat.

Zoals gezegd verklaarde Josafat zich bereid om met Joram tegen Moab ten strijde te trekken en hij gebruikte hierbij dezelfde woorden die hij tegenover Achab had gebezigd in de strijd tegen Aram: 'Ik ben als gij, mijn volk is als uw volk, mijn paarden zijn als uw paarden' (vs. 7b; 1 Kon. 22:4; 2 Kron. 18:3). Hiermee wiste hij opnieuw elk onderscheid uit tussen de goddeloze en de gene die God vreest.

Kennelijk liet Josafat zich in dit opzicht meer leiden door politieke en economische belangen dan door het woord van de Heer, hoewel zijn gedrag en zijn houding verder gunstig afsteken bij wat wij van zijn bondgenoot Joram lezen. Met de opstand van de herderskoning Mesa waren namelijk grote belangen gemoeid. Als de rebellie van Moab ongestraft zou blijven, zou dit voorbeeld wel eens kunnen worden gevolgd door Edom, de vazalstaat van Juda, waar een door Juda benoemde stadhouder regeerde (1 Kon. 22:48).

Ten tijde van de regering van Joram, de zoon van Josafat, is dit ook werkelijk gebeurd: 'In zijn dagen onttrokken de Edomieten zich aan de macht van Juda en stelden een koning over zich aan' (8:20). Hier in 2 Koningen 3 was de stadhouderkoning van Edom echter nog een trouwe vazal van de koning van Juda (vs. 9). Op advies van Josafat trokken de drie koningen en hun legers zelfs op via de woestijn van Edom (vs. 8), dus via het grondgebied van Juda's bondgenoot. Want het was

veel aantrekkelijker om Moab via een omtrekkende beweging vanuit het zuidoosten aan te vallen dan rechtstreeks vanuit het noorden, waar sterke vestingsteden de grens met Israël bewaakten.

Deze vazalstaten waren bovendien schatplichtig en brachten veel geld in het laatje. Zo bracht de schapenfokker Mesa jaarlijks een enorm tribuut aan Achab: honderdduizend lammeren en (de wol van) honderdduizend rammen (vs. 4). De vazalstaat Edom zal op zijn beurt schatting aan Josafat hebben betaald. Dat vormde een belangrijke economische reden om een strafexpeditie tegen Moab te organiseren.

Zó moest aan deze nabuurstaten, allereerst natuurlijk aan Moab maar impliciet ook aan Edom, duidelijk worden gemaakt dat ze het juk niet ongestraft konden afwerpen. Deze nabuurvolken waren oorspronkelijk reeds door David overwonnen en schatplichtig gemaakt (2 Sam. 8), maar men neemt aan dat Omri de Moabieten opnieuw heeft onderworpen. De bekende gedenksteen van koning Mesa, die zich in het Louvre bevindt, vermeldt dat de Moabieten vele dagen door Omri en zijn zoon waren vernederd, omdat Kemos (d.i. de afgod van de Moabieten) vertoornd was op zijn land.

Zo gingen deze drie bondgenoten met elkaar op weg: de koning van Israël, de koning van Juda en de stadhouder-koning van Edom. De vrome Josafat bevond zich hier in het gezelschap van de goddeloze Joram en van de landvoogd van Edom, wiens stamvader Ezau in de Schrift eveneens een 'ongoddelijke' wordt genoemd (Hebr. 12:16).

Geen water

Deze alliantie kon zeker niet Gods goedkeuring wegdragen, en dat werd al spoedig duidelijk: 'Maar toen zij zeven dagreizen rondgetrokken hadden, was er geen water voor het leger en de lastdieren die hen volgden' (vs. 9). God onthield hun Zijn zegen, de regen van boven (vgl. Lev. 26:3-4; Deut. 28:12). Ver-

moedelijk was de droge tijd vroeger ingetreden dan men had verwacht. Zonder water was het leger echter ten dode opgeschreven.

Wat kon men doen in deze benarde omstandigheden? De koning van Israël reageerde angstig en fatalistisch. Hij gaf God de schuld van de tegenspoed (vs. 10,13b). Deze reactie klinkt ons niet zo vreemd in de oren. Zeggen de mensen vandaag ook niet vaak: Als God een God van liefde is, waarom laat Hij dan toe dat...etc.? De reactie van Josafat was gelukkig heel anders. Hoewel de nood groot was, raakte hij niet in paniek en wilde hij juist Gods aangezicht zoeken. Josafat vroeg: 'Is hier geen profeet des Heren om door hem de Here te raadplegen?' (vs. 11a). In deze moeilijke situatie verloochende hij dus niet zijn vroomheid, zoals hij dat tegenover de goddeloze Achab trouwens ook niet had gedaan (1 Kon. 22:7-8).

Hoewel de nood wel hoog gestegen was, was de redding gelukkig nabij. Er was inderdaad een profeet des Heren aanwezig, en wel in de persoon van Elisa: 'Toen antwoordde een van de dienaren van de koning van Israël en zeide: Hier is Elisa, de zoon van Safat, die water op Elia's handen goot' (vs. 11b). Zijn bekendheid en zijn gezag berustten hier dus voornamelijk op het feit dat hij de dienaar van de grote Elia was geweest. Maar Josafat erkende: 'Bij hem is het woord des Heren' (vs. 12a).

Tot dan toe hadden de aanvoerders van het leger niet aan hem gedacht en hem niet opgemerkt. Hij was – niet op aanwijzing van mensen, maar ongetwijfeld op Gods bevel – met het leger meegegaan toen dat optrok uit zijn woonplaats Samaria. De koning van Israël had de profeet toen niet om raad gevraagd. Nu was echter het moment gekomen waarop Elisa naar voren moest treden en het woord des Heren moest doorgeven. De nood was zo groot dat de drie koningen hem niet lieten halen, maar zélf naar hem toegingen. Letterlijk staat er dat zij naar hem 'afdaalden' (vs. 12b; vgl. vs. 16, waar sprake is van een beekdal).

Overwinning door het geloof

Hoe reageerde Elisa op dit eerbewijs? Zijn antwoord was in eerste instantie afwijzend: 'Wat heb ik met u te doen? Ga naar de profeten van uw vader en naar die van uw moeder' (vs. 13). Elisa voelde zich dus niet gevleid door het bezoek van de drie koningen en hij dacht er niet aan hen naar de mond te praten. Hij wilde evenals zijn voorganger Elia slechts het woord des Heren spreken, in wiens dienst (of: voor wiens aangezicht) hij stond (vs. 14; vgl. 1 Kon. 17:1; 18:15).

Dat woord was het betrouwbare woord van de levende God: 'Zo waar de HERE der heerscharen leeft'. Elisa beleed hier dat de levende God tevens de machtige Heer der heerscharen was, die gezag voerde over zowel hemelse als aardse legerscharen. Zijn raad zou bestaan en Hij openbaarde deze aan Zijn knechten, de profeten (Am. 3:7). Het woord van de valse profeten viel hierbij geheel in het niet en had geen enkele waarde. Toch verwees Elisa koning Joram naar deze profeten, zijn gebruikelijke raadgevers, die in deze hopeloze situatie echter geen uitkomst konden bieden. Noch de profeten van zijn vader Achab, die weliswaar profeteerden in Gods naam, maar niet gevleid werden door de Geest van God (vgl. 1 Kon. 22), noch de profeten van zijn moeder Izebel, die openlijk de afgoden dienden (1 Kon. 18:19), konden de koning helpen.

Joram scheen dat tot op zekere hoogte ook te beseffen, waarbij hij echter ten onrechte God de schuld gaf van het onheil dat hem overkwam (vs. 13b). Maar hoe zou God hem kunnen helpen, zolang hij zich niet tot Hem bekeerde met zijn hele hart? Het is het gebed van een *rechtvaardige* dat veel vermag (Jak. 5:16). Joram was duidelijk niet zo'n rechtvaardige. Hij beantwoordde niet aan de voorwaarden die konden worden gesteld om door God te worden geholpen. Met de vrome koning van Juda lag dat heel anders, en het was slechts aan zijn aanwezigheid te danken dat Elisa wilde profeteren. Hij kon en mocht wel rekening houden met Josafat, die de HERE trouw was gebleven. Letterlijk staat er dat hij diens 'aangezicht op-

nam', diens 'gelaat verhief' (vs. 14). Dat betekent dat hij hem gunstig gezind was.

Voordat Elisa zijn profetie uitsprak, vroeg hij om een harp- of citerspeler (vs. 15). Dit is niet zo vreemd als het op het eerste gezicht misschien lijkt. Het is onwaarschijnlijk dat de profeet de muziek nodig had als een middel om in geestvervoering te raken (vgl. 1 Sam. 10:5). Hij had het citerspel eerder nodig om te kalmeren na de opwindende discussie met koning Joram (vgl. 1 Sam. 16:14-23).

Maar er is nog iets anders dat hierbij van belang is. De speelman zal zijn gehoor door muziek en zang herinnerd hebben aan Gods grote daden in het verleden, aan al de wonderen die Hij had verricht – en dat ondanks de zonden van Zijn volk (vgl. Ps. 78). De God die Zijn volk telkens weer had verlost, was ook nú nog machtig om te redden. Het is immers één van de doelstellingen van de profetie om een van God afgeweken volk bij zijn geschiedenis te bepalen, opdat het tot inkeer en verootmoediging komt. De zangers in 1 Kronieken 25 profeteerden eveneens bij het spel van citers, harpen en cimbalen. Bij het spel van de citerspeler werd de geest van de profetie ook vaardig over Elisa. De hand, d.i. de macht van de Heer kwam op hem en hij sprak de woorden die Hij hem in de mond legde: 'En hij zeide: Zo zegt de HERE (...)' (vs. 16-17).

Het was dus niet zomaar een vrijblijvend advies van de profeet, maar een gezaghebbende uitspraak van God Zelf: 'Zo zegt de HERE'. De koningen zullen zich echter wel hebben verbaasd over het woord van Elisa: 'Men make in dit dal vele greppels, want zo zegt de HERE: gij zult geen wind voelen en geen stortregen zien; toch zal dit dal vol water lopen, zodat gij kunt drinken, gij met uw vee en uw lastdieren' (vs. 16-17). Het beekdal moest één groot greppelveld worden, en dat zou volgens Gods belofte zo vol water komen te staan dat alle dorst zou worden gelest – nota bene zonder zichtbare regenval!

Bovendien was dit nog maar een kleine zaak in Gods ogen. Hij zou ook Moab volledig in hun macht geven (vs. 18-19). Misschien zijn deze laatste verzen een aanvulling van Elisa zelf

op de eigenlijke godsspraak. Maar in ieder geval vereiste deze profetie geloof bij de hoorders, een onvoorwaardelijk vertrouwen in wat God zei bij monde van de profeet. Geloofsgehoorzaamheid is echter precies wat God van de mens vraagt. Hij kan en mag het van ons vragen, en Hij zal ons geloof nooit beschamen.

Overwinning over de wereld

De les die wij hier leren, is dat ons geloof in Gods Woord de weg effent om gezegend te worden en de overwinning op de vijand te behalen. 'Want al wat uit God geboren is, overwint de wereld; en dit is de overwinning die de wereld overwonnen heeft: ons geloof. Wie is het die de wereld overwint, dan wie gelooft dat Jezus is de Zoon van God?' (1 Joh. 5:4-5; vgl. 2:14-17).

Wanneer wij Moab hier zien als een type van de wereld die vijandig tegenover God staat en tegenover Gods kinderen, dan gaat het speciaal om de wereld in haar gedaante van hoogmoed, trots en zelfgenoegzaamheid. Het gaat hier om de 'grootsheden des levens' waarover de apostel Johannes spreekt (vgl. Jes. 16:6; Jer. 48:11,29; 1 Joh. 2:16). Kunnen wij de wereld ook in dit karakter overwinnen? Ja, maar dit is zeker geen eenvoudige opgave; het kan alleen langs de weg van ootmoed en zelfvernedering. Wij moeten hiertoe alles van onszelf prijsgeven: onze wijsheid, onze bekwaamheid, onze trots. Wij moeten leren buigen voor Gods Woord.

Dat blijkt ook in deze geschiedenis. Vóóordat de Israëlieten de overwinning op Moab behaalden, moesten zij zich bukken en in het dal (het dal van de beproeving!) vele greppels graven. Het was een heel karwei, dat zij vermoedelijk hebben verricht met de schopjes die tot hun uitrusting behoorden (Deut. 23:13). Toen dit werk was voltooid, kon God hun Zijn zegen schenken. Er kwamen letterlijk stromen van zegen. De greppels liepen de volgende morgen vol water, om de dorst te lessen van het leger, het vee en de lastdieren (vs. 17,20).

Het water, dat uit de richting van Edom kwam, was waarschijnlijk te danken aan een nachtelijke wolkbreuk in het gebergte Seïr. De wind en de regen waren in Moab niet waarneembaar (vs. 17a), maar het water van de wolkbreuk stroomde door de bergbekken snel naar het noorden en bereikte de Israëlieten 's morgens vroeg – bij het brengen van het ochtendbrandoffer in de tempel te Jeruzalem (vs. 20).

Deze bijzonderheid wordt zeker niet zonder reden vermeld. De zegen voor het volk van God is steeds gegrond op de waarde van het offer. Dat gold voor Israël, maar het geldt ook voor ons. De stromen van levend water, waarover Christus sprak in verbinding met de uitstorting van de Heilige Geest, konden pas vloeien nádat Hij het offer van Zijn leven had gebracht en was verhoogd in de hemel (Joh. 4:14; 7:37-39). Dit 'water' van Gods Geest lest de dorst van ons hart, het verfrist en reinigt ons. De Geest werkt echter door middel van Gods Woord, dat eveneens met 'water' wordt vergeleken (Ef. 5:26).

*Waar ik niets zie dan zandwoestijnen,
een land waar enkel dorheid woont,
wil God uit frisse bron mij drenken
met levenswater, klaar en rein.*

Het resultaat van de overwinning

Zo brak er een nieuwe dag aan voor het volk van God, een dag van hoop en verwachting na al het doorstane leed. Des avonds vernacht het geweest, maar tegen de morgen is er gejuich (Ps. 30:6). Gods Geest maakt alle dingen nieuw en Hij maakt ons tot overwinnaars in onze aardse strijd.

Op deze dag van de overwinning hielp God Zijn volk op een bijzondere wijze. De stralen van de opgaande zon kleurden het water bloedrood (vs. 22-23). Mogelijk werd dit effect nog versterkt door de kleur van de rode aarde uit Edom (dat betekent: 'rood'), die door de kolkende watermassa's was los-

gewoeld en nu aanspoelde in het dal. De Moabieten trokken hieruit de conclusie dat de legers van de drie koningen onderling in strijd waren geraakt en elkaar hadden verslagen.

Maar dit was een vergissing, zoals zij al spoedig zouden merken (vs. 24). Toen de overmoedige Moabieten bij de legerplaats van Israël kwamen, werden ze onverwachts overrompeld en verslagen. Merkwaardig genoeg werd hetzelfde water dat de dorst van de Israëlieten leste, dus tevens het middel dat leidde tot de ondergang van hun vijanden.

Geestelijk toegepast betekent dit dat onze zegen, die inderdaad daarin is gelegen dat wij (met Christus) zijn gestorven en nu dood zijn voor de wereld, juist het oordeel inhoudt voor deze wereld en voor de natuurlijke mens. De mens die zich in zijn hoogmoed niet met God wil laten verzoenen door de dood van Gods Zoon (daarvan spreekt het bloedrode water), zal zijn oordeel zélf moeten dragen. Hij ligt onder het doodvonnis en zal straks met de wereld veroordeeld worden (vgl. Joh. 12:31; 16:8).

Zoals Elisa had voorgezegd, versloegen de Israëlieten de Moabieten en verwoestten zij hun steden en hun land, tot alleen de hoofdstad Kir-Chareset nog over was (vs. 25; vgl. echter het voorschrift van Deut. 20:19-20). Vanaf de omringende heuvels bestookten slingeraars de stad met stenen. Daarop deed koning Mesa met zevenhonderd man een vergeefse uitbraakpoging in de richting van de koning van Edom, de zwakste schakel in het leger van de bondgenoten (vs. 26).

Vervolgens dwong hij zijn tegenstanders toch tot de terugtocht door zijn eerstgeboren zoon ten brandoffer te offeren op de stadsmuur, in het gezicht van de Israëlieten. Met dit mensenoffer, dat voor Jahweh en voor Zijn volk een gruwel was, hoopte hij de toorn van de Moabitische afgod Kemos te stillen. Dit gebeurde inderdaad, en er kwam nu een grote toorn (afkomstig van Kemos?) over Israël, zodat zij van hem weg-trokken en naar hun land terugkeerden (vs. 27).

Ongetwijfeld gebeurde dit onder Gods toelating, zodat de overwinning niet compleet was en Moab zich uiteindelijk toch

kon onttrekken aan de macht van Israël (vgl. 2 Kon. 13:20). Zo ondervond het feitelijk afvallige Israël eveneens Gods tuchtigende hand. En zo eindigt dit hoofdstuk – dat overigens vol is van Gods goedheid ten opzichte van Zijn volk – met een anti-climax.

4

De olie die bleef stromen

2 Koningen 4:1-7

Dit verhaal is een treffend bewijs van Gods vaderlijke zorg voor de Zijnen, ook in tijden van nood. De profeet is hier weer het kanaal van Zijn zegen. Wij gaan eerst in op de praktische lessen die wij uit deze geschiedenis kunnen leren en daarna op de profetische en geestelijke betekenis ervan.

God heeft oog voor de enkeling

Wij zien hier een merkwaardig contrast met het publieke optreden van Elisa in het voorgaande hoofdstuk, waar hij zich met staatszaken bezighield en adviezen gaf aan drie koningen en hun legers. De profeet bewoog zich echter niet alleen in hofkringen, maar ook in de eenvoudige kring van de profeten die trouw waren gebleven aan de dienst van Jahweh (zoals eveneens blijkt uit het slot van 2 Kon. 4 en het begin van 2 Kon. 6). Zo hield hij zich hier bezig met de belangen van een enkeling uit het volk van God, een arme weduwe die om hulp vroeg. De profeet had een open oor voor haar klacht, want bij God is geen aanzien des persoons.

Deze geschiedenis is in de eerste plaats een bewijs van Gods bijzondere zorg voor de weduwen en wezen onder Zijn volk, een minderheid die evenals de groep van vreemdelingen en armen in Israëel gevaar liep het voorwerp van onderdrukking te worden (vgl. Ex. 22:21-27; Deut. 24:17-22; 27:19). God

dacht aan zulke minderheden. De wetten die Hij aan Zijn volk gaf, getuigden daarvan en riepen op tot mildheid jegens weduwen en wezen, armen en vreemdelingen (Deut. 14:29; 15:7v.). God Zelf wordt ook de 'Vader der wezen' en de 'Rechter der weduwen' genoemd (Ps. 68:6). Hij behoedt de vreemdelingen en houdt wees en weduwe staande (Ps. 146:9).

Zo bewaarde Hij deze arme weduwe en haar beide kinderen in dit verhaal voor de onderdrukking van de kant van de schuldeiser, bij wie geen spoor van mildheid viel op te merken. Deze man gedroeg zich absoluut niet op een wijze zoals men dat van een volksgenoot, een broeder-Israëliet, zou mogen verwachten! Het gevaar van onderdrukking is ook in onze tijd niet denkbeeldig onder Gods volk. De herders van het volk verrijken zich soms ten koste van de schapen (vgl. Ezech. 34:1-4).

Maar God houdt de Zijnen toch staande door te voorzien in al hun huidige én toekomstige behoeften. Wij zien dat op wonderlijke wijze in deze geschiedenis. De opbrengst van de olieverkoop was niet alleen voldoende om de schuld te vereffenen, maar was ook toereikend om van het overige te leven (vs. 7). Het is goed te bedenken dat God niet alleen toen, maar ook nú nog voor Zijn kinderen zorgt, hoe moeilijk de omstandigheden ook mogen zijn. Hij kent al onze behoeften, zowel in materieel als in geestelijk opzicht, en Hij is machtig om daarin te voorzien 'naar Zijn rijkdom in heerlijkheid in Christus Jezus' (Fil. 4:19). Deze geschiedenis vormt hiervan een prachtige illustratie.

God zorgt in tijden van nood

De Heer Jezus vertelt ons dat er véle weduwen waren in de dagen van Elia, toen de hemel drie jaar en zes maanden gesloten was en er grote hongersnood was in het hele land (Luc. 4:25). In de dagen van Elisa is het waarschijnlijk niet veel beter geweest. Toen kwam er zelfs een hongersnood die *zeven* jaar duurde (2 Kon. 8:1). Naarmate de mensen verarmden en stier-

ven van de honger, die als een oordeel van Godswege over het afvallige volk kwam, zal ook het aantal weduwen en wezen zijn toegenomen. Om voedsel te kunnen kopen voor zichzelf en voor hun gezinnen, moesten deze weduwen zich vaak in de schulden steken.

Misschien was dat hier ook het geval. Het is ook mogelijk dat de schuld al was ontstaan bij het leven van haar man, doordat deze bepaalde goederen had moeten lenen. Nu stond deze arme weduwe er alleen voor, en zij was nota bene de vrouw van een godvrezende profeet geweest (vs. 1)! Volgens de beloften van de wet had zij met haar man eigenlijk rijkelijk moeten kunnen genieten van de zegeningen van het Beloofde Land, die hij na zijn dood aan haar had kunnen nalaten. Nu zuchtte zij als één van de weinige getrouwe Israëlieten echter onder de ernstige gevolgen van de ontrouw van het hele volk, dat nog steeds Baäl diende (vgl. 2 Kon. 10).

De situatie van deze vrouw was dus bijzonder moeilijk. Zij kon geen beroep doen op sociale voorzieningen. Zij was volkomen aangewezen op Gods hulp. Haar zoons, de toekomstige kostwinnaars, waren kennelijk nog te jong om te werken en te zorgen voor het onderhoud van het gezin. Bovendien werden de verwachtingen die ze van hen had, de bodem ingeslagen doordat de schuldeiser dreigde haar beide kinderen als slaven voor zich weg te halen.

Volgens de wetten van Mozes kon de schuldeiser deze jongens als Hebreeuwse slaven zes jaar lang bij zich houden om de schuld te vereffenen, en diende hij hen op milde wijze te behandelen en in het zevende jaar vrij te laten weggaan. (Ex. 21:1-11; Deut. 15:12-18). Het gaat hier om wat men wel noemt 'schuldsclaven'. Leviticus 25 beperkte het nemen van échte slaven en slavinnen tot personen uit de omringende volken: 'Doch uw slaaf of slavinv (...) zullen zijn uit de volken rondom u (...) maar over uw broeders, de Israëlieten, zult gij niet, de een over de ander, met hardheid heersen' (vs. 39-46). Volgens Jeremia 34:14 hebben de Israëlieten zich niet aan deze voorschriften gehouden.

Terwijl zij zelf alleen op de wereld stond, moest deze weduwe dus ook vrezen voor het lot van haar kinderen. Wat nu te doen? Het lot van de vrome is – zeker in een tijd van indirecte of verborgen Godsregering – veelal niet beter dan dat van de goddeloze (vgl. Ps. 73). Daarom zegt de Prediker: ‘Eenzelfde lot treft de rechtvaardige en de goddeloze’ (Pred. 9:2). Als God Zijn volk moet oordelen omdat het van Hem is afgeweken (en dat was duidelijk het geval met het Tienstammenrijk in die dagen), moet de rechtvaardige meestal lijden mét de goddeloze. Het verschil tussen die beiden is dat de rechtvaardige tot God roept om redding, terwijl de goddeloze zich juist van God afkeert en zijn hart verhardt.

Zo lezen wij hier dat deze arme maar vrome vrouw tot Elisa om hulp riep, en daardoor impliciet ook tot de God van Elisa (vs. 1). Bij Elisa, de dienaar en de vertegenwoordiger van God op aarde, was zij aan het goede adres. Hij kon haar raad geven, en zij volgde de adviezen die hij haar gaf gehoorzaam op.

Sommigen wijzen erop dat deze weduwe zich wendde tot Elisa als het *hoofd* van de profetenschool, waartoe haar man had behoord. Zij noemde haar overleden man dan ook de *knecht* van Elisa. Elisa droeg kennelijk een bepaalde verantwoordelijkheid voor de profetenzonen en daarmee óók voor hun nabestaanden (deze scholen waren al ontstaan in de tijd van Samuël, vgl. 1 Sam. 19:20).

Dit doet echter niets af aan het persoonlijke geloof van deze vrouw. Zij besepte dat alleen bij de God van Elisa, maar ook háár God, uitkomst te vinden was. Daarom riep zij tot de profeet om hulp. Tot wie wenden wij ons als wij in moeilijke omstandigheden verkeren? Gaan wij met onze nood tot de grote Profeet, onze Heer Jezus Christus, de enige Middelaar tussen God en de mensen?

Wie Hem aanroept in de nood, vindt Zijn gunst oneindig groot. Gelukkig werd ook de roep van deze vrouw om hulp gehoord, zoals God reeds bij monde van Mozes had laten weten aan Zijn volk (Ex. 22:22-24). God zou luisteren naar het geroep van de verdrukte. En zo werd het woord bewaarheid:

*'Roep Mij aan in de dag der benauwdheid,
Ik zal u redden en gij zult Mij eren'.*

Psalm 50:15

Profetisch perspectief

Dit verhaal bevat niet alleen praktische lessen. Naast de profetische toepassing voor Israël is er een géestelijke toepassing voor de Gemeente. De met de Geest vervulde gelovige is namelijk een 'vat vol olie', een vat tot eer van de Heer.

Vanuit profetisch perspectief gezien is de eenzame weduwe een type van het volk Israël, dat in de profetieën herhaaldelijk wordt voorgesteld als de 'bruid' of de 'vrouw' van Jahweh (vgl. Jer. 2 en 3; Ezech. 16 en 23; Hos. 1 tot 3). Wij zien het volk hier in die fase van zijn geschiedenis waarin het door God terzijde is gesteld en als een eenzame weduwe met hulpeloze kinderen is achtergebleven (Jes. 50:1; 54:4vv.; Hos. 2:2-3). Hoewel Israël eigenlijk een (tijdelijk) verstoten vrouw is, spreekt Jesaja duidelijk over de smaad van het weduwschap. En Hosea zegt dat God Zich niet zal ontfermen over de kinderen die uit haar zijn geboren. De 'weduwe' is het volk als zodanig, de 'kinderen' zijn de individuele leden van de natie.

Zoals bekend heeft God Zijn volk niet slechts terzijde gesteld vanwege de zonde van hoererij en afgoderij, maar ook vanwege de verwerping van de Messias. De situatie van 'weduwschap' is dus nog steeds kenmerkend voor Israël, dat eveneens te maken heeft met de 'schuldeiser', d.i. de wet waaraan het zich bij de verbondssluiting op de Sinai heeft onderworpen. Het volk kan absoluut niet voldoen aan alle verplichtingen die het op zich heeft genomen, aan de rechtvaardige eisen van de wet. De wet zelf biedt evenmin uitzicht en hoop op redding. De wet is *krachteloos* door het zondige vlees van de mens (Rom. 8:3). De schuldeiser kan het volk niet verlossen. De enige verwachting is die van een blijvende slavendienst. Daarom zegt Paulus dat 'het tegenwoordige Jeruzalem in

slavernij is met haar kinderen' (Gal. 4:25). Dat was precies het vooruitzicht van de arme weduwe en haar kinderen in 2 Koningen 4.

Gelukkig is er toch een lichtstraal van hoop voor Israël tijdens de periode van haar weduwschap, dat overigens pas bij de wederkomst van de Messias volledig zal worden beëindigd (Jes. 54). Er is uitkomst in de nood, maar die is alleen te vinden door zich in het geloof te wenden tot de 'Man Gods', onze Heer Jezus Christus. Hij is Mens geworden om onze onnoemelijk grote schuld te betalen en ons te verlossen van al onze ongerechtigheden. Terwijl de wet onmachtig is om te helpen en slechts kan dreigen met tal van rechtvaardige eisen, is Christus de grote Helper in de nood. Hij is de (Ver)losser van Zijn volk. Hij handelt zoals Boaz, die de arme weduwe Ruth te hulp kwam en zijn vleugel over haar uitspreidde.

De weduwe die hier tot Elisa riep, is dus in de eerste plaats een beeld van het gelovige overblijfsel van Israël in de huidige bedeling. Het is een overblijfsel naar de verkiezing van de genade; het bestaat uit hen die zich hebben bekeerd tot Christus en oog hebben gekregen voor Zijn heerlijkheid (Rom. 11:5; 2 Kor. 3:16).

Vaten vol olie

Maar dezelfde beginselen van redding en behoudenis gelden uiteraard ook voor de gelovigen uit de volken. Zoals wij weten wordt de bedeling van de genade waarin wij nu leven heel speciaal gekenmerkt door *de tegenwoordigheid van de Heilige Geest, die door de verhoogde Christus is uitgestort op aarde*. Deze is het middel in de machtige hand van de Heer om te voorzien in alle noden en behoeften van Zijn verlostten – zoals de olie, die op aanwijzing van Elisa in steeds weer nieuwe vaten werd 'uitgestort', het redmiddel was voor de weduwe en haar zoons.

De olie is een beeld van de Geest en van het nieuwe leven dat Hij ons schenkt in de wedergeboorte. Hierdoor worden wij

verlost van de slavernij van de zonde en de dood (Rom. 8:1-2). Hierdoor worden wij ook in staat gesteld te voldoen aan onze verplichtingen ten opzichte van de 'schuldeiser', d.w.z. aan de rechtvaardige eis van de wet.

Wanneer wij als verlostes kinderen van God naar de Geest wandelen, kunnen wij door de kracht van de Geest ook voldoen aan de rechtvaardige eis van Gods wet (Rom. 8:4). Dat gebeurt dan niet door eigen kracht, maar door de werkzaamheid van de Goddelijke liefde die in onze harten is uitgestort door de Heilige Geest die ons gegeven is (Rom. 5:5). De eis van de wet is namelijk God lief te hebben met alles wat in ons is, en onze naaste als onszelf. Doordat de Geest *Christus* in ons openbaart, die Zichzelf geheel en al toewijdde aan de dienst van Zijn God en Vader en Zichzelf opofferde voor Zijn 'naasten', kunnen wij Zijn voorbeeld volgen.

Bovendien kunnen wij zo niet alleen onze 'schulden' betalen, maar ontvangen wij tevens alles wat maar nodig is om ons geestelijk leven te onderhouden. Want de kracht van de Geest is toereikend genoeg. Zoals de profeet ook zei: 'En leef van het overige' (2 Kon. 4:7).

De man Gods

In dit verband is het treffend dat Elisa in vers 7 voor het eerst in 2 Koningen wordt aangeduid als 'de man Gods'. Zoals gezegd is hij hier een type van Christus, die waarachtig *Mens* is geworden om ons te kunnen verlossen en ons Zijn Geest te kunnen schenken.

Behalve voor Elia en Elisa wordt de term 'man Gods' in het Oude Testament ook gebruikt voor:

- Mozes (Joz. 14:6; Ps. 90:1);
- de Engel des Heren (Richt. 13:6v.);
- de boodschapper die tot Eli kwam (1 Sam. 2:27);
- Samuël (1 Sam. 9:6v.);
- David (2 Kron. 8:14);

- Semaja (1 Kon. 12:22);
- de man Gods uit Juda (1 Kon. 13:1v.);
- een anonieme profeet die tot Achab naderde (1 Kon. 20:13v.);
- de boodschapper die tot koning Amasja kwam (2 Kron. 25:7-9);
- en tenslotte de ons totaal onbekende Chanan, de zoon van Jigdaljahu (Jer. 35:4).

In het Nieuwe Testament wordt de uitdrukking ‘man Gods’ of ‘mens Gods’ met name voor *Timotheüs* gebruikt (1 Tim. 6:11; 2 Tim. 3:17), en in algemene zin voor de profeten die, door de Heilige Geest gedreven, gesproken hebben (2 Petr. 1:21). De brieven aan Timotheüs maken ons duidelijk dat de term ‘mens Gods’ impliciet ook geldt voor allen die zich in een tijd van verval en afval afscheiden van het kwaad en zich, daartoe toegelust door het geïnspireerde Woord, toewijden aan de dienst van God om zo een instrument te zijn in Zijn hand.

De parallel met de dagen van Elia en Elisa – eveneens een tijd van ernstig en onherstelbaar verval – is onmiskenbaar. De ‘mens Gods’ staat voor Gods aangezicht, luistert zelf naar Zijn Woord en vertolkt dat vervolgens voor anderen die God niet kennen of van Hem zijn afgeweken. Bent u, ben ik zo’n ‘mens Gods’, die de karaktertrekken vertoont van de wáre Man Gods, onze Heer Jezus Christus?

De vervulling met de Geest

Laten wij het punt van de vervulling met de Geest nu nog verder uitwerken aan de hand van de geschiedenis in 2 Koningen 4. In vers 2 zien wij dat Elisa direct klaar stond om deze weduwe te helpen: ‘Wat kan ik voor u doen?’ Vervolgens schakelde hij haar echter zelf in om een oplossing te vinden: ‘Vertel mij, wat gij in uw huis hebt’. Het antwoord luidde: ‘Uw dienstmaagd heeft niets in huis behalve een kruikje olie’.

Maar het weinige dat zij had, werd veel in de hand van God.

Door de werking van Gods macht werd de olie op wonderbare wijze 'vermenigvuldigd' en was de oliestroom voldoende om een groot aantal vaten te vullen. Ook de beide zoons van deze verarmde vrouw werden hierbij ingeschakeld: zij droegen de vaten aan, terwijl hun moeder ze vulde met het kruikje dat steeds bleef stromen (vs. 5-6). Typologisch gezien kunnen wij bij de taak en de verantwoordelijkheid van de vrouw denken aan de héle Gemeente, terwijl die van haar *kinderen* een beeld is van de plaats en taak van de *afzonderlijke* gelovigen. De héle Gemeente heeft de verantwoordelijkheid de Geest vrij te laten werken, maar ook de individuele gelovigen hebben de roeping gebruik te maken van de rijke schat die ons in de gave van de Heilige Geest is meegedeeld.

De handelwijze van de profeet doet denken aan die van de Heer Jezus bij de wonderbare spijziging. Het weinige voedsel dat de discipelen hadden, werd veel in Zijn machtige hand. Hij schakelde hen echter in bij dit wonder: zij mochten het voedsel bij Hem brengen en het vervolgens uitdelen aan de menigten (Matt. 14:13-21). Zodoende werden zij kanalen van zegen voor anderen, evenals de arme weduwe en haar zoons in deze geschiedenis.

Met deze olie is olijfolie bedoeld, die voor allerlei doeleinden werd gebruikt. De olie werd bewaard in aardse vaten, zoals wij ook zien in dit verhaal, terwijl kleine hoeveelheden ervan in kruikjes werden gedaan. Zo had de weduwe van Sarefat, die de profeet Elia moest verzorgen, een handvol meel in de pot en 'een weinig olie in de kruik'. Hiervan kon zij een koek bereiden (1 Kon. 17:12-13). Zo werd ook het spijsoffer aangemaakt met olie (Ex. 29:40). Olijfolie werd echter tevens gebruikt als zalfolie en als bestanddeel van de heilige zalfolie (Ex. 30:24-25; Ps. 23:5; Luc. 7:46), als zuiverings- en geneesmiddel (Jes. 1:6; Marc. 6:13; Luc. 10:34), en als brandstof voor lampen (Ex. 27:20; Zach. 4:2vv.; Matt. 25:1-13).

In figuurlijke zin spreekt de olijfolie onmiskenbaar van de zalving en de vervulling met de Heilige Geest (vgl. Ps. 45:8; Jes. 61:1; Zach. 4:6). In het Nieuwe Testament is de zalving met

de Geest ook een bekend begrip (Luc. 4:18; 2 Kor. 1:21-22; 1 Joh. 2:20,27).

Dit brengt ons tot de volgende geestelijke toepassingen van dit verhaal van de olie van de weduwe:

(1) Als gelovigen zijn wij 'aarden vaten', voorbereid door de grote Pottenbakker en toegevoegd aan Gods huis (Rom. 9:19vv.; 2 Kor. 4:7).

(2) Wanneer wij 'vaten vol olie' zijn, dus vervuld zijn met de Heilige Geest en vrij van ongerechtigheid, dan zijn wij vaten die geheiligd zijn voor de dienst van de Meester (Ef. 5:18vv.; 2 Tim. 2:20vv.).

(3) De inwoning van en de vervulling met de Geest stelt ons dan in staat om onze grote schuld tegenover God en de naaste te betalen, te voldoen aan de rechtvaardige eis van de wet (de 'schuldeiser') en voortaan in vrijheid te leven en te wandelen (Rom. 8:4vv.; 13:8-10; Gal. 5).

Om vervuld te kunnen worden met de Geest, moeten wij 'leeg' zijn van onszelf en van de dingen van de wereld. Het zijn 'ledige vaten' die hier gevuld worden met olie (vs. 3). Wat vol was, moest weggezet worden (vs. 4). Zo zijn wij, als wij vervuld zijn met de Geest, apart gezet voor de dienst van de Heer. Verder leren wij hier dat de vervulling met Gods Geest een werk is dat in het verborgen plaatsvindt, achter gesloten deuren (vs. 4-5). God ziet in het verborgen en Hij werkt in het verborgen, onopgemerkt door de buitenwereld en op een wijze die voor ons verstand vaak ondoordringbaar is (vgl. Matt. 6:6).

Aan de andere kant blijft het waar dat Gods genade ook 'uitstroomt' naar buiten en geen grenzen kent. Wie wil mag komen en zich laten vullen met de dingen van God (Openb. 22:17). Zo lezen wij hier dat deze weduwe naar buiten moest gaan en van ál haar burens ledige vaten moest vragen; het mochten er niet weinige zijn (vs. 3). Ook nu nog geldt de oproep: 'Ga naar buiten (...) en dwing [ze] binnen te komen, opdat Mijn huis vol wordt' (Luc. 14:23).

Het werk van de vervulling met Gods Geest is ook een werk van geloof. Deze weduwe had geen enkele zichtbare

garantie dat al die lege vaten ook werkelijk gevuld zouden worden. Zij had alleen het woord van de profeet, het woord van God. Maar zij stelde al haar vertrouwen daarop en zij werd niet teleurgesteld. Toen zij begon te gieten, had zij alleen een kruikje met olie in haar hand en een huis vol aarden vaten. Maar zij twijfelde niet en goot steeds door, terwijl haar zoons de lege vaten aandroegen en de volle wegzetten (vs. 5). Zij concentreerde zich helemaal op deze taak en zij kon pas ophouden toen het laatste vat was gevuld. Toen hield de olie op te stromen (vs. 6).

Dit behelst een les voor ouders en opvoeders van kinderen. Waarmee vullen wij het hart en het leven van de kinderen, die immers heel goed met 'lege vaten' te vergelijken zijn? Worden zij gevuld met de dingen van God, met het Woord van God, met de dingen van de Heilige Geest? Laten wij niet twijfelen aan Gods beloften, maar dit werk in het geloof beginnen en ook in het geloof voltooien. Als wij zelf maar 'olie' in onze kruiken hebben (vgl. Matt. 25:4), kan God dat 'weininge' gebruiken en op wonderbare wijze vermeerderen.

Naast dit beeld van de 'vaten vol olie' vinden wij in de Schrift nog meer typen van de vervulling met de Geest:

(1) David spreekt over een volle en overvloeiende 'beker' voor de schapen van de goede Herder (Ps. 23:5).

(2) In de tegenwoordigheid van de Heer worden de 'vaten' in de feestzaal tot boven toe gevuld met water, resp. wijn (Joh. 2:6-10).

(3) De Heilige Geest wordt in ons een 'bron', d.i. een fontein van water, die omhoog springt in ons binnenste, die al onze dorst lest en tevens stromen van levend water naar buiten laat vloeien (Joh. 4:14; 7:37-39 'Dit nu zei Hij van de Geest').

Het beeld van de watervaten in Johannes 2 toont ons ook wat de goede weg is om vervuld te worden met de Geest. Want het reinigingswater spreekt hier van het Woord van God in Zijn heiligende en reinigende kracht, als de voorwaarde voor een leven dat vol is van de blijdschap van de Heilige Geest (Joh. 15:3; Ef. 5:26).

Wanneer wij vol zijn van de rijkdommen van het Woord van God, maakt Gods Geest dat tot een bron van voortdurende vreugde. Het 'water' wordt veranderd in wijn, en de wijn is een bekend bijbels beeld van blijdschap (vgl. Richt. 9:13; Ps. 104:15). Vandaar dat de apostel ons ertoe oproept het Woord van Christus rijkelijk in ons te laten wonen, om een blij loflied te kunnen zingen in ons hart en tot elkaar te spreken in psalmen, lofzangen en geestelijke liederen (Kol. 3:16; vgl. de parallelplaats Ef. 5:18-19).

Leven uit de dood: de Sunamitische en haar zoon

2 Koningen 4:8-37

Wij besteden hier allereerst aandacht aan het gastvertrek voor de profeet en trekken een parallel met Christus' gastverblijf, zoals wij dat vinden in de Evangelieën.

Daarna zien wij eigenlijk twee wonderen: de geboorte van de zoon van de Sunamitische en later zijn wonderbare opwekking uit de dood.

Beide wonderen tonen de kracht van onze God, die de doden levend maakt en het niet zijnde tot aanzijn roept.

Een gastverblijf voor de profeet

Op zekere dag kwam Elisa door Sunem, een stad ten noorden van Jizreël, in het stamgebied van Issaschar. Hier ontmoette hij een welgestelde vrouw, die hem uitnodigde om te blijven eten (lett. 'brood eten', d.i. maaltijd houden). Mogelijk was hij op doorreis van Samaria, de residentie van de koning, naar de berg Karmel, zijn eigen woonplaats in die tijd (vs. 25; vgl. ook 2:25). De profeet had belangrijke connecties in regeringskringen (vs. 13), maar woonde toch niet permanent in Samaria. Sunem lag op 25 à 30 kilometer afstand van de berg Karmel, en Elisa moest dus nog een aantal uren reizen voordat hij thuis zou zijn. Na enige aandrang van de kant van deze rijke en vermogende (lett. 'grote') vrouw, ging hij op de uitnodiging in en

onderbrak hij zijn reis om in Sunem te blijven eten.

Het bleef niet bij dit ene bezoek, want Elisa kwam hier voortaan regelmatig op doorreis. Hij maakte dan telkens gebruik van de gastvrijheid van deze welgestelde vrouw (vs. 8-9). Door deze regelmatige contacten merkte de Sunamitische dat Elisa een bijzondere godsmann was, een 'heilige man Gods' (vs. 9). Dit woord 'heilig' heeft in het Oude Testament zowel een ceremoniële als een morele betekenis; en het wordt ook gebruikt voor God Zelf. Elisa was een rein en heilig man, gescheiden van het kwaad dat in die dagen zo de overhand had gekregen onder het volk van God. Hij was volkomen toegewijd aan de dienst van God. Hij onderscheidde zich op gunstige wijze van zoveel andere profeten die zich compromitteerden door hun verkeerde gedrag (vgl. 1 Kon. 22).

Omdat de Sunamitische dit onderkende, zorgde zij in overleg met haar man zelfs voor een apart vertrek voor Elisa, een gemetselde bovenkamer op het dak van het huis, die als gastverblijf voor hem moest dienen (vs. 10). In het vervolg van de geschiedenis zien wij dat hij dit bijzonder waardeerde en graag iets wilde terugdoen voor de goede zorgen waarmee zij hem omringde (vs. 13 vv.). Elisa toonde zijn erkentelijkheid door eigenlijk *al* haar problemen tot een oplossing te brengen. Door zijn voorbede vervulde hij haar hartenwens, het verlangen naar een kind. Toen de dood haar geluk wreed verstoorde, deed hij zelfs de macht van de dood voor haar teniet, en nog weer later wendde hij de dreiging van de honger voor haar af (2 Kon. 8). Elisa is in deze dingen een type van de Heer Jezus Christus, die ons steeds weer te hulp komt en redt uit alle nood.

Er is een parallel tussen deze geschiedenis en het eerste verhaal van 2 Koningen 4, waarin Elisa eveneens als weldoener optrad ten behoeve van een vrouw. Er zijn echter ook een aantal duidelijke contrasten. In het eerste verhaal betrof het een arme weduwe, die door Elisa werd geholpen na de dood van haar man. In het tweede verhaal gaat het juist om een welgestelde en gehuwde vrouw. De arme weduwe had twee zonen,

maar geen middelen van bestaan. De rijke Sunamitische kende geen materiële zorgen, maar zij was juist kinderloos en leed daaronder. In beide moeilijke situaties zorgde de man Gods voor uitkomst. Hij hielp zowel de arme als de rijke en handelde dus niet met aanzien des persoons (vgl. Jak. 2:1-9).

Deze rijke en voorname (lett. 'grote') vrouw bleek ook in figuurlijke zin groot te zijn: zij was 'groot' in haar zorg en toewijding jegens de man Gods; zij toonde morele grootheid door haar wijze en tevreden houding in zeer moeilijke omstandigheden; haar grootheid bleek bovenal uit haar volhardende gelóóf. Hierin is zij een voorbeeld voor ons.

Een andere praktische les uit dit gedeelte is dat het gastvrij ontvangen van Gods dienstknechten een goede en gezegende zaak is. Zoals deze welgestelde vrouw Elisa, de man Gods, huisvestte, hebben sommigen onwetend zelfs engelen, boden Gods, gehuisvest (Gen. 18:1-8; 19:1-3; Hebr. 13:2). Het is geen geringe zaak om een gezant van God te ontvangen. Wie een afgezant van God ontvangt, ontvangt daarmee tevens diens hemelse Zender. Zo iemand stelt zijn huis en hart in feite open voor God Zelf. Bij de eerste uitzending van de twaalf discipelen zien wij dat de Heer Jezus hetzelfde principe hanteerde: 'Wie u ontvangt, ontvangt Mij' (Matt. 10:40-42). Hij vereenzelvigd Zich dus met de dienstknechten die in Zijn naam uitgaan.

Aan het ontvangen van Zijn dienstknechten verbindt Hij dan ook een grote beloning: wie gastvrij is voor Zijn gezanten, zal zijn loon niet verliezen – zoals ook de Sunamitische haar loon niet verloren heeft. God vervulde haar verlangen naar een kind en schonk haar een zoon, die zij naderhand op wonderbare wijze nog eens terugkreeg uit de dood.

Daarom roept de Schrift ons ook elders ertoe op de gastvrijheid niet te vergeten en ons zelfs daarop toe te leggen (Rom. 12:13; 1 Tim. 5:10; 1 Petr. 4:9). Als ons hart en huis openstaat voor de Heer, zal het ook openstaan voor Zijn dienstknechten. Die dingen gaan echt samen. Tijdens de afscheidsgesprekken in de bovenzaal verklaarde de Heer nadrukkelijk tegenover de twaalven: 'Voorwaar, voorwaar, Ik zeg u: wie ontvangt wie Ik

ook zend, ontvangt Mij; en wie Mij ontvangt, ontvangt Hem die Mij heeft gezonden' (Joh. 13:20). Wij zijn soms geneigd om deze dingen van elkaar los te koppelen, maar dat is niet juist. Allemaal zullen wij wel toestemmen dat er plaats is in ons hart en leven, en in ons huis, voor de Heer Jezus en voor God de Vader. Maar dat heeft *consequenties*. Het moet in de praktijk worden gezien doordat wij daar een plaats inruimen voor 'wie Hij ook zendt', voor Zijn getuigen, voor onze broeders en zusters. Zijn wij gastvrij, herbergzaam voor hen? Als dat niet het geval is, gedragen wij ons inconsequent en zal onze gemeenschap met God ook niet volkomen zijn.

Christus' gastverblijf

Er is een parallel te trekken tussen de bovenkamer die hier werd klaargemaakt voor de man Gods, en de toegeruste bovenzaal die klaarstond voor Christus en Zijn discipelen (Marc. 14:14-15; Luc. 22:11-12). In beide gevallen ging het om een *gastverblijf*. In beide gevallen betrof het ook een *bovenvertrek*, een ruimte op het dak waar gasten zich in alle rust konden terugtrekken. Bovendien waren beide vertrekken van alle gemakken voorzien. De meubilering van de bovenkamer voor de man Gods was naar oosterse begrippen tamelijk luxueus: het vertrek bevatte een bed, een tafel, een stoel en een kandelaar (vs. 10).

De bovenzaal waar de Heer het Pascha vierde met de discipelen, was ook voorzien van alles wat nodig was (vgl. Marc. 14:15 noot). Hoewel Christus een Vreemdeling op aarde was en geen plaats had om Zijn hoofd neer te leggen, maakte Hij dankbaar gebruik van alles wat Hem en Zijn discipelen in deze situatie en bij andere gelegenheden zo mild ter beschikking werd gesteld. Hij was ook een welkome Gast in het huisgezin te Bethanië (Joh. 11 en 12).

Elisa, de man Gods, heeft de gastvrijheid van de Sunamitische dankbaar aanvaard. De bovenkamer bevatte alles wat hij als gast nodig had: een bed om te rusten, een stoel en een

tafel om te kunnen schrijven en studeren, en een kandelaar die hem licht verschafte.

Het is trouwens ook interessant dat het woord ‘gastverblijf’ in Marcus 14 en Lucas 22 hetzelfde is als het woord ‘herberg’ in Lucas 2:7. Terwijl er aan het begin van Christus’ loopbaan op aarde géén plaats voor Hem was in de herberg, was er aan het eind van Zijn leven wél een plaats voor Hem – alsook voor de Zijnen – in dit grote en toegeruste gastverblijf. In Marcus spreekt de Heer zelfs over *Zijn* gastverblijf, om aan te geven dat dit de plaats was die Hem toebehoorde en waar Hij Zichzelf thuisvoelde. Christus, de ware Man Gods, de grote Profeet, had evenals Elisa een eigen gastverblijf op aarde!

Hier kon Hij Zijn discipelen in alle rust voorbereiden op de komende gebeurtenissen, de dingen die te maken hadden met Zijn heengaan naar de Vader. Gescheiden van de wereld kregen zij hier een voorsmaak van de dingen die *boven* zijn, de dingen van het Vaderhuis met zijn vele woningen. Hier bevonden zij zich om zo te zeggen op *hemels* niveau. Evenzo mogen wij als volgelingen van Christus op onze pelgrimsreis hier beneden telkens een plaats van rust bij Hem vinden, waar wij deel hebben met Hem, onze Heer in de hemel (vgl. Joh. 13: 1-8). Wat een voorrecht is het als discipelen van Hem Zijn ‘gastverblijf’ te betreden, te midden van de onrust van deze wereld een plaats van rust bij Hem te hebben en te genieten van de hemelse dingen waarin Hij ons laat delen.

Leven uit de dood

Toen Elisa op zekere dag weer in Sunem kwam en zijn intrek had genomen in de bovenkamer, besloot hij de Sunamitische te belonen voor haar gastvrijheid (vs. 11-13). Hoewel het aanmerkelijk is dat er een goede verstandhouding was gegroeid tussen hen beiden, bleef de vrouw op een eerbiedige afstand van de profeet staan (hij was immers een heilige man Gods). Het gesprek verliep via Elisa’s knecht Gehazi – van wie wij hier

voor het eerst horen. Elisa bood aan te bemiddelen bij de koning of bij de legeroverste, als dat nodig zou zijn bijvoorbeeld in verband met rechtsgedingen, personeelsproblemen of leveranties aan het hof.

Maar daaraan had de Sunamitische geen behoefte. Haar antwoord was: 'Ik woon te midden van mijn familie (of: volk)'. Zij was een tevreden vrouw. Zij had alles wat zij nodig had en zij was ook niet rechteloos. In geval van nood zouden haar man en haar volksgenoten wel voor haar opkomen. Die tevredenheid was heel kenmerkend voor haar, zelfs in de grootste beproeving, zoals later ook blijkt uit haar uitspraak 'Het is wel' (*sjalom*) in de verzen 23 en 26 (vgl. de Statenvert.).

Zodra Elisa weer alleen was met zijn knecht, vroeg hij diens advies om toch iets terug te kunnen doen voor alle moeite die de Sunamitische zich had getroost. Gehazi wist wel raad. Hij had bemerkt dat de vrouw geen zoon had en dat haar man al oud was (vs. 14). Het hebben van een zoon, een erfgenaam, gold als iets van het allerhoogste belang in de oosterse wereld; zonder zoon kon de familienaam immers niet voortbestaan. Hierop gaf Elisa zijn knecht opdracht om de vrouw opnieuw te roepen. Zij kwam en terwijl zij in de ingang bleef staan, kreeg zij de geweldige belofte te horen: 'Op deze zelfde tijd (lett. 'als de tijd herleeft') over een jaar zult gij een zoon omhelzen' (vs. 16).

De bewoordingen van dit vers herinneren aan de aankondiging van de wonderbare geboorte van Isaak (Gen. 17:21; 18:10,14). Zou voor God, de Schepper van alle leven, iets te wonderlijk zijn? Terwijl Sara bij de aankondiging van de geboorte van haar zoon lachte in ongeloof, droeg de reactie van de Sunamitische meer het stempel van verbazing en vrees voor teleurstelling: 'Och neen, mijn heer, gij man Gods, spiegel uw dienstmaagd niets voor' (vs. 16; vgl. vs. 28). Het leek haar te mooi om waar te kunnen zijn, en zij was bang voor misleiding. Toch gebeurde het wonder en kreeg zij een jaar later een zoon, precies zoals Elisa had voorspeld (vs. 17).

Het opheffen van de onvruchtbaarheid was een bijzonder

bewijs van Gods gunst, zoals wij wel vaker zien in de Schrift: het gebeurde ook bij Rachel en bij Rebekka, bij de vrouw van Manoach, bij Hanna, de moeder van Samuël, en bij Elizabeth, de moeder van Johannes de Doper. Dit behelst voor ons tevens een gééstelijke les, en wel dat wij zonder Gods tussenkomst geen vrucht voor Hem kunnen voortbrengen (Rom. 6:21-22; 7:4-5; Gal. 5:22). Doodsheid en onvruchtbaarheid moeten echter wijken voor Zijn levenwekkende Woord, waardoor wij als gelovigen voor God vrucht dragen en het nieuwe leven openbaren dat in Christus wordt geschonken.

Opnieuw: leven uit de dood

Hierna bereikt het verhaal echter een climax. Al het voorafgaande was slechts de voorbereiding op wat er nu zou gaan gebeuren: de tragische dood van de zoon van de Sunamitische en zijn wonderbare opwekking uit de dood door de man Gods. Hierdoor werd Elisa's grootheid als dienstknecht van de levende God extra geaccentueerd. Dit gebeurde evenwel niet om het licht op hemzelf te laten vallen, maar op de God die hij diende en 'die de doden levend maakt' (Rom. 4:17).

Evenals zijn grote voorganger Elia was ook Elisa een instrument in Gods hand om een dode weer tot leven te roepen (vgl. 1 Kon. 17). De Brief aan de Hebreeën verwijst hiernaar: 'Vrouwen kregen hun doden door opstanding terug' (Hebr. 11:35). In deze beide gevallen in 1 en 2 Koningen vond de opwekking plaats op grond van de voorbede van de profeet en diens vereenzelviging met de dode. Deze geschiedenissen bevatten geen spoor van persoonsverheerlijking of van magie. Niet de man Gods, nog minder zijn staf (zoals wij zo treffend zien in 2 Kon. 4), kon het leven hergeven. Het was *God* die het wonder tot stand bracht, doordat Hij luisterde naar de stem van Zijn dienstknechten en hun gebed verhoorde.

In een paar verzen wordt het drama beschreven dat zich afspeelde in deze familie (vs. 18-20). Toen de knaap groot was

geworden, ging hij op een dag naar het veld, naar zijn vader die zich bij de maaiers bevond. In de loop van de ochtend greep de jongen plotseling naar zijn hoofd en zei tegen zijn vader: 'Mijn hoofd, mijn hoofd!' Blijkbaar was hij getroffen door een zonnesteek (vgl. Ps. 121:6; Jes. 49:10; Openb. 7:16). De vader, die zich misschien gestoord voelde in zijn werk, reageerde met een kort bevel aan een van zijn knechten om de jongen naar zijn moeder te dragen. Wij lezen totaal niets over de gevoelens van deze vader, die de jongen als een zoon des ouderdoms toch moet hebben liefgehad (vgl. Gen. 37:3). Thuisgebracht zat het kind op de schoot van zijn moeder tot aan de middag; toen stierf hij.

Met de dood van haar zoon was alle hoop van deze Sunamitische vervlogen. Haar vrees voor teleurstelling werd nu bewaarheid. Zij was een gebroken vrouw. Toch toonde ook zij niets van haar gevoelens en zij hield de dood van de jongen zelfs verborgen voor haar man en voor het personeel. Zij legde de jongen op het bed van de man Gods en sloot de toegang af (vs. 21). Zelfs tegenover Gehazi liet zij enkele uren later niets merken van haar gevoelens; zij zei eenvoudig dat alles wel was (vs. 26). Wat er werkelijk in haar omging, bleek pas toen ze als een smekeling neerviel aan de voeten van Elisa. 'Haar ziel is bitter bedroefd', zo constateerde hij (vs. 27). Hoe kon het ook anders? De Heer had de oorzaak van haar leed voor Elisa verborgen gehouden, maar een enkel woord van de Sunamitische was voldoende voor hem om het ten volle te peilen (vs. 28vv.).

Tegelijkertijd zien wij echter ook het *geloof* van deze vrouw, dat bergen verzette en zich door niets liet weerhouden om met haar nood naar Elisa te gaan. Eerst overwon zij de weerstand van haar man, die het maar vreemd en ongebruikelijk vond om op een doordeweekse dag naar de man Gods te gaan; het was immers geen nieuwe man of sabbat (vgl. 1 Sam. 20:5; Jes. 1:13). Bij het binnenhalen van de oogst kon hij misschien ook moeilijk een knecht missen (vs. 22-23). Zien wij in hem zoiets als een 'zondags-christen', iemand die het voldoende acht om zijn religieuze plichten op gezette tijden te vervullen?

De Sunamitische liet zich evenmin ophouden door mogelijke hindernissen onderweg (vs. 24). Zonder pauzes reed zij door. Zij liet zich ook niet ophouden door de ontmoeting met Gehazi, die in opdracht van de man Gods moest informeren naar haar welstand en naar die van haar man en van haar kind (driemaal staat hier het woord *sjalom*). Vanuit zijn hooggelegen woning op de berg Karmel had hij haar namelijk al zien aankomen (vs. 25-26).

Later overwon zij bovendien de aarzelings in het hart van Elisa om met haar mee te gaan en zelf het kind weer in het leven terug te roepen (vs. 30). Door te zweren bij de levende God preste zij hem eigenlijk hiertoe (vgl. dezelfde bewoordingen in 2 Kon. 2:2,4,6). Zij stelde geen vertrouwen in het optreden van Gehazi en evenmin in de staf van de profeet, die Gehazi op het gelaat (d.i. de voorzijde) van het dode kind moest leggen. Dat bleek ook allemaal nutteloos te zijn (vs. 29,31). Haar geloofsvertrouwen was gericht op de persoon van de man Gods, als de vertegenwoordiger van de levende God, en haar geloof werd niet beschaamd. De jongen ontwaakte uit zijn doodsslaap (vgl. vs. 31), nadat Elisa tot de Heer had gebeden en vervolgens door een soort mond-op-mond-beademing zijn eigen levenswarmte had meegedeeld aan het kind (vs. 33-35). Zo kreeg zij hem terug uit de dood en kon zij zich ditmaal vol dankbaarheid neerwerpen aan de voeten van haar weldoener (vs. 36-37).

Deze nederige plaats aan de voeten van de profeet – zowel vóór als na de opwekking van de jongen – doet denken aan de houding van Jairus, die de Heer te voet viel en Hem smeekte om zijn dochttertje te redden van de dood (Luc. 8:41-42). Het doet ook denken aan het gedrag van Maria, die wenend aan de voeten van de Heer viel om haar verdriet over de dood van haar broer Lazarus aan Hem bekend te maken (Joh. 11:32-33). Zij kregen hun geliefden terug uit de dood, want Jezus was Zelf de Opstanding en het Leven (Joh. 11:25). De opwekking van de jongeman van Naïn – die ook een eniggeboren zoon van zijn moeder was – vertoont echter de meeste overeenkomst met het

verhaal van 2 Koningen 4. Wij lezen namelijk over deze jongeman dat de Heer 'hem gaf aan zijn moeder' (Luc. 7:15) – precies zoals Elisa de zoon van de Sunamitische teruggaf aan zijn moeder. Terwijl Elia en Elisa slechts éénmaal in hun leven een dode opwekten, deed Christus dit in totaal dus driemaal tijdens Zijn loopbaan op aarde.

Maar na Zijn eigen opstanding uit de dood heeft Hij ontelbaar velen doen opstaan uit hun 'zondengraf'. Ook wij die in Hem geloven hebben Zijn roepstem gehoord, en Hij heeft ons het nieuwe leven geschonken. Bij Zijn wederkomst zal Hij Zijn werk voltooien en ook onze lichamen 'veranderen tot gelijkvormigheid aan het lichaam van Zijn heerlijkheid, naar de werking van de macht die Hij heeft om ook alles aan Zich te onderwerpen' (Fil. 3:21). Dan zal God onze sterfelijke lichamen levend maken door Zijn Geest die in ons woont (Rom. 8:11).

Dit brengt ons opnieuw tot een geestelijke toepassing van deze geschiedenis, die zeker van belang is voor ouders van kinderen. Op het wonder van de *natuurlijke* geboorte moet namelijk het wonder van de *wedergeboorte*, de *nieuwe* geboorte volgen (Joh. 3). Evenals de Sunamitische zullen ook christenouders op zekere dag constateren dat het kind dat zij liefhebben en dat zij uit Gods hand hebben ontvangen, 'ten dode opgeschreven is'. Want zij zullen vaststellen dat het 'dood is in overtredingen en zonden' en 'in de onbesnedenheid van het vlees' (Ef. 2:1; Kol. 2:13).

Dat is een pijnlijke, maar noodzakelijke ervaring. Het is de les dat 'niet het geestelijke eerst is, maar het natuurlijke' (1 Kor. 15:46). Waarachtig geestelijk leven, nieuw leven uit God, komt pas tot stand door bekering en wedergeboorte. Als ouders dit opmerken, brengt dit hen ertoe om tot de Heer te gaan in het gebed en op hun knieën te roepen om nieuw leven voor hun kind. Alleen de Man Gods, de Heer Jezus Christus, is machtig om het 'dode' kind in het leven te roepen. Hoe doet Hij dit? Hoe brengt Hij het leven teweeg in de dood?

Identificatie met de Man Gods

Laten wij kijken naar het voorbeeld van Elisa. Zijn staf, het teken van zijn autoriteit, kon de zoon van de Sunamitische niet tot leven wekken. Het was slechts een dood stuk hout. Toen Gehazi de staf op het kind legde, kwam er geen geluid en geen levensteken (lett. 'noch stem noch opmerking', vgl. 1 Kon. 18: 29). De gezant van de profeet moest onverrichter zake terugkeren. Elisa moest zélf komen en als middelaar tussenbeide treden. 'Hij bad tot de Heer', lezen wij in vers 33. Verder moest hij zich over de knaap heenbuigen en zijn eigen levenswarmte aan hem meedelen. Hij moest zich met hem éénmaken, zich met de dode identificeren (vs. 34-35; vgl. ook Paulus' handelwijze in Hand. 20:10).

Is dit geen prachtig beeld van wat Christus heeft gedaan voor dode zondaars? God had vele gezanten naar de mensen gestuurd, in het bijzonder naar Israël. Maar dat bleek nutteloos te zijn. God moest Zelf komen in de Persoon van Christus, en zo heeft Hij in het laatst van deze dagen tot ons gesproken in [de] Zoon (Hebr. 1:1). God was *persoonlijk* tegenwoordig in Zijn Zoon. Deze kwam in de volheid van de tijd, als de ware Man Gods, als de éne Middelaar tussen God en mensen (Gal. 4:4; 1 Tim. 2:5-6). Hij heeft voor de overtreders gebeden en Hij heeft Zichzelf gegeven tot een losprijs voor allen. Hij heeft Zich over ons ontfermd en Zich over ons heengebogen. Op het kruis van Golgotha heeft Hij Zich met ons vereenzelvigd in onze doodstaat, doordat Hij onze zonden en ongerechtigheden droeg in Zijn lichaam op het hout, en voor ons tot zonde werd gemaakt (2 Kor. 5:21; 1 Petr. 2:24). Slechts langs deze weg van identificatie met ons, langs deze weg van dood en opstanding kon Hij ons Zijn leven geven.

Deze identificatie van de Man Gods met ons was een eenmalige gebeurtenis, met eeuwige gevolgen. Elisa moest zich hier tweemaal over de jongen heenbuigen (volgens de Septuaginta zelfs zevenmaal), om hem het leven te kunnen geven (vs. 34-35). Onze éénmaking met Christus in Zijn dood en op-

standing is een thema dat vaak voorkomt in de Brieven van Paulus. Wij zijn door Hem ontwaakt uit de doodsslaap en Hij is nu ons leven. Wij zijn met Hem gestorven en opgewekt, met Hem verrezen tot een nieuw leven (Rom. 6; 2 Kor. 4 en 5; Gal. 2; Ef. 2, 4 en 5; Kol. 2 en 3).

Christus bracht het leven in de dood. Dat geeft ons aanleiding tot eeuwige blijdschap en dankbaarheid, zoals het ook treffend wordt voorgesteld in de gelijkenis van de verloren zoon: '(...) deze zoon van mij was dood en is weer levend geworden, hij was verloren en is gevonden. En zij begonnen vrolijk te zijn' (Luc. 15:24). Ongetwijfeld had de Sunamitische, als zij deze woorden had gekend, volmondig hiermee ingestemd.

Het wonder van de herstelling van alle dingen

2 Koningen 8:1-6

Dit verhaal is ook een bewijs van Gods liefdevolle zorg voor de Zijnen. Hij heeft alles in Zijn machtige hand. De Sunamitische, die had geluisterd naar het woord van de man Gods, werd uiteindelijk rijk gezegend in het land van Gods belofte. Dat is nog steeds zo in gééstelijk opzicht, en het zal in de laatste dagen in profetisch opzicht ook worden waargemaakt aan het herstelde volk Israëel.

De koning helpt de Sunamitische na haar terugkeer uit het land der Filistijnen

Laten wij nu ook nog aandacht schenken aan het vervolg op de geschiedenis van de Sunamitische en haar zoon, zoals wij dat vinden in 2 Koningen 8. Dat dit vervolg pas in hoofdstuk 8:1-6 wordt beschreven, kan meerdere oorzaken hebben. De tijd van honger, die zeven jaar heeft geduurd, omspande wellicht de gebeurtenissen die in de tussenliggende hoofdstukken worden beschreven. Wij lezen immers reeds in hoofdstuk 4:38vv. dat er honger in het land was, mogelijk veroorzaakt door een aanhoudende droogte. De hongersnood zal door de jarenlange conflicten met de Syriërs, en door andere rampen (vgl. Ezech. 14:21), alleen maar verergerd zijn. Verder was er kennelijk een ándere koning aan het bewind gekomen dan de

onverschillige Joram, die juist weinig interesse had getoond voor de grote daden van Elisa (vgl. vs. 4). Wij zullen moeten denken aan Jorams opvolger, koning Jehu, die zijn aanstelling te danken had aan de profeet Elisa (2 Kon. 9:1vv.) en daarom zeer geïnteresseerd zal zijn geweest in de wonderwerken van de man Gods.

Toen de zeven jaren van hongersnood aanbraken (vgl. Gen. 41:25vv.), had Elisa de Sunamitische direct gewaarschuwd en haar de raad gegeven om uit te wijken naar het buitenland. Hij had er niet bij gezegd waar zij moest heengaan, dat mocht zij zelf beslissen ('waar gij maar kunt', vs. 1). Zij deed naar het woord van de man Gods, zij met haar gezin, en vertoefde als vreemdeling in het land der Filistijnen (vs. 2). Door deze keuze te maken, wandelde zij in de voetsporen van de aartsvaders Abraham en Isaak (Gen. 26:1). Zij bleef daar echter niet langer dan nodig was. Aan het eind van die zeven jaren keerde de vrouw terug uit het land der Filistijnen (vs. 3). Dit tekent haar gehoorzaamheid aan het woord van de man Gods, en het is uiteraard ook een les voor ons. Zijn wij voortdurend gehoorzaam aan Gods bevel? Luisteren wij ook na een lange tijd van zware beproeving nog naar Zijn stem?

Als christenen zijn wij ook om zo te zeggen *vreemdelingen* in een vreemd land. Wij leven eveneens in een tijd waarin Gods oordelen Zijn volk treffen, omdat het van Hem is afgeweken en tot afgoderij is vervallen. Wij zijn eveneens omringd door vijanden, die Gods volk verdrukken. De Filistijnen zijn een beeld van *naambelijders*, die ten onrechte aanspraak maken op het erfdeel dat God Zijn kinderen heeft toegezegd. Maar zelfs in zo'n moeilijke situatie weet God voor ons te zorgen. Hij laat ons niet in de steek, maar Hij wijst ons de weg door 'het woord van de man Gods', door het betrouwbare en blijvende Woord van Zijn Profeet. 'Laat het Woord van Christus rijkelijk in u wonen' (Kol. 3:16). Dat wijst ons de weg in de zware tijden die de laatste dagen van de christelijke bedeling kenmerken (2 Tim. 3:1).

Dit gedeelte bevat trouwens meerdere treffende voorbeelden van Gods voorzienigheid. Het was *de HERE* die deze lang-

durige hongersnood opriep om Zijn volk te tuchtigen. De honger wordt in vers 1 eigenlijk gepersonifieerd. God riep hem naderbij als Zijn dienaar (vgl. Amos 7:4). Hij heeft de beschikking over alle dingen in Zijn schepping (zoals ook Jona ondervond). Hoewel Hij Zich min of meer verborgen hield (zoals later speciaal zou blijken in het boek Esther), zorgde Hij te midden van de beproeving toch voor degenen die Hem vreesden en die voor Zijn Woord beefden.

Bij de terugkeer van de Sunamitische zien wij een volgend bewijs van Zijn zorgende liefde. Hij had de omstandigheden in Zijn hand en leidde het zo dat er een ontmoeting plaatsvond tussen de Sunamitische en de koning van Israël, terwijl deze (schijnbaar toevallig) juist in gesprek was met Gehazi over de grote daden van Elisa en juist vernomen had dat deze een dode levend had gemaakt (vs. 4-5).

De grote daden van de man Gods

Het wekt enige bevreemding dat wij hier lezen over een gesprek tussen de nieuwe koning van Israël en Gehazi. Deze wordt nog steeds 'de knecht van de man Gods' genoemd (vs. 4), en er wordt met geen woord gesproken over zijn melaatsheid. Het is echter duidelijk dat hij niet meer in de nabijheid van Elisa verkeerde; hij was niet meer in werkelijke dienst van de profeet.

Hij vertelde de koning op diens verzoek over de grote daden van de profeet. Dit gesprek kan hebben plaatsgehad voor de poort van Samaria (vgl. 7:3), de plaats waar het openbare leven zich afspeelde en waar ook werd rechtgesproken. Wij weten trouwens dat Gehazi op grond van de wet op de melaatsheid rein verklaard kon worden (Lev. 13:13), en dus weer kon deelnemen aan het maatschappelijk leven. Een andere veronderstelling is dat het gesprek tussen de vroegere knecht van de profeet en de koning heeft plaatsgehad in de buurt van Jizreël, de tweede residentie van de koningen van Israël. Deze

plaats lag dicht bij Sunem, en de Sunamitische kon daar gemakkelijk de hulp van de koning inroepen na haar terugkeer uit het land der Filistijnen.

Van meer belang voor ons is echter het *onderwerp* van het gesprek. De koning informeerde naar 'al de grote daden' die Elisa verricht had (vs. 4). Deze wonderen hebben ook onze aandacht getrokken en wij hebben erover nagedacht in het licht van het Nieuwe Testament. De grote daden van de profeet spreken van de machtige werken van onze Heer Jezus Christus, de ware Man Gods. Er is niemand zoals Hij. Hij redt en bevrijdt. Hij schenkt leven en overvloed. Hij verbreekt de macht van de zonde en de dood.

De Evangeliën getuigen volop van de grote daden van de Heer. Om het met Zijn eigen woorden te zeggen, die Hij uitsprak tegenover de boodschappers van Johannes de Doper: 'Gaat heen en bericht Johannes wat u hebt gezien en gehoord: blinden kunnen weer zien, kreupelen lopen, melaatsen worden gereinigd en doven horen, doden worden opgewekt, aan armen wordt het Evangelie verkondigd' (Luc. 7:22). Evenals Elisa trok Hij door het land, terwijl Hij goeddeed en overal heil verspreidde (Hand. 10:38). Vooral de evangelist Johannes beklemtoont het tékenkarakter van Zijn grote daden. De vele wonderen die de Heer verrichtte, waren even zovele *tekenen* voor het ongelovige volk. Johannes maakte een selectie uit die talrijke wondertekenen en schreef die op, 'opdat u gelooft dat Jezus is de Christus, en opdat u gelovend het leven hebt in Zijn naam' (Joh. 20:30-31).

Als wij een parallel trekken tussen de grote daden van Elisa en die van de Heer, dan denken wij nu met name aan het feit dat Hij *de macht van de dood* heeft overwonnen. Elisa had een dode levend gemaakt, zo kon Gehazi getuigen tegenover de koning. En wat een wonder dat juist op dat moment de Sunamitische en haar zoon op audiëntie kwamen bij de koning! Verbaasd riep de knecht van de profeet het uit: 'Mijn heer de koning, dit is de vrouw en dit is haar zoon, die Elisa levend gemaakt heeft' (vs. 5). Daarop ondervroeg de koning de vrouw en

zij vertelde het hem (vs. 6). Zij kon het relaas van Gehazi volmondig bevestigen. Haaar zoon, die door Elisa was opgewekt, was het levende bewijs van de wondermacht van de man Gods.

Christus heeft de macht van de dood echter *voorgoed* overwonnen. Hij is de grote Overwinnaar over zonde, dood en Satan. Hij is Mens geworden en Hij heeft Zich met ons één-gemaakt op het kruis van Golgotha, 'opdat Hij door de dood teniet zou doen hem die de macht over de dood had, dat is de duivel, en allen zou verlossen die uit vrees voor de dood hun hele leven door aan slavernij onderworpen waren' (Hebr. 2: 14-15). Reeds tijdens Zijn omwandeling op aarde toonde Hij Zijn macht over de dood, doordat Hij minstens driemaal een dode opwekte. Dit was als het ware een voorproef van wat Hij tot stand zou brengen na Zijn eigen opstanding uit de doden.

'*Doden worden opgewekt*'. Dat doet de Heer nu nog steeds door de machtige werking van Zijn Geest, en spoedig komt het ogenblik dat Hij ook onze sterfelijke *lichamen* zal levend maken door Zijn Geest die in ons woont. Wij hebben een levende Heer en Heiland. Kunnen wij getuigen van al de grote daden die Hij heeft verricht? Horen de mensen ons spreken over 'de grote daden van God' (Hand. 2:11)? Die grote daden vinden hun centrum in de dood en opstanding van Christus Zelf.

De tijd van het herstel

Laten wij nu teruggaan naar het verhaal van de Sunamitische. God had het zo geleid dat zij op een bijzonder geschikt moment de hulp van de koning inriep met het oog op haar huis en haar akker. Wij weten niet precies wat de aard was van de problemen die zij ondervond bij haar terugkeer als vreemdeling uit het land der Filistijnen. Het kan zo zijn dat anderen zich van haar bezittingen hadden meester gemaakt, of dat de pachter geen huur wilde betalen. Het is ook mogelijk dat haar bezit in beheer was gekomen bij de koninklijke domeinen en dat zij nu

haar eigendom kwam opvragen bij de koning. In ieder geval reageerde de koning na het bijzondere gesprek dat zojuist had plaatsgehad, zeer welwillend op haar verzoek. De Sunamitische kreeg niet alleen terug al wat haar toebehoorde, maar zij ontving bovendien de gehele opbrengst van de akker vanaf de dag waarop zij het land had verlaten (2 Kon. 8:6). Tijdens de zeven jaren van honger had het land dus toch wel wat opgebracht. Maar in de vruchtbare vlakte van het land der Filistijnen was het minder moeilijk geweest voor de Sunamitische om de hongersnood te overleven. Haar terugkeer naar het land werd dus door God op buitengewone wijze gezegend. Zij werd hersteld in al haar rechten. Hij gaf haar een volledige vergoeding voor de jaren van vreemdelingschap.

Dit volledige herstel doet denken aan wat de profeet Joël later zou optekenen als een bijzondere belofte van Gods kant: 'En gij, kinderen van Sion, juicht en verheugt u in de HERE, uw God, want Hij geeft u de leraar ter gerechtigheid; ja, regenstromen laat Hij voor u nederdalen, vroege regen en late regen, zoals voorheen. De dorsvloeren zullen vol koren zijn en de perskuipen van most en olie overstromen. *Ik zal u vergoeden de jaren, toen de sprinkhaan (alles) opvrat, de verslinder en de kaalvreter en de knager, Mijn groot leger dat Ik op u afzond. Gij zult volop en tot verzadiging eten, en gij zult loven de naam van de HERE, uw God, die wonderbaar met u gehandeld heeft; Mijn volk zal nimmermeer te schande worden.* Dan zult gij weten, dat Ik in het midden van Israël ben, en dat Ik, de HERE, uw God ben, en niemand anders; Mijn volk zal nimmermeer te schande worden' (Joël 2:23-27).

Deze belofte van zegen kunnen wij in géésteeljk opzicht toepassen op onszelf. Als wij na een tijd van schaarste terugkeren naar het land Kanaän, dat een beeld is van het hemelse erfdeel dat ons in Christus is geschonken (Ef. 1:3vv.), dan zal God ons de jaren van beproeving rijkelijk vergoeden. Hij zal ons herstellen in onze rechten als Zijn kinderen en ons weer ten volle doen genieten van de zegeningen van het Beloofde Land. Terwijl wij in de Sunamitische zelf de gedachte van terugkeer en herstel zien, is met haar zoon meer de gedachte van réveil en

opwekking verbonden. Hij staat hier immers op de voorgrond als degene die door Elisa was levend gemaakt. Dat is ook een belangrijk aspect: een tijd van herstel is een tijd van *opwekking*.

Ik denk dat wij vooral aandacht moeten schenken aan de profetische betekenis van dit gedeelte voor het overblijfsel van Israël in de eindtijd. Want na de beproevingen van Daniëls laatste jaarweek (ook een periode van *zeven* jaar), zal er een tijd van volledig herstel aanbreken voor Gods oude volk. Het zijn de tijden van verkwikking, de tijden van de herstelling van alle dingen, waarover Petrus reeds sprak in het boek Handelingen (3:19-21). Het volk zal dan worden hersteld in het Beloofde Land. Hun aanneming zal niets minder zijn dan een *opwekking*, het leven uit de doden (Rom. 11:15; vgl. Ezech. 37).

Misschien valt er ook een parallel te trekken tussen Gods zorg voor de Sunamitische en dat wat wij lezen over de vrouw in Openbaring 12. Zoals de eerste in de jaren van hongersnood een schuilplaats vond in het vreemde land, vindt de laatste die in de woestijn, waar zij wordt gevoed een tijd en tijden en een halve tijd (d.i. de tweede helft van de laatste jaarweek, de periode die bekendstaat als de Grote Verdrukking). God zorgt ook in de tijd van de grootste benauwdheid voor het overblijfsel van Zijn volk. Hij zal het verlossen uit de diepe nood waarin het in de laatste dagen zal verkeren en het tenslotte rijkelijk zegenen in het land van Zijn belofte, onder de regering van de Messias.

De dood is in de pot

2 Koningen 4:38-41

Elisa maakte als heilbrenger van Godswege het schadelijke voedsel van de profeten weer eetbaar. Hierin is hij een treffend beeld van Christus, die de macht van de dood heeft overwonnen en de Zijnen nu leven en overvloed geeft.

Elisa opnieuw te Gilgal

Voordat Elia ten hemel werd opgenomen, was hij samen met Elisa uit Gilgal vertrokken (2:1). Dat was hun vertrekpunt en tegelijk ook het beginpunt van Elisa's dienst onder het volk. Via Bethel en Jericho, waar nederzettingen van de profeten waren gevestigd, waren zij naar de Jordaan getrokken. Nadat zij die waren overgestoken, was Elia in een storm ten hemel gevaren. God nam Zijn dienstknecht tot Zich *buiten* het Beloofde Land, waar men de afgoden diende en in toenemende mate Gods oordelen over zich afriep.

Daarop begon Elisa, die nu alleen was overgebleven, de terugreis en bezocht opnieuw de reeds genoemde plaatsen – maar nu in ómgekeerde volgorde. Nadat hij de Jordaan was overgestoken, maakte hij het water te Jericho gezond, en reisde vervolgens naar Bethel, waar hij de spottende knapen uit die stad vervloekte in de naam des Heren (2:15-24). Na diverse omzwervingen lezen wij pas in 2 Koningen 4:38 dat de profeet terugkeerde naar Gilgal.

Hier verrichtte hij opnieuw een wonder. Zoals hij eerder het slechte water te Jericho gezond maakte, zodat er geen dood of misgeboorte meer uit voortkwam, maakte hij in Gilgal de dood in de pot onschadelijk. Het eerste wonder vond plaats door zout in de bron te werpen, het tweede door meel te werpen in de moespot. Zo maakte Elisa het oneetbare voedsel weer eetbaar, en was hij in deze moeilijke situatie opnieuw de heilbrenger van Godswege. Hij is hierin een treffend beeld van onze Redder, de Heer Jezus Christus, die de dood heeft overwonnen en nieuw leven tevoorschijn roept in situaties van dorheid en doodsheid onder Gods volk.

Gilgal was dus het uitgangspunt van de dienst van de profeet, en de plaats waarheen hij hier terugkeerde. Maar welk Gilgal wordt hier bedoeld? Volgens sommigen gaat het om het Gilgal dat ten noorden van Bethel lag, volgens anderen om het Gilgal ten oosten van Jericho (Joz. 4:19). Als het inderdaad het Gilgal van het boek Jozua is, was het de plaats van de besnijdenis, het uitgangspunt van de veroveringen in het Beloofde Land.

Zoals Jozua telkens terugkeerde naar de legerplaats te Gilgal, keerde Elisa hier ook terug naar het beginpunt van zijn dienstwerk. Dit detail is voor ons eveneens van belang, wanneer wij namelijk het voorbeeld van deze godsmannen toepassen op onszelf. 'Als iemand meent een profeet te zijn of geestelijk' (1 Kor. 14:37), laat hij dan telkens terugkeren naar Gilgal! Met andere woorden: Laat hij erkennen dat het vlees geen enkel nut heeft in de dienst van de Heer, en laat hij de dingen van de oude mens afleggen.

Er was honger in het land

Toen Elisa naar Gilgal terugkeerde, was er honger in het land. Zeer waarschijnlijk is dit dezelfde hongersnood waarvan melding wordt gemaakt in 2 Koningen 8:1, een hongersnood van maar liefst zeven jaar lang. Terwijl de Sunamitische op raad

van Elisa wegtrok uit het land Israël, waarover de HERE deze hongersnood had opgeroepen, bleef hij zelf op zijn post en deelde hij het droevige lot van het volk dat zo zwaar werd getuchtigd (deze hongersnood duurde tweemaal zolang als die ten tijde van Elia!). Hij was zich bewust van zijn roeping en probeerde te voorzien in de behoeften van de profeten. Zo versterkte hij het overblijfsel van Gods volk 'dat dreigde te sterven' (vgl. Openb. 3:1-2).

De honger is een van de vier zware gerichten die God zendt (vgl. Ezech. 14:21). Hoe reageren wij als er een 'hongersnood' in het land is? Erkennen wij dan dat God ons Zijn zegen moet onthouden, omdat wij van Hem zijn afgeweken? Verootmoedigen wij ons voor Hem? Of trekken wij weg om de tuchtiging te ontlopen? Dat is wat Elimelech deed in de dagen van de richters (Ruth 1:1). Elimelech had echter geen woord des Heren om zijn handelwijze te rechtvaardigen, de Sunamitische had dat wel. Laten wij, als de Heer ons tuchtigt, Zijn tuchtiging niet gering achten en ons aan Hem onderwerpen en leven (Hebr. 12:5vv.). Laten wij het 'broodhuis' niet verlaten, maar wachten op de uitkomst van de Heer.

De man Gods voorziet in de nood

Elisa bekommerde zich in deze tijd van schaarste en hongersnood om de profeten te Gilgal. Hij dacht echter niet alleen aan hun stoffelijke behoeften, maar ook aan hun geestelijk welzijn. Zij zaten vóór hem zoals leerlingen zitten vóór de meester (2 Kon. 4:38; vgl. 6:1 en Zach. 3:8), namelijk om te luisteren naar zijn woord.

Dit doet ons denken aan een voorbeeld uit het Nieuwe Testament, en wel dat van Maria, 'die aan de voeten van de Heer zat en naar Zijn woord luisterde' (Luc. 10:39). Dit is een goede plek voor een discipel van de Heer, om door Hem te worden onderwezen en te worden ingeleid in Zijn gedachten. Dat is het 'goede deel', dat nodig is om ons te vormen en om

later een 'goed werk' voor Hem te kunnen doen (Luc. 10:42; Joh. 12:3; vgl. Matt. 26:10).

Het is echter wel een *nederige* plaats, diep aan Zijn voeten. Daar zijn wij ons ervan bewust dat wij slechts leerlingen zijn en dat Hij onze Meester is. Aan Zijn voeten ontvangen wij onder andere vergeving van zonden, bevrijding van de macht van de zonde, verhoring van onze gebeden, en onderwijs (vgl. Luc. 7:37vv.; 8:35,41; 10:39). Het is ook de plaats waar wij Hem onze aanbidding mogen brengen (Luc. 17:15-16).

Zoals gezegd dacht de man Gods ook aan de stoffelijke noden van de profeten en hij voorzag hierin op wonderlijke wijze. Hij is hierin een type van Christus, die in ieder opzicht weet wat wij nodig hebben en met Goddelijke rijkdom daarin voorziet. Wij kunnen ook denken aan het voorbeeld van een andere man Gods, de apostel Paulus, die niet alleen voorzag in zijn eigen behoeften, maar ook in die van hen die bij hem waren (Hand. 20:34).

Elisa was een man van geloof. Hij gaf zijn knecht opdracht de grootste pot (of: de grote pot) op te zetten en moes te koken voor het hele gezelschap van de profetenzonen. De knecht is hier naamloos, maar mogelijk gaat het om de reeds eerder in dit hoofdstuk genoemde Gehazi. Als de man Gods op reis ging, was zijn knecht verantwoordelijk voor het eetgerei en voor het bereiden van de maaltijden. De grote pot kan behoord hebben tot de gewone bagage van de profeet, voor het geval dat hij meerdere tafelgenoten had. Met de moes zal linzenmoes zijn bedoeld, een linzengerecht zoals Jakob dat aan Esau voorzette (Gen. 25:34). De profeet zal op zijn reizen een bepaalde hoeveelheid etenswaren hebben meegenomen.

Maar hoe zou deze maaltijd toereikend kunnen zijn voor alle aanwezigen? Even later is er sprake van maar liefst honderd man (2 Kon. 4:43). Nu is het niet zeker dat het daar om dezelfde groep gaat, maar die mogelijkheid moeten wij niet uitsluiten. Uit andere plaatsen blijkt wel dat de gemeenschappen van de profeten een behoorlijke omvang hadden (2:7,16; 6:1). Als dat het geval was, getuigde het bevel van de man Gods van

een groot geloof! Hij vertrouwde erop dat God ook in een tijd van hongersnood zou zorgen voor Zijn volk, en hij werd niet teleurgesteld. Zij werden allemaal uit één pot gespijzigd – overigens zonder dat er uitdrukkelijk melding wordt gemaakt van een wonderbare *vermeerdering* van het voedsel.

Wilde kolokwinten

Maar afgezien daarvan was die dag ongetwijfeld een dag van wonderen. Eén van de aanwezigen stond op en ging naar het veld om moeskruiden te verzamelen (2 Kon. 4:39). Misschien was hij wat verwonderd over het bevel van de profeet en dacht hij dat het goed zou zijn om een steentje bij te dragen. Zo zou hij de maaltijd kunnen uitbreiden met een eenvoudige toespis. Bij de '(moes)kruiden' of 'groenten' (lett. 'lichtkruid') denkt men wel aan het kaasjeskruid, dat als bijzonder voedzaam en licht verteerbaar gold. Het was zijn eigen idee, wel goed bedoeld, maar toch een daad van onafhankelijkheid. Hij overlegde niet eerst met de man Gods, hoewel dat in die situatie voor de hand had gelegen. Het liep dan ook niet goed af.

Het voedsel dat hij zocht, vond hij niet in het veld. Hij vond echter wel een 'wilde slingerplant' of '*wilde* wijnstok' (vgl. de Statenvert. en diverse Engelse vertalingen). Aan de ranken van deze plant bevonden zich vruchten die hij niet kende: een soort kolokwinten, ook wel sodomsappels genoemd, kleine bittere meloenen die braakneigingen opwekken. Hier gaat het om wilde kolokwinten. De eigenlijke kolokwint komt in de Schrift ook voor, en wel als versieringsmotief bij de tempel van Salomo (1 Kon. 6:18; 7:24).

De actie van de profetenzoon leek een succes te worden. Er waren genoeg kolokwinten voorhanden. Misschien had hij ook een mand of iets dergelijks bij zich, maar daar had hij niet genoeg aan. Daarom maakte hij van zijn kleed een soort zak en vulde die met de vruchten. Toen hij was teruggekomen, sneed hij ze in schijfjes in de pot. Niemand zei er wat van, hoewel zij

ze niet kenden en wisten of ze eetbaar waren. Misschien is het beter hier met de Vulgata het enkelvoud te lezen: '(...) want hij kende ze niet'. De veronderstelling is dan dat niemand op dat moment lette op de kookpot, omdat het moes nog enige tijd moest koken. De ijverige profetenzoon werd niet gestoord bij zijn werk, maar de kwalijke gevolgen ervan voor zijn medebroeders zouden spoedig aan het licht komen.

Toen het kooksel eenmaal gaar was, schepte men voor [de] mannen op om te eten (vs. 40). De knecht van Elisa begon, wellicht met enkele helpers, de eerste porties uit te reiken. Toen een paar mannen het eten hadden geproefd, sloegen ze onmiddellijk alarm. Ze dachten dat ze vergiftigd waren en riepen: 'De dood is in de pot, man Gods!' Niemand van de gasten zal er zoveel van hebben gegeten dat hij echt in doodsgevaar verkeerde, maar de bittere smaak van de kolokwinten maakte verdere consumptie onmogelijk: '(...) zij konden het niet eten'. Zeker voor een oosterling is alles wat bitter is ook giftig, en dus dodelijk. Volgens sommigen kunnen kolokwinten ook werkelijk de dood veroorzaken, als men een flinke hoeveelheid ervan zou nuttigen of als purgeermiddel zou gebruiken.

Nu wij op dit punt zijn aangekomen, is het misschien goed enkele geestelijke lessen uit deze geschiedenis te trekken:

(1) Allereerst is het een positieve zaak om gerekend te mogen worden onder de profeten, zoals hier het geval is met deze naamloze profetenzoon. Zeker in een tijd van verval en afval is dat van groot belang. Reeds Mozes verzuchtte: 'Och, ware het gehele volk des HEREN profeten, doordat de HERE Zijn Geest op hen gave!' (Num. 11:29). En Paulus roept ons ook ertoe op als profeet werkzaam te zijn: 'Jaagt naar de liefde en streeft naar de geestelijke [uitingen], maar vooral dat u mag *profeteren*' (1 Kor. 14:1vv.).

(2) Wij kunnen echter niet handelen in onafhankelijkheid van Christus, de Man Gods, die de Gastheer is en die ons ook in een tijd van hongersnood voorziet van het nodige voedsel. Wij staan onder Zijn gezag en moeten letten op Zijn bevel. Als wij zelf bittere vruchten oogsten, heeft dat ook kwalijke ge-

volgen voor onze médegelovigen, onze broeders en zusters.

(3) Zelfs schijnbaar goede vruchten kunnen giftig en dodelijk zijn. Satan probeert altijd te imiteren. Wij moeten niet eten van de *'wilde wijnstok'*, maar blijven in de *'ware Wijnstok'* (Joh. 15:1). Het Nieuwe Testament wijst elke vermenging van ons geestelijk voedsel met verkeerde elementen van de hand, want dat leidt tot dorheid en doodsheid van het geestelijk leven. 'De dood is in de pot', wanneer wij zoals de Galaten de grondslag van de genade verlaten en ons wenden tot wetticisme en judaïsme. Of wanneer wij zoals de Kolossenzen niet vasthouden aan het Hoofd, maar een prooi van de vijand worden door de verderfelijke invloed van wereldse wijsbegeerte en wereldse ceremoniën.

Haal dan meel

Elisa wist de juiste remedie voor het probleem: 'Haal dan meel' (vs. 41). De oplossing was even simpel als doeltreffend. De man Gods wierp het heilzame middel eigenhandig in de pot, zoals hij eens het zout in de bron van Jericho had geworpen om het slechte water gezond te maken (2:19-22; vgl. Ex. 15:25). Het meel neutraliseerde de bittere smaak, en toen bleek er niets kwaads meer in de pot te zijn.

Zo is het ook in het geestelijke vlak. Als wij moeten erkennen dat 'de dood in de pot is' in ons persoonlijke of gemeenschappelijke leven, laten wij ons dan wenden tot de Man Gods. Dan komt er een oplossing voor onze problemen. Ja, Christus Zélf is de oplossing voor onze moeilijkheden. Als wij het juiste zicht op Hém krijgen, als *Hij* wordt voorgesteld aan ons hart, dan wordt het bittere zoet. Als Hij de plaats krijgt die Hem toekomt, is er niets kwaads meer in ons geestelijk voedsel.

Het meel, dat herinnert aan het fijne meel van het spijsoffer (Lev. 2), spreekt van Christus' reine mensheid. Alléén de Persoon van Christus verdrijft de schadelijke en dodelijke invloeden van ander voedsel. Dat zien wij duidelijk bij de

Galaten en de Kolossenzen. Het doel van Paulus' bemoeiingen met de Galaten was dat *Christus* opnieuw gestalte in hen zou krijgen (Gal. 4:19). En aan de Kolossenzen stelde Hij ook alleen Hém voor, in Wie al de schatten van wijsheid en kennis verborgen zijn (Kol. 2:3vv.). Zo wijst dit wonder van de profeet Elisa te Gilgal heen naar de grote Profeet, die wonderlijk van raad en groot van daad is.

Een wonderbare spijziging

2 Koningen 4:42-44

*Het verhaal van de spijziging van de honderd
is de oudtestamentische tegenhanger
van de wonderbare spijziging van de vijfduizend
en van de vierduizend in de Evangelien.*

*Elisa is een beeld van Christus, die Zelf het ware levensbrood is
voor allen die in Hem geloven.*

Een man uit Baäl-Salisa

Vrij algemeen neemt men aan dat de spijziging van de honderd plaatsvond te Gilgal, de plaats die in vers 38 voorkomt in het verhaal van de dood in de pot. De twee verhalen zijn nauw met elkaar verbonden. Beide geschiedenissen beschrijven een maaltijd-wonder. In het ene geval werd het aanwezige voedsel eetbaar gemaakt, in het andere op wonderbare wijze vermenigvuldigd.

De verteller heeft ook weinig woorden nodig om dit nieuwe wonder in te leiden. Hij vermeldt alleen dat er een man uit Baäl-Salisa was gekomen (vs. 42a). Deze kwam om de man Gods brood van de eerstelingen te brengen. De offeraar zelf blijft naamloos, maar wel wordt vermeld waar hij vandaan kwam. De plaats Baäl-Salisa lag in de vruchtbare kustvlakte, op de weg tussen Jafo en Sichem. De Schrift spreekt ook over het gebied van Salisa. Nadat Saul met zijn knecht door het geberg-

te van Efraïm was getrokken, trok hij ook door het gebied van Salisa (1 Sam. 9:4).

De combinatie met de naam Baäl (dat betekent: 'heer', 'bezitter') is veelzeggend. De volledige plaatsnaam is waarschijnlijk Beth-Baäl-Salisa geweest. Zoals er een 'huis van de heer' (Beth betekent: 'huis') in Salisa was, waren er overal in Kanaän plaatsen – dus eigenlijk 'godshuizen'(!) – waar men de Baäls diende. Baäl was een bekende Kanaänitische godheid, die ook in Fenicië en elders werd vereerd. Israël had de Baälsdienst (een vruchtbaarheidscultus) in Kanaän moeten uitroeien, maar daarvan was weinig terechtgekomen. Reeds in het Overjordaanse bedreef men afgoderij met Baäl-Peor (Num. 25:1-3). En slechts een generatie na de intocht in het Beloofde Land verliet men opnieuw de HERE en ging de Baäls dienen (Richt. 2:11). Ook ten tijde van Samuël, de laatste richter, dienden de Israëlieten nog de Baäls (1 Sam. 7:4). Samuëls optreden maakte daaraan echter een einde, zodat de Israëlieten de HERE alleen gingen dienen.

Na de scheuring van het rijk stelde Jerobeam een nieuwe eredienst in, om de dienst van de HERE te Jeruzalem na te bootsen. Doordat hij echter twee gouden kalveren liet vereren in Bethel en Dan, ontstond er een vermenging van de dienst van Jahweh met de oude Baälsdienst. Want het stierkalf was bij de Kanaänieten en ook bij andere volken een belangrijk godssymbool (Ex. 32:4; 1 Kon. 12:28). Zo werd het volk rijp gemaakt voor de openlijke afgoderij onder Achab. De Baälsdienst kreeg een krachtige stimulans na diens huwelijk met Izebel, de dochter van Etbaäl, de koning van de Sidoniërs. Achab bouwde een Baälstempel (een 'huis van de heer') te Samaria, die later door Jehu werd omvergehaald (1 Kon. 16:31-33; 2 Kon. 10:26-28). Door het optreden van Elia verloor de Baälsdienst wel terrein, maar werd toch niet uitgeroeid. De zoon van Achab raadpleegde Baäl-Zebub, de god van Ekron (2 Kon. 1:2).

Daarom is het zo treffend dat hier een man kwam uit Baäl-Salisa, uit een plaats die in het teken stond van de afgodendienst, om een geschenk te brengen aan de man Gods. Deze vertegenwoordiger van het overblijfsel dat God ook in die don-

kere tijd had, gaf op die manier uitdrukking aan zijn trouw jegens de God van Israël. God wist waar hij woonde, om zo te zeggen daar waar 'de troon van de satan' was (vgl. Openb. 2:13), en Hij liet het optekenen in Zijn Woord. Maar gelukkig bleek deze man vast te houden aan Gods naam. Kennelijk was hij één van de getrouwen onder Gods volk, één van de zeventuizend mannen die hun knie voor Baäl niet gebogen hadden (1 Kon. 19:18; Rom. 11:4). Wat een voorbeeld voor ons die leven in een tijd waarin, ondanks de invloed van Reformatie en Reveil, afgoderij en valse profetie hand over hand toenemen.

Brood van de eerstelingen

Wat hij de man Gods bracht, was brood van de eerstelingen: twintig gerstebroden en vers koren (vs. 42b). Waren dit officiële eerstelingen, bestemd voor de HERE en af te dragen aan het heiligdom? Volgens sommigen was dit niet het geval en zouden wij slechts moeten denken aan een geschenk, een attentie voor de profeet. Anderen denken echter wel in die richting en zien in deze eerstelingen dus een verplichte bijdrage die men moest brengen voor de dienst van de HERE, volgens het voorschrift: 'Het beste der eerstelingen van uw bodem zult gij in het huis van de HERE, uw God, brengen' (Ex. 23:19; 34:26; vgl. Lev. 23:9-22; Deut. 26:1-11). Dit eerste deel van de opbrengst van het land was bestemd voor de priesters: 'Al het beste van de olie en al het beste van most en koren, het eerste daarvan, dat zij de HERE geven, geef Ik u. De eerstelingen van alles wat op hun land is, die zij de HERE brengen, zullen voor u zijn; alwie in uw gezin rein is, zal het eten' (Num. 18:12-13; vgl. Deut. 18:4; Ezech. 44:30). Daarnaast moesten de Israëlieten de tienden van al hun inkomsten afstaan aan de Levieten (Num. 18:21vv.).

Het dilemma waarvoor deze man uit Salisa zich gesteld zag, was dan als volgt: Moest hij zijn eerstelingen brengen bij één van de heiligdommen in het Tienstammenrijk, Bethel of Samaria, of moest hij zijn heffing afdragen aan de tempel te

Jeruzalem? Het eerste was een ontoelaatbaar compromis met een eigenwillige, ja, afgodische godsdienst, het laatste was om praktische redenen onuitvoerbaar. Want hoewel de koningen van Israël en Juda in die tijd elkaars bondgenoten waren, zullen zij niet hebben toegestaan dat hun onderdanen hun godsdienstige plichten buitenslands vervulden. Een dergelijk 'godsdienstig toerisme' zou zeker als staatsgevaarlijk zijn beschouwd (vgl. 1 Kon. 12:26vv.). De oplossing lag echter voor de hand: de man uit Baäl-Salisa kon zijn gaven brengen bij de man Gods, de leidsman van de profeten die vasthielden aan de dienst van de HERE. Elisa zou dan wel zorgen voor een eerlijke verdeling van zijn offergave. De trouwe profeten namen zodoende de plaats in van de ontrouwe priesters van het Tienstammenrijk.

Deze eerstelingen waren dus méér dan een geschenk. Zij waren een offergave aan de HERE, die door Diens vertegenwoordiger (de man Góds) in ontvangst kon worden genomen. Het feit dat hier sprake is van twintig gerstebroden en bovendien van vers koren, wijst ook in die richting. Want wij lezen in de wetten van Mozes zowel over een heffing van gerstekoeken als over een spijsoffer van verse groene aren (Lev. 2:12,14; Num. 15:17-21). Deze verse aren werden in het vuur geroosterd en als een delicatessen gegeten.

Het is opmerkelijk dat bij de spijziging van de vijfduizend ook sprake is van gerstebroden (Joh. 6:9,13). De eerste schoof van de gersteoogst werd op de dag na de sabbat die volgde op het Pascha, dus op de éérste dag van de week, als een beweegoffer aan de HERE aangeboden (Lev. 23:9vv.). De gerst is een beeld van Christus als de Eersteling uit de doden (vgl. 1 Kor. 15:20). Wij mogen ons geestelijk gesproken voeden met de opgestane Heer, in Wie wij *nu* al eeuwig leven hebben en ook de garantie bezitten van onze eigen opwekking op de laatste dag (Joh. 6:39,40,44,54). Wie zou dit voedsel, dat blijft tot in het eeuwige leven, niet op prijs stellen?

Geef het aan het volk

Elisa dacht niet aan zichzelf, maar aan de hongerende menigte. En hij aarzelde niet om hun dit brood van de eerstelingen voor te laten zetten, zoals ook David in geval van nood niet aarzelde om 'heilig brood' (d.w.z. toonbroden bestemd voor de priesters) aan zijn manschappen te geven (1 Sam. 21:4-6).

Daar klonk zijn bevel: 'Geef het aan het volk, opdat zij eten' (vs. 42c). Hier is opnieuw sprake van 'het volk', evenals in het voorgaande verhaal van de dood in de pot (vs. 41). Het is mogelijk dat het gezelschap van de profeten inmiddels was uitgebreid met een aantal leden van de plaatselijke bevolking. Elisa voelde met hen mee en wilde ook hun gastheer zijn. Wij zien bij hem iets van Christus' bewogenheid met de menigten, die waren als schapen zonder herder. Als de vertegenwoordiger van een genadige en gevende God handelde hij als een royale gever: 'Gééf het aan het volk, opdat zij eten'.

Dit principe van het vrijwillige geven geldt ook voor ons als discipelen van de Heer:

- 'U hebt het voor niets ontvangen, geeft het voor niets' (Matt. 10:8);

- 'Geeft en u zal worden gegeven' (Luc. 6:38);

- 'Het is gelukkiger te geven dan te ontvangen' (Hand. 20:35);

- 'God heeft een blijmoedige gever lief' (2 Kor. 9:7).

Wanneer wij zo handelen, kan het gebeuren dat ons geloof op de proef wordt gesteld. Elisa had in ieder geval geloof en dat stelde hem in staat als een milde gastheer op te treden – hoewel hij ook wel wist dat twintig gerstebroodjes menselijkerwijs gesproken niet toereikend waren (vgl. Luc. 11:5vv.). Bij zijn dieenaar, waarschijnlijk Gehazi, constateren wij een totaal andere houding. Hij sprak veeleer de taal van het ongeloof: 'Hoe kan ik dit aan honderd man voorzetten?' (vs. 43a).

Een soortgelijke reactie zien wij bij de discipelen bij de spijziging van de vijfduizend en de vierduizend. Het ontbrak hun ook aan geloof toen zij de opdracht kregen van de Heer: 'Geeft

u hun te eten'. Zij gingen eveneens te rade bij hun 'gezonde verstand' en zeiden: 'Wij hebben hier niets dan vijf broden en twee vissen (...) maar wat is dat op zovelen? (Matt. 14:16-17; Joh. 6:9). De Heer had echter geduld met Zijn discipelen en wilde hen toch gebruiken om het aanwezige voedsel, dat Hij vervolgens op wonderlijke wijze vermenigvuldigde, te verdeelen onder de menigten. Evenzo mogen wij kanalen van zegen zijn voor mensen die hongeren naar het woord van het leven. De Heer geeft het levende brood, en wij mogen het als blijde boodschappers doorgeven aan anderen. Hoe het mogelijk is dat dit voorziet in de meest wezenlijke behoeften van het menselijk hart, kunnen wij met ons verstand niet verklaren. Het bewijs wordt eenvoudig geleverd als men ervan uitdeelt en 'eet'.

Men zal eten en overhouden

Op de tegenwerping van zijn knecht herhaalde Elisa slechts zijn bevel: 'Geef het aan het volk, opdat zij eten' (vs. 43b). Maar hij voegde er ook nog iets aan toe om zijn opdracht nader te motiveren: 'Want zo zegt de HERE: [Men zal] eten en overhouden' (vs. 43c). Het was niet alleen mogelijk met zo weinig brood de honger van honderd man te stillen, men zou zelfs nog *overhouden!* Mogelijk had de profeet deze belangrijke openbaring zojuist ontvangen. De godsspraak was kort en krachtig: 'eten en overhouden'. Maar deze enkele woorden veranderden de hele situatie.

Het volgende vers toont ons hoe God Zijn woord gestand deed: 'Daarop zette hij het hun voor, en zij aten en hielden over, naar het woord des HEREN' (vs. 44). De nadruk valt in deze versen op het *woord van God* als het middel dat het wonder tot stand bracht (vgl. 1 Kon. 17:14,16). Er kwam geen *daad* van Elisa aan te pas, zoals het werpen van meel in de pot of van zout in de bron (2:21; 4:41). Het 'zo spreekt de Heer' was voldoende. Is het woord van de Heer ook genoeg voor ons?

Eten, verzadigd worden en overhouden gold als een bijzondere zegen in Israël. Dat overkwam Ruth op het veld van Boaz (Ruth 2:14). David sprak erover in zijn herderspsalm (Ps. 23:5). Hij had niet alleen voldoende, maar zijn beker vloedde over. Bij de opwekking onder Hizkia hield men ook in ruime mate over (2 Kron. 31:10).

De godsspraak 'eten en overhouden' brengt ons ook bij het hart van het Evangelie. Dat zien wij niet alleen bij de overgeschoten brokken na de spijziging van de vijfduizend (Joh. 6:12-13). Het is een thema dat vaker voorkomt bij Johannes. Bij de Heer is steeds een volheid van leven, van vreugde, verkwikking en zegen te vinden. Hij zorgt voor overvloed van wijn en voor strömen van levend water (Joh. 2,4 en 7). Hij geeft Zijn schapen leven en óvervloed, leven in rijke en overvloedige mate, leven zoals Hij dat alleen kan geven (Joh. 10:10).

*Wees, Herder Jezus, wees geloofd,
Uw hand is nimmer moe des gevens;
U spijst mij met het brood des levens,
zalft mij met vreugde-olie 't hoofd.*

De parallel met Christus

Zoals gezegd zijn er duidelijke overeenkomsten tussen de handelwijze van de man Gods in deze geschiedenis, en die van de Heer bij de spijziging van de vijfduizend en van de vierduizend in de Evangeliën (Matt. 14:13-21; 15:32-39 en de parallelplaatsen). Laten wij de overeenkomsten kort samenvatten:

(1) Er was bewogenheid met de hongerende menigte. Elisa zei: 'Geef het aan het volk, opdat zij eten' (vs. 42-43); Christus werd met ontferming bewogen over de menigte die niets te eten had.

(2) Zowel in 2 Koningen 4:42 als in Johannes 6:9,13 is sprake van gérstebroden, een beeld van Christus in Zijn opstandingsheerlijkheid. Hij is het brood des levens voor ieder die in Hem gelooft.

(3) Het voedsel werd door ánderen doorgegeven aan de menigte, door Elisa's dienaar resp. door de discipelen van de Heer.

(4) In beide geschiedenissen maakte het ongeloof bezwaar tegen de spijziging.

(5) In beide gevallen was er een overschot nà de maaltijd.

Verschillen

Christus is echter meer dan Elisa. Laten wij daarom tot slot nog wijzen op de verschillen tussen beide wonderen:

(1) De menigten die de Heer spijzigde, waren veel gróter. Hier in 2 Koningen is sprake van honderd man, in de Evangelieën van vijfduizend resp. vierduizend mannen, behalve vrouwen en kinderen.

(2) Christus gebruikte verhoudingsgewijs veel mínder broden, geen twintig maar slechts vijf resp. zeven.

(3) De maaltijd was ríjker: er was vis bij het brood. Deze diende als toespijs bij de eigenlijke broodmaaltijd (vgl. Joh. 21:5 Statenvert.). De twee (of: enkele) visjes werden eveneens op wonderbare wijze vermenigvuldigd.

Zo zien wij dat Christus in alle dingen de éérste plaats inneemt (vgl. Kol. 1:18). Van Elisa mogen wij opzien naar Christus, de grote Profeet. Hij is machtig om te voorzien in al onze behoeften. Een nog groter wonder is dat wij ons mogen voeden met Hem Zelf als het ware levensbrood.

Het wonder van de drijvende bijl

2 Koningen 6:1-7

Het wonder van de drijvende bijl is van belang voor allen die bouwen aan Gods huis, dat is de Gemeente van de levende God. Dankzij de man Gods was er een oplossing voor het probleem van deze profeten. Dankzij Christus is er een weg terug voor ons, een weg tot geestelijk herstel en hervonden kracht in Zijn dienst.

De plaats is voor ons te bekrompen

Het verhaal van de drijvende bijl moet waarschijnlijk worden gelokaliseerd in de buurt van Jericho, een zeer oude stad in de Jordaanvallei. De Jordaan blijkt immers niet al te ver verwijderd te zijn van de niet nader omschreven woonplaats van de profeten die het woord richtten tot Elisa (vs. 1). Zij wilden naar de Jordaan gaan en timmerhout daarvandaan halen, om vervolgens een gezamenlijke verblijfplaats te bouwen en in te richten (vs. 2).

Kennelijk waren er huisvestingsproblemen voor de groeiende groep profeten en hun gezinnen. Uit hoofdstuk 2 was ons al bekend dat er een aanzienlijke groep profeten te Jericho woonde ten tijde van de wegneming van Elia. Zij stonden bekend als 'de profeten van Jericho' (2:5,15). Het was niet moeilijk om vijftig flinke mannen onder hen te vinden die een zoekactie konden ondernemen naar de verdwenen profeet. Dat zegt

al iets over de omvang van de groep. Misschien speelde het voorval van hoofdstuk 6 zich een generatie later af, en dan is het heel goed voorstelbaar dat de nederzetting van de profeten inmiddels door gezinsuitbreiding veel te klein was geworden.

Het is ook niet ondenkbaar dat door de uitwerking van de prediking van Elisa andere Israëlieten zich bij de profeten hadden gevoegd en hun getal daardoor eveneens was toegenomen. In ieder geval was de plaats waar zij woonden te eng, te bekrompen geworden: 'Zie toch, de plaats, hier voor u, waar wij wonen, is voor ons te bekrompen' (vs. 1).*

Wij kunnen er wel van uitgaan dat deze opmerking niet voortvloeide uit een verkeerde instelling. Zo'n uitspraak zou op zichzelf echter zowel positief als negatief kunnen worden beoordeeld. Dat hangt helemaal af van de motieven die erachter zitten, zeker wanneer wij deze geschiedenis op onszelf toepassen: Komt het verlangen naar uitbreiding voort uit het vlees of uit de Geest? Wil men het vlees of de wereld de ruimte geven en allerlei Schriftuurlijke 'beperkingen' afschaffen? Wil men de woonplaats van de gelovigen, in feite het 'huis van God', ruimer maken dan in overeenstemming is met Gods wil?

Het kan echter ook gaan om een volstrekt legitiem streven naar uitbreiding, zoals wij dat bijvoorbeeld zien in het leven

* *Een leerhuis?* Volgens sommige uitleggers zou het in dit gedeelte niet gaan om de bouw van een wooncomplex, maar om een vergaderruimte voor de profeten: een zogenaamd 'leerhuis'. Het Hebreeuwse werkwoord voor 'wonen' kan namelijk ook 'zitten' betekenen. In dat huis zaten de profeten voor het aangezicht van Elisa en luisterden zij naar zijn onderwijs.

Tegen deze uitlegging zijn echter belangrijke bezwaren in te brengen:

- (a) dergelijk onderwijs kon ook heel goed in de open lucht plaatshebben (4:38 wijst in die richting);
- (b) als het uitsluitend om een leerhuis zou gaan, ergens bij de Jordaan, zou dit helemaal apart komen te staan van de profetenkolonie zelf – wat erg onwaarschijnlijk lijkt;
- (c) in 6:2 ontbreekt de uitdrukking 'vóór u', d.i. 'voor uw aangezicht'; dit ondersteunt de gedachte dat deze 'verblijfplaats' geen plaats van samenkomst was, maar een eenvoudige woonegelegenheid voor de profeten en hun gezinnen.

van Isaak. Deze kon zeggen nadat hij allerlei moeilijkheden had meegemaakt: 'Nu heeft de HERE ons ruimte gemaakt, zodat wij vruchtbaar kunnen zijn in het land' (Gen. 26:22).

Kortom, de belangrijke vraag is of het de Heer is die ons zegent en die ons ruimte maakt, of dat het puur ménselijke plannen zijn om zelf ruimte te scheppen – een 'ruimte' die niet in overeenstemming met de Schrift is. Dat laatste is heel duidelijk het geval als wij ruimte willen maken voor verkéerde principes of personen in de Gemeente, het huis van God. Een voorbeeld hiervan vinden wij in het boek Nehemia. Voor ongelovigen of vijanden van Gods volk, tegenstanders zoals Tobia in de dagen van Nehemia, mag men nooit plaats inruimen in Gods huis (Neh. 13:4-9).

Ik ga mee

Deze profeten van Jericho werden kennelijk niet gedreven door verkeerde, vleselijke motieven. Anders zou Elisa niet hebben ingestemd met de bouwplannen. Nu gaf hij echter grif zijn goedkeuring aan de voorgenomen uitbreiding van hun verblijfplaats (vs. 2). Ja, op verzoek van één van de profeten ging hij zelfs mee: 'Toen zeide een: Wees zo goed en ga met uw knechten mee. Hij zeide: Ik ga mee' (vs. 3). Deze bereidheid om mee te gaan was typerend voor Elisa's goedheid en welwillendheid ten opzichte van zijn medebroeders, de profeten. Hij stond altijd klaar om hen te helpen.

Wij herkennen hierin ook iets van Gods goedheid en genade om – zelfs in moeilijke omstandigheden – met Zijn volk op te trekken. Deze vraag om mee te gaan en de reactie van de man Gods herinneren namelijk aan het verzoek van Mozes bij de berg Sinai en het toestemmende antwoord van de Here God: 'Indien Gij Zelf niet medegaat, doe ons vanhier niet optrekken (...) En de HERE zeide tot Mozes: Ook deze zaak, waarover gij gesproken hebt, zal Ik doen, omdat gij genade in Mijn ogen gevonden hebt en Ik u bij name ken' (Ex. 33:12-17).

Elisa toonde de gezindheid van de God in Wiens dienst hij

stond, een gezindheid van goedheid en genade ten opzichte van Zijn volk. De profeet vond zoals later de Messias Zelf al zijn welbehagen in de heiligen en heerlijken in het land Israël (Ps. 16:3).

Zo ging de man Gods op verzoek van één van de profeten samen met hen naar de Jordaan. Bij de rivier gekomen, velden zij bomen (vs. 4). Daarvan moesten de balken worden vervaardigd (vs. 2), die nodig waren voor de bouw van hun onderkomen. Toen gebeurde er plotseling een ongeluk: het bijlblad vloog van de steel van de bijl van één van de houthakkers; het viel in het water van de Jordaan en scheen voorgoed verloren te zijn. De ongelukkige profeet die dit overkwam, slaakte een kreet en riep: 'Ach, mijn heer, het was geleend!' (vs. 5). Hij was ten einde raad, want hij was in dubbele mate gedupeerd: (a) hij kon het geleende voorwerp niet teruggeven; (b) hij kon niet doorwerken aan de bouw van de nieuwe behuizing.

Het is niet duidelijk of dit dezelfde man was die Elisa had verzocht om mee te gaan. Er is steeds sprake van één van hen (vs. 3,5). In ieder geval was de man Gods in deze moeilijke situatie de enige hoop van de ongelukkige profeet. Zijn noodkreet was tegelijkertijd een hulpkreet aan het adres van Elisa: 'Ach, mijn heer!'

Misschien kon Elisa uitkomst bieden en wist hij een oplossing voor het probleem van zijn arme leerling. De profeten zonen vormden een arme en ook wel verachte bevolkingsgroep (vgl. 4:1,38; 9:11). Het bezit van een bijl is in onze ogen geen bijzondere luxe. Het feit dat deze man er geen had, toonde op zijn minst dat hij niet erg bemiddeld was. Zijn armoede kwam echter wel op een totaal onverwacht en ook ongewenst ogenblik aan het licht. Hij moest hier openlijk uitspreken dat hij bezig was met een werktuig dat niet zijn eigendom was, maar dat hij te leen had gevraagd. En wat nog erger was: het werk dat hij vol enthousiasme had aangevat, kwam nu plotseling stil te liggen.

De drijvende bijl

Wat zou Elisa doen? De oplossing was even simpel als ongelofelijk. De man Gods vroeg waar het ijzer was gevallen, daarna sneed hij een stuk hout af, wierp het daarheen en deed het ijzer bovendrijven (vs. 6). Vervolgens mocht zijn leerling het drijvende bijlblad zelf beetpakken: 'En hij zeide: Neem het op. Hij strekte zijn hand uit en greep het' (vs. 7).

Er is veel gespeculeerd over deze verzen om een acceptabele verklaring te vinden van dit wonder. Volgens sommigen zou Elisa de punt van het stuk hout precies in het oog van het bijlblad hebben gemikt. Het ijzer werd toen door het lichtere hout weer meegenomen naar de oppervlakte. Volgens anderen zou het water zo in beroering zijn geraakt door het hout dat erin was geworpen, dat het (niet al te zware) bijlblad door de kracht van de golven tevoorschijn kwam en naar de oever werd gedreven.

De grote vraag is of wij naar zo'n fysieke verklaring van dit wonder moeten zoeken. Men wekt dan toch de indruk méér te willen weten en ook méér te willen zeggen dan de tekst zelf ons meedeelt. Laten wij liever de les van dit gedeelte ter harte nemen, namelijk dat God niet gebonden is aan natuurwetten en dat Hij machtig is om te helpen op een wijze die ons verstand te boven gaat. Deze geschiedenis wil ons tonen hoe God Zijn dienstknechten soms op wonderbare wijze redt uit de nood.

Tevens leren wij hier wat nu eigenlijk het geheim is van onze kracht om God te dienen en te bouwen aan Zijn huis. De profeet die hier zijn bijl verloor, het gereedschap dat hij nodig had om zijn taak te kunnen verrichten, bleef anoniem. De les die hij persoonlijk moest leren, heeft ál Gods dienstknechten nog steeds iets te zeggen. Wij kunnen onze mogelijkheden gemakkelijk overschatten. Maar als het erop aankomt, blijken onze capaciteiten en bekwaamheden beperkt te zijn. Plotseling kan onze kracht ons ontvallen, en dan staan wij met lege handen.

Het positieve van zo'n ervaring is dat wij ertoe worden gedrongen om onze nood aan de Man Gods voor te leggen en eerlijk te erkennen dat wat wij hebben en gebruiken slechts geleend goed is (vs. 5). Wij hebben het aan ánderen te danken, die door God zijn gebruikt om ons te zegenen en op te bouwen in het geloof. Daarom schrijft de apostel Paulus: 'En wat hebt u, dat u niet hebt ontvangen? En als u het dan hebt ontvangen, waarom beroemt u zich, alsof u het niet had ontvangen?' (1 Kor. 4:7). Hoewel wij dus dankbaar kunnen zijn voor alles wat God ons door middel van anderen wil schenken, is het verkeerd om teveel of uitsluitend op hen te leunen. Wij 'lenen' van anderen als wij hen imiteren, hen navolgen (in de goede zin van het woord) en dingen van hen overnemen. Dat is een legitieme zaak, een normale fase in de groei naar geestelijke volwassenheid. Maar wij moeten ook *zelf* ervaringen met de Heer opdoen, zodat ons persónlijk geloof wordt geoefend en wij leren wat onze eígen mogelijkheden (en beperkingen) zijn om God te dienen.

Evenals deze profeet kunnen wij wel vol enthousiasme aan de slag gaan om een bijdrage te leveren aan de bouw van Gods huis, maar wij kunnen onze krachten gemakkelijk overschatten. Plotseling kunnen de middelen en mogelijkheden die ons ter beschikking staan ons ontvallen. Als wij dan tot de ontdekking komen dat wij met lege handen staan en volkomen machteloos zijn, staat de Heer gelukkig klaar om ons te helpen en onze kracht te vernieuwen. Zo voedt Hij ons op.

Overigens is het zeer wel mogelijk dat dit 'ongeluk' de arme profeet voor grotere ramspoed heeft bewaard. Het losgeschoten bijblad viel in het water en zonk in de Jordaan. Toen het ijzer van de steel afschoot, had het echter ook één van de andere houthakkers kunnen treffen en dodelijk kunnen verwonden. Zo'n situatie wordt beschreven in Deuteronomium 19:5. Dan was het leed van deze man helemaal niet te overzien geweest. Hij zou in dat geval schuldig hebben gestaan aan de dood van zijn naaste en hij had dan naar één van de vrijsteden moeten vluchten om in leven te blijven. Dit heeft God

echter verhoed doordat het ijzer niemand trof, maar in het water viel.

De weg tot herstel

Wanneer het gaat om de toepassing van deze geschiedenis op onszelf als dienstknechten van God, dan zien wij dat de volgende vier stappen leiden tot geestelijk herstel en tot hervonden kracht in de dienst van de Heer:

(1) Wij moeten onze situatie eerlijk onder ogen zien en onze nood aan de Heer voorleggen: 'Ach, mijn heer, het was geleend!' (vs. 5). Wij moeten niets voor Hem verbloemen; voor Hem kunnen wij trouwens niets verbergen. Gelukkig weten wij ook dat Hij, ondanks onze armoede en onze zwakheid, klaar staat om te helpen.

(2) Vervolgens moeten wij teruggaan naar het punt waar wij onze kracht hebben verloren en dat aan de Heer tonen. Waar is het fout gegaan in ons leven? Waar ligt de oorzaak van ons falen? Zo zien wij hier in vers 6 dat de man Gods vroeg: 'Waar is het gevallen?' Daarop toonde de profeet hem die plaats.

(3) Dan moeten wij de Heer laten werken, ook al gaat dat dwars tegen onze redeneringen in. Hij werkt op wonderbare wijze en met wonderbare middelen, onbegrijpelijk voor de natuurlijke mens. Elisa sneed hier een stuk hout af, wierp het in het water van de Jordaan en deed het ijzer bovendrijven. De Jordaan is de doodsrivier. Het stuk hout spreekt van Christus in Zijn mensheid, als de vrucht van de aarde (Jes. 4:2; 11:1). Hij schoot op als een wortel uit dorre aarde (Jes. 53:2). Hij is voor ons in de dood gegaan om ons het leven te kunnen geven. Hij was het groene hout (Luc. 23:31), wiens leven werd afgesneden van de aardbodem. Zijn dood, Zijn nederdaling in de wateren van de dood en van het oordeel van God, was het middel dat ons het leven schonk.

Maar de praktische toepassing van Zijn sterven hebben wij

nog dagelijks nodig, opdat het leven van Jezus echt openbaar wordt in ons sterfelijk vlees (2 Kor. 4:11). Naarmate wij sterven aan onszelf, zullen wij ook de werking van Zijn opstandingskracht ondervinden. Zo wordt Zijn levendmakende en vernieuwende kracht in onze zwakheid volbracht (2 Kor. 12:9).

Het is ook interessant dat het woord 'hout' dat in vers 6 wordt gebruikt, eveneens in Deuteronomium 21:23 voorkomt (vgl. de Statenvert.) – en die tekst wordt in Galaten 3:13 in verbinding gebracht met het kruishout van Christus: 'Vervloekt is ieder die aan een hout hangt'. Het stuk hout spreekt dus van Christus en van Zijn kruis: de praktische toepassing daarvan op ons leven en op onze dienst is het geheim van ware geestelijke kracht.

(4) Tenslotte moeten wij in het geloof de hand leggen op de hervonden middelen en mogelijkheden die de Heer ons weer ter beschikking stelt. Zo mogen wij een nieuw begin maken en ons opnieuw wijden aan de bouw van het huis van God, de woonplaats van de gelovigen, de Gemeente van de levende God. De profeet moest zijn gereedschap, het drijvende ijzer, zelf beetpakken en hij deed dat zonder aarzelen: 'Hij strekte zijn hand uit en greep het' (vs. 7). Wie rekening houdt met Gods beloften van hulp en steun en die in het geloof aangrijpt, zal zijn werk hervatten in de wonderbare kracht van Christus' opstanding. Zoals Jesaja zegt: 'Hij geeft de moede kracht en de machteloze vermeerdert Hij sterkte (...) wie de HERE verwachten, putten nieuwe kracht' (Jes. 40:29-31). Hij maakt alle dingen nieuw.

Hij heeft mijn ogen geopend

2 Koningen 6:8-23

*Gods vijanden werden met blindheid geslagen,
maar de ogen van de dienaar van de man Gods werden geopend.
Zo is het ook nu nog. God geeft Zijn knechten nog steeds
verlichte ogen van het hart, terwijl de vijanden van Christus
in geestelijke duisternis rondtasten.*

Dikwijls in doodsgedevaren

Anders dan in 2 Koningen 5, toen de verhouding tussen Israël en Aram veel weg had van een gewapende vrede, lezen wij hier in hoofdstuk 6 dat de koning van Aram openlijk in oorlog was met Israël (vs. 8). Dankzij Elisa's optreden in dit conflict met het noordelijke buurland volgde er een periode van rust, waarin de benden van Aram niet meer in het land van Israël kwamen (vs. 23).

Die rust was echter maar tijdelijk, zoals blijkt uit het slot van dit hoofdstuk (vs. 24vv.). Aram blééf een tuchtroede in Gods hand, om het volk Israël dat van Hem was afgeweken te tuchtigen en tot inkeer te brengen. Aram betekent: 'hoog', 'verheven'. Wij zien in Aram een beeld van de wereld als de trotse tegenstander van Gods volk, als een vijand die overtuigd is van eigen voortreffelijkheid, die zelfvoldaan spreekt over eigen middelen en mogelijkheden (vgl. Naämans houding in 5:12). Als het volk van God in een slechte toestand is, moet het in de

confrontatie met de wereld het onderspit delven. Dat is ook nu nog zo. Zijn wij ons daarvan bewust?

Israël was niet bestand tegen deze vijand. De Syriërs konden zonder slag of stoot doordringen op Israëls grondgebied. Maar door de geheime informatie over hun troepenbewegingen, die Elisa telkens tijdig aan de koning van Israël verstrekte (vs. 9-10), konden zij toch weinig uitrichten. De spionnen van de koning van Israël bevestigden de berichten van de man Gods, en zo kon een openlijke confrontatie steeds uit de weg worden gegaan. Israël was immers zo zwak, dat een veldslag zeker in hun nadeel zou zijn uitgevallen.

De koning van Aram werd hierover echter verontrust (lett. 'het stormde in zijn hart', vs. 11). Eén van de leden van zijn staf moest wel een verrader zijn. Hij uitte zijn ontstemming hierover. Maar één van zijn dienaars zei: 'Nee, mijn heer de koning, maar Elisa, de profeet in Israël, deelt aan de koning van Israël de woorden mee, die gij in uw slaapkamer spreekt' (vs. 12; vgl. Pred. 10:20). Wat de koning in het diepste geheim besloot, was als een open boek voor de profeet. De koning van Aram, die natuurlijk al vaker over Elisa had horen spreken (denk maar aan de genezing van Naäman), hechtte onmiddellijk geloof aan deze verklaring en besloot de profeet te laten gevangennemen. Nadat hem gemeld was dat hij in Dothan verbleef, zond hij een grote legermacht daarheen. De profeet van Jahweh was immers niet zo gemakkelijk te arresteren (vgl. 1:9vv.). Zij kwamen 's nachts en omsingelden de stad (vs. 13-14).

Dothan lag op de rand van het gebergte van Efraïm, circa twintig kilometer ten noorden van Samaria. De stad komt reeds voor in de geschiedenis van Jozef, die zijn broeders achterna reisde en hen daar aantrof (Gen. 37:17). Er is een zekere parallel tussen beide verhalen. Jozef zocht zijn broeders op in Dothan om te informeren naar hun welstand. Elisa kwam daar ook op een rondreis in het belang van zijn volksgenoten. Beiden kwamen door hun optreden in doodsgevaar. Wij herkennen hierin iets van de liefde van Christus, die eveneens

omzag naar Zijn broeders en zelfs Zijn leven voor hen wilde afleggen. Wij zien hierin ook iets van de bewogenheid van een man als Paulus, die vaak in doodsgevaren verkeerde door zijn inzet voor de Gemeente van God (2 Kor. 11:23vv.). Wat hebben wij over voor het welzijn van Gods kinderen? Willen wij daarvoor iets riskeren?

Verlichte ogen van het hart

Gods macht reikt echter verder dan de macht van de vijand. Dat was ook toen het geval. De man Gods was zich daarvan bewust en hij toonde geen spoor van vrees. Dit in tegenstelling tot zijn dienaar (de opvolger van Gehazi), die heel bang was voor de overmachtige vijand. Toen hij de stad 's morgens vroeg omsingeld zag door een sterk leger, vroeg hij radeloos aan Elisa: 'Ach, mijn heer! wat moeten wij doen?' (vs. 15). Daarop antwoordde deze: 'Vrees niet, want zij die bij ons zijn, zijn talrijker dan zij die bij hen zijn' (vs. 16).

Wat een bemoedigende woorden: 'Vrees niet!' De Bijbel herhaalt ze telkens weer. De eerste maal dat wij deze woorden horen is in Genesis 15:1, tegenover Abram, de laatste maal in Openbaring 1:17, tegenover Johannes op Patmos. Elisa noemde ook de reden waarom zijn knecht niet behoefde te vrezen. Er was *meer* dan alleen de zichtbare werkelijkheid, er bestond ook een andere, onzichtbare werkelijkheid. Met die laatste realiteit, die voor de natuurlijke zintuigen niet waarneembaar is, moest de knecht van de profeet rekening leren houden.

Zijn ogen moesten daarvoor worden geopend. Hij zag alleen de paarden en de wagens van de koning van Aram, die de stad omringden. Maar er was ook nog een ándere categorie paarden en wagens, een hemelse legermacht die hij niet kon waarnemen. Op het gebed van Elisa gingen zijn ogen echter open: 'En de HERE opende de ogen van de knecht en hij zag en zie, de berg was vol vurige paarden en wagens rondom Elisa' (vs. 17). Met deze vurige paarden en wagens zijn engelen-

machten bedoeld, die ook bij de hemelvaart van Elia een rol speelden (2:11; vgl. Ps. 68:18).

Gods engelen staan ten dienste van Zijn kinderen. Zij zijn dienende geesten, die uitgezonden worden ten dienste van hen die het heil zullen beërven (Hebr. 1:14). Zij legeren zich rondom de vromen (Ps. 34:8). Zij behoeden hen op al hun wegen (Ps. 91:11). Dat gold speciaal voor de mensgeworden Zoon van God, de ware Man Gods, die had kunnen bidden tot de Vader en dan dadelijk zou zijn omringd door meer dan twaalf legioenen engelen (Matt. 26:53). Als de verheerlijkte Mens in de hemel is Hij nu geplaatst boven alle overheid, gezag, kracht en heerschappij (Ef. 1:20-21). Alle hemelse legerscharen staan Hem ten dienste, en het is voor ons ook goed daarvan doordrongen te zijn. Hier omringden de engelen Elisa. De berg waarop de stad gelegen was, was vol van hemelse legermachten rondom de man Gods. Daarom was er beslist geen aanleiding om bevreesd te zijn voor aardse vijanden.

De knecht van de profeet kreeg door diens voorbede oog voor deze bovennatuurlijke werkelijkheid. Dat was bedoeld als een bemoediging. Hoewel de wereld van de engelen zich onttrekt aan ons waarnemingsvermogen, informeert Gods Woord ons wel erover. Dat is ook voldoende. Het is niet Gods wil dat wij ons laten verleiden tot engelenverering, door zelf binnen te dringen op het gebied van mysteriën en visioenen (Kol. 2:18). Mensen die dat toch proberen en – zoals wel wordt gezegd – een venster willen openen naar de onzichtbare wereld, krijgen te maken met occulte machten.

Wij kunnen echter wel een Schriftuurlijke toepassing van dit gedeelte maken door de lijn door te trekken naar het gebed van Paulus, zoals wij dat vinden in Efeziërs 1:15vv. De apostel bidt daar ook om geopende ogen, om verlichte ogen van het hart, opdat de gelovigen oog zullen krijgen voor de dingen van God, voor heel die grote en ontzagwekkende wereld van Gods plannen en raadsbesluiten. Van nature zijn wij blind voor de geestelijke dingen, 'maar de HERE maakt de blinden ziende' (Ps. 146:8). Hij is machtig om onze ogen te openen. Daartoe

heeft Hij Zijn Knecht gezonden, Zijn eigen Zoon, om blinde ogen te openen (Jes. 42:7), om blinden het gezicht te geven (Luc. 4:19). De genezing van de blindgeborene door de Heer Jezus is daarvan een mooi voorbeeld. Kunnen wij met het getuigenis van deze man instemmen (Joh. 9:25)? Dan kunnen wij zeggen:

*‘Eén ding weet ik,
dat ik blind was en nu zie’.*

De vijanden met blindheid geslagen

De Heer Jezus zegt aan het slot van dat hoofdstuk echter ook dat Hij tot een *oordeel* in deze wereld is gekomen, ‘opdat zij die niet zien, zouden zien, en die zien, blind worden’ (Joh. 9:39). Mensen die zich met berouw over hun zonden tot Hem wendden, worden ziende. Maar mensen die denken dat zij Hem niet nodig hebben (zoals destijds de Farizeeën), worden met blindheid geslagen. Onze relatie tot Christus beslist dus of wij al dan niet ziende worden.

Een soortgelijk contrast zien wij in dit verhaal van Elisa’s optreden in de oorlog met Aram. Ook hier is *de relatie tot de man Gods* van beslissende betekenis. Terwijl de ogen van zijn knecht werden geopend, werden de vijanden met blindheid geslagen: ‘Toen de vijanden nu tot hem afdaalden, bad Elisa tot de HERE: Sla dit volk toch met blindheid. En Hij sloeg hen met blindheid naar het woord van Elisa’ (vs. 18).

Daarop nam Elisa met een list het hele leger gevangen, dat hém wilde gevangennemen. Hij trad op als de leidsman van deze ‘blinden’ en beloofde hen naar de juiste stad te brengen en naar de man die zij zochten (vs. 19). Zo bracht hij hen naar Samaria, de hoofdstad van het Tienstammenrijk. Eenmaal daar aangekomen, werd hun blindheid op het gebed van de profeet weer opgeheven. Hun ogen gingen open en zij zagen, en zie, zij waren midden in Samaria (vs. 20).

Wij weten niet precies wat de aard was van de verblindings die de Arameeërs trof. Was het een tekort aan licht, of juist een te sterk licht – zoals bij Saulus op de weg naar Damascus? De bewoordingen herinneren aan wat de lieden van Sodom overkwam, toen zij door de engelen met blindheid werden geslagen, zodat zij zich tevergeefs moeite gaven om de ingang tot het huis van Lot te vinden (Gen. 19:11).

Wij kunnen ook denken aan het oordeel over Elymas de tovenaars, die voor een tijd de zon niet kon zien (Hand. 13:11). Dat was eveneens een tijdelijke blindheid, maar wel zo compleet dat hij rondtastende iemand zocht om hem bij de hand te leiden. Nu is het niet goed voor te stellen dat het met de Arameeërs net zo gesteld was. Want dan zou het haast onmogelijk geweest zijn om de weg van Dothan naar Samaria, zo'n vier uur gaans, af te leggen. Duidelijk is echter dat de hele legermacht de profeet gewillig volgde.

Deze verblindings is in ieder geval te interpreteren als een (tijdelijk) oordeel over de vijanden van het volk van God. Dat kunnen wij ook op onszelf toepassen, want wij waren vroeger vijanden van God en van Gods volk (Rom. 5:10; Ef. 2:12; Kol. 1:21). Er lag een bedekking op ons hart en op ons denken. Wij waren verhard, zodat wij ogen hadden om niet te zien (vgl. Rom. 11:8; 2 Kor. 3:14; 4:4; Ef. 4:18). Het is alleen Gods genade dat deze bedekking is weggenomen, zodat wij niet langer blind zijn. Wij hebben dat slechts te danken aan de goedheid van de Man Gods, onze Heer Jezus Christus, die voor de overtreders gebeden heeft (Jes. 53:12).

Een grote maaltijd

Die Goddelijke goedheid komt heel treffend tot uitdrukking in de maaltijd die in Samaria werd aangericht voor het Syrische leger, dat door Elisa was gevangengenomen (vs. 21-23). Zij hadden geen recht op een dergelijke behandeling. De koning van Israël (waarschijnlijk Joram, de zoon van Achab) had hen

willen doden. Zij waren echter niet zijn krijgsgevangenen, maar die van Elisa. Zo kan vers 22a namelijk ook worden opgevat. Het was de *profeet* die zeggenschap had over hun lot; en hij wilde *genade* bewijzen en op die manier getuigenis afleggen van de goedheid van de God van Israël (vgl. 1 Kon. 20:31).

Diezelfde gezindheid zouden wij als christenen ook moeten tonen. Wij moeten onze vijanden niet haten, maar hen liefhebben (Matt. 5:44). Als zij honger hebben, moeten wij hen te eten geven. Als zij dorst hebben, moeten wij hen te drinken geven. Door dat te doen, zullen wij vurige kolen op hun hoofd hopen (Rom. 12:20).

Dat is precies wat hier in Samaria gebeurde. De hongerige gevangenen kregen niet slechts brood en water voorgezet (vs. 22b; dat is de gebruikelijke aanduiding voor een maaltijd, vgl. 1 Kon. 13:8vv.; Jes. 33:16). Er werd een 'grote maaltijd' voor hen aangericht, een compleet fééstmaal (vs. 23a). Deze maaltijd was als het ware een voorspel op het 'feestmaal van vette spijzen' dat straks in het Vrederijk zal worden aangericht voor alle volken (Jes. 25:6). Gods goedheid zal dat bewerken.

Maar als gelovigen uit de volken hebben wij in de genadetijd waarin wij nu leven, in gééstelijk opzicht reeds deel aan de zegeningen van de toekomstige eeuw. Zijn wij ons ervan bewust dat er een 'grote maaltijd' is aangericht voor voormalige vijanden van God, mensen die nu door Christus 'gevangengenomen' zijn en die Hem volgen op Zijn triomftocht (vgl. 2 Kor. 2:14vv.)? Maken wij gebruik van de geestelijke rijkdommen die ons door Hem worden voorgeschoteld?

Het is wel aan te nemen dat de strijders van de koning van Aram diep onder de indruk zijn gekomen van deze bijzondere behandeling. Nadat zij hadden gegeten en gedronken, mochten zij vertrekken. Zij waren vrij! De gastvrijheid die zij hadden ondervonden, heeft ook ontwapenend gewerkt. Want sindsdien kwamen de benden van Aram niet meer in het land van Israël (vs. 23b). Toen zij thuiskwamen, hebben zij ongetwijfeld gesproken over de goedheid die hun was bewezen. De naam van de HERE werd grootgemaakt in het land van de vijand en

de goedheid van Zijn profeet werd geroemd. Dat mogen wij óók doen. Wij verheerlijken God en prijzen de goedheid die aan ons is bewezen door Zijn Profeet.

11

De redding van Samaria

2 Koningen 6:24 - 7:20

Toen de overmachtige vijand uit het noorden het beleg sloeg voor Samaria en probeerde de stad uit te hongeren, kon de redding alleen van bóven komen.

En inderdaad, de hemel ging open en God schonk verlossing op Zijn tijd en wijze. Het werd een dag van blijde boodschap: de honger maakte plaats voor overloed.

Beleg en hongersnood

De situatie van rust en vrede die door Elisa's optreden in de oorlog tegen Aram was ontstaan, was slechts van tijdelijke aard. Het feit dat (onafhankelijk opererende) roversbenden van Aram het land Israël met rust lieten (6:23), betekende niet dat er een einde was gekomen aan de dreiging vanuit het noorden. Benhadad, de koning van Aram, kondigde op zekere dag een algehele mobilisatie af. Hij verzamelde zijn gehele leger, trok op en sloeg het beleg voor Samaria (6:24). Samaria was een moeilijk te veroveren stad. Daarom koos de koning van Aram (mogelijk Benhadad II, die al eerder tegen de stad had gestreden, vgl. 1 Kon. 20:1) voor een uithongeringstactiek; een langdurig beleg zou de stad wel tot overgave dwingen. Dat kan enkele jaren hebben geduurd. Ten tijde van de wegvoering zou het de koning van Assur maar liefst drie jaar kosten om Samaria in te nemen (2 Kon. 17:5).

Het beleg dat Benhadad hier voor Samaria sloeg, duurde in ieder geval zo lang dat er een zware honger in de stad ontstond (6:25). Er werden astronomische prijzen betaald voor het nog aanwezige voedsel. Dat stelde niet veel meer voor. Het normale slachtvee, zoals schapen en runderen, was kennelijk al lang opgebruikt. Er waren ook niet veel paarden overgebleven (7:13). Nu waren de lastdieren aan de beurt om gebruikt te worden voor consumptie. De ezel werd beschouwd als een onrein dier, maar nu was zelfs een (weinig voedzame) ezelskop veel geld waard: tachtig zilverstukken. En voor een vierde maat duivenmest, dat mogelijk diende ter vervanging van zout, betaalde men vijf zilverstukken. Wat een verschil met de situatie na de bevrijding, toen er weer voedsel in overvloed verkrijgbaar was tegen redelijke prijzen (7:1)!

De honger leidde zelfs tot kannibalisme – dit was evenals de zware honger een duidelijk bewijs dat het oordeel op het zondige volk rustte (vgl. Lev. 26:29; Deut. 28:53vv.; Jer. 19:9; Klaagl. 2:20; 4:10; Ezech. 5:10). Dat kwam aan het licht toen de koning eens over de muur voorbijging om de verdedigingswerken te inspecteren. Een vrouw riep tot hem om hulp met de woorden: ‘Help toch, mijn heer de koning!’ (6:26; vgl. voor deze uitroep 2 Sam. 14:4; Ps. 118:25 en Matt. 21:9). De koning was de hoogste rechter onder het volk, de helper van de ellendige en arme (Ps. 72:4,12vv.). Hij moest de arme redden die om hulp riep.

De koning – waarschijnlijk Joram, de zoon van de goddeloze Achab – voelde zich echter totaal machteloos. Hij dacht in eerste instantie dat de vrouw riep om voedsel, voortbrengselen ‘van de dorsvloer of van de perskuip’ (6:27). Hij sprak daarbij (evenals in 2 Kon. 3:10,13) op een pessimistische, negatieve toon over het handelen van de HERE. De HERE hielp Zijn volk niet meer, welke hulp zou hij als koning dan nog kunnen bieden? Daarna realiseerde hij zich dat er misschien iets anders aan de hand was en vroeg haar: ‘Wat hebt gij?’ Daarop legde zij de gruwelijke zaak aan de koning voor (6:28-29). Haar lotgenote had haar eigen zoon verborgen, terwijl die op deze dag aan de beurt was om te worden gekookt en opgegeten. De

koning stond sprakeloos en gaf geen rechtstreeks antwoord. Hij toonde zijn ontzetting door zijn kleren te scheuren. Zo liep hij verder, en het volk zag 'dat hij zowaar daaronder een rouwgewaad op het blote lichaam droeg' (6:30). Dit rouwgewaad, een teken van boete en verootmoediging, was een jutezak, eigenlijk niet meer dan een vierkante lap van ruwe, harige stof, die men met een touw om het middel vastbond.

Wij weten niet in hoeverre de koning zich echt voor Gods aangezicht had verootmoedigd en om uitredding voor de belegerde stad had gesmeekt. 'Scheurt uw hart en niet uw klederen', zegt de profeet Joël (2:13). Jorams reactie wijst niet op een diep berouw, want dan zou hij geen zondebok hebben gezocht. Nu gaf hij Elisa echter de schuld van de ellende (vgl. 1 Kon. 18:17-18), en zwoer hem nog diezelfde dag te laten onthoofden (6:31). Waarschijnlijk had de profeet hem geadviseerd de stad niet over te geven, maar te hopen op het heil des Heren (vgl. 6:33). Nu de nood zo hoog was gestegen, had dat volgens de koning geen zin meer.

Het kan zijn dat hij achteraf spijt had van zijn moordopdracht, want hij ging de bode achterna die hij als scherp-rechter had gezonden om Elisa te onthoofden. Dit vond plaats terwijl de profeet met de oudsten van de stad (het stadsbestuur) overlegde over de situatie. God toonde hem in de geest wat er ging gebeuren (vgl. 5:26), en hij liet de deur sluiten voor de bode (6:32). De koning, die hij als 'moordenaarszoon' betitelde, stond hij echter wel te woord.

Voordat wij ingaan op het antwoord van de profeet, die in Gods naam het einde van de noodsituatie mocht aankondigen, is het goed om de geestelijke lessen aan te stippen die wij uit dit gedeelte kunnen leren. Want Gods volk wordt nog steeds bedreigd door de vijand van de zielen. De christenheid lijkt in veel opzichten op een belegerde stad, waar angst en hongersnood rondwaren. Als wij van God zijn afgeweken en de afgoden dienen, moet Hij ons wel tuchtigen om ons tot inkeer te brengen. Daartoe heeft Hij verschillende middelen (de macht van de tegenstander, een hongersnood).

Het voorbeeld van de beide vrouwen toont ons dat kinderen altijd de dupe worden van de nood onder Gods volk. Bovendien zijn wij dan (zoals Joram) ertoe geneigd de Heer de schuld te geven van de ellende, in plaats van de hand in eigen boezem te steken. Ondanks alles wil Hij in Zijn genade toch uitkomst geven. Onze redding is uitsluitend te danken aan de tegenwoordigheid van de Man Gods, die door Zijn Woord en Geest onder ons woont. Hij leidt ons naar de overwinning over de vijand en schenkt zelfs in tijden van schaarste leven en overvloed, zoals 2 Koningen 7 in type laat zien.

De hemel gaat open

Nadat de koning zijn beklag had gedaan, nam Elisa het woord en sprak de volgende profetie uit: 'Zo zegt de HERE: Morgen omtrent deze tijd zal een maat fijn meel een sikkkel kosten, en twee maten gerst een sikkkel, bij de poort van Samaria' (7:1). God Zelf gaf antwoord op de klacht van de koning dat het zinloos was nog langer op Hem te hopen. Het was 'het woord des HEREN' dat Elisa moest doorgeven.

De profeet beloofde dus dat er een plotseling einde zou komen aan de vreselijke hongersnood, en wel doordat het beleg binnen een dag zou worden opgeheven. Er zou morgen om die tijd weer voedsel in overvloed zijn, tegen vrijwel normale prijzen. Een 'maat' was ongeveer twaalf liter; het gaat dus om een vrij grote inhoudsmaat. Met fijn meel wordt 'tarwegries' bedoeld (vgl. 1 Kon. 4:22). De tarwe was altijd duurder dan de gerst, die eerder werd geoogst (vgl. Openb. 6:6). De levensmiddelen zouden worden verhandeld bij de poort van Samaria. Met andere woorden: er zou weer markt worden gehouden op het plein voor de poort, waar het openbare leven zich groten-deels afspeelde.

Hoe reageerde de koning op deze profetie? Blijkbaar heeft hij gezwegen. Het was zijn adjudant, een hoofdofficier (wel te onderscheiden van de bode van 6:32), die het woord nam. Het

was een spottende reactie: 'Daarop antwoordde de hoofdman op wiens arm de koning leunde, de man Gods: Ook al zou de HERE sluizen in de hemel maken, zou dit dan kunnen geschieden?' (7:2). De hoofdman geloofde er helemaal niets van dat God zo plotseling uitkomst zou kunnen geven. Was Hij soms bezig om vensters in de hemel te maken om het graan voor Zijn volk neer te storten?

Deze spot kwam hem duur te staan en kostte hem het leven, zoals het slot van dit hoofdstuk beklemtoon (7:17-20). Deze verzen herhalen de profetie van Elisa en wijzen erop dat de waarschuwing van de profeet aan het adres van de hoofdman letterlijk werd vervuld. De adjudant van de koning zou het met eigen ogen aanschouwen dat er voedsel in overvloed verkrijgbaar zou zijn, maar hij zou daarvan niet eten. Want toen de koning hem als ordebevaarder had aangesteld over de poort, werd hij in het gedrang onder de voet gelopen, zodat hij stierf.

Het einde van de spotters is altijd droevig, zoals wij reeds zagen in de geschiedenis van de spottende knapen van Bethel (2:23-25). Dit behelst ook voor ons een ernstige waarschuwing om het Goede Nieuws serieus te nemen. De weg van de goddelozen, de zondaars en de spotters vergaat (Ps. 1:1 en 6; vgl. 2 Petr. 3).

Nu nog iets over de vensters of sluizen van de hemel, en de betekenis van het fijn meel en de gerst. De sluizen van de hemel kunnen worden geopend in *oordeel* (Gen. 7:11; 8:2; Jes. 24:18), of in *zegen* (Mal. 3:10). In deze geschiedenis valt uiteraard te denken aan het *laátste*. God zou de vensters van de hemel openen en zegen in overvloed over het overblijfsel van Israël uitgieten, zo profeteerde Maleachi vele eeuwen later. Dat zou gebeuren als zij trouw zouden zijn in de dienst van Jahweh en de *gehele* tiende in Zijn huis zouden brengen. Hier in de geschiedenis van Elisa is er natuurlijk geen sprake van een beloning voor het dienen van de Here. Het volk was immers van Hem afgeweken en diende de Baäls. Het was pure genade dat Hij hier de vensters van de hemel opende en zegen in over-

vloed uitgoot over de uitgehongerde inwoners van Samaria.

Wij hebben in deze geschiedenis ook een *voorbode* van de toekomstige heilstijd, waarin de hemel de aarde zal verhoren, en de aarde het koren, de most en de olie zal verhoren, en die het volk Israël zullen verhoren (Hos. 2:20-21). De zegen komt van boven en vindt zijn oorsprong in God Zelf. De hemel gaat open en stort zijn zegen uit over de aarde. Dat zal straks gebeuren voor Israël en ook voor de volken in het Vrederijk.

Maar wat een wonder van genade is het dat wij als christenen nu reeds mogen leven onder een open hemel! God heeft ons rijk gezegend met hemelse zegeningen. Wij hoeven geen genoegen te nemen met een ezelskop en een vierde maat duivenmest. Het is 'tarwe' en 'gerst' die ons in overvloed ter beschikking staan. Het is een rijke Christus, met Wie wij ons figuurlijk gesproken mogen voeden. Want Hij is het ware 'tarwegraan', dat in de aarde is gevallen en in Zijn dood en opstanding veel vrucht heeft gedragen (Joh. 12:24). Hij is het ware 'gerstebrood' dat uit de hemel is neergedaald om ons het eeuwige leven te geven (Joh. 6:27vv.). 'Als iemand van dit brood eet', luidt Zijn belofte, 'zal hij leven tot in eeuwigheid'. En ook: 'Ik zal hem opwekken op de laatste dag'.

Dit is een dag van blijde boodschap

Vervolgens wordt onze aandacht gevestigd op een heel ander toneel. Er waren vier melaatse mannen buiten de stad, voor de poort van Samaria, die als *onreinen* uit de samenleving waren verstoten (vgl. Lev. 13:46; Num. 5:3). Zij waren vanwege de honger ook de wanhoop nabij, want de hongersnood heerste evengoed binnen de stad als in het niemandsland voor de stadswallen (7:3-4). Zij beraamden een plan om over te lopen naar de vijand en op die manier tenminste hun leven te redden.

Toen het avond werd, gingen zij onder dekking van de invallende duisternis naar de legerplaats van de Arameeërs. Maar bij de buitenrand van de legerplaats gekomen, d.i. de

rand die het dichtst bij de stad was, zie, daar was niemand (7:5). Wat was er gebeurd? De HERE had het leger der Arameeërs een geluid doen horen van wagens en paarden, het geluid van een grote legermacht (7:6). Hij streed voor Zijn volk en behaalde een volkomen overwinning op de vijand. De verlossing was geheel en al Zijn werk; de Israëlieten leverden totaal geen aandeel in deze strijd. Het was zoals eens bij de doortocht door de Schelfzee (Ex. 14:13-14). De HERE streed voor hen, en zij konden stil zijn.

Hadden de Syriërs door een Goddelijk wonder iets gehoord van de hemelse legerscharen, de vurige paarden en wagens die Hem steeds ter beschikking staan (vgl. 6:17)? Dat is mogelijk. De Syriërs zelf dachten echter dat zij in de rug werden aangevallen door de koningen der Hethieten en van Misraïm (volken uit Klein-Azië). In paniek waren zij op de vlucht geslagen, met achterlating van al hun bezittingen. De vier melaatsen vonden de hele legerplaats zoals die was (7:7). Alle Arameeërs waren gevluht om hun leven te redden.

Is het niet opmerkelijk dat God juist deze vier melaatse mannen wilde gebruiken als de boodschappers van goede tijding voor Zijn volk? Zij mochten de belegerde stad de heilsboodschap brengen. Zij mochten spreken over de volkomen verlossing die er tot stand was gebracht (vgl. Ps. 68:12; Jes. 40:9; 52:7; 61:1). Zo is het in feite ook met ons. Hoewel wij volkomen *onwaardig* zijn in onszelf (berooïd en melaats), mogen wij als Gods gezanten toch de blijde boodschap verkondigen en getuigen van de verlossing die God in Christus heeft teweeggebracht.

Laten wij daarbij ook oppassen voor egoïsme. Dat is namelijk een reëel gevaar, zoals deze geschiedenis laat zien. De vier melaatsen dachten in eerste instantie alleen aan zichzelf. Zij deden zich te goed in het kamp van de vijand en maakten allerlei kostbaarheden buit. Toen realiseerden zij zich dat zij niet goed handelden en het goede nieuws van de bevrijding moesten melden in het koninklijk paleis (7:8-9). Het was een dag van blijde boodschap, en zij mochten zich niet stilhouden.

Zo schakelde God deze melaatse mannen in als Zijn boodschappers. Hij alleen moest immers de eer ontvangen voor de redding van de stad. Het zondige volk had alle rechten verbeurd en het was louter genade dat God nog uitredding schonk. Daarom gebruikte Hij juist deze verachte mensen om Zijn heil te verkondigen. Dit paste precies bij de situatie van verval en afval onder Gods volk. Het boek Richteren leert ons hetzelfde, want in die tijd gebruikte God ook zeer merkwaardige mensen en middelen om Zijn volk te verlossen uit de macht van de vijand. Maar het is een les die nog steeds actueel is. Want Paulus zegt dat God het *onaanzienlijke* van de wereld en het *verachte* heeft uitverkoren, en wat niets is, om wat iets is teniet te doen, opdat geen vlees roemt voor God (zie 1 Kor. 1:26vv.).

Hoe was de reactie op het goede nieuws, dat via de poortwachters werd gemeld in het koninklijk paleis? De koning dacht direct aan een krijgslist. De vijand zou de strijders uit de belegerde stad willen lokken, om daarna op een gemakkelijke manier de stad binnen te komen (7:10-12). De realiteit was echter dat God aan het werk was om het woord van de profeet Elisa in vervulling te doen gaan, dat reeds de volgende dag alle ellende geleden zou zijn. Maar die mogelijkheid lag totaal buiten het gezichtsveld van de ongelovige vorst.

Een van zijn dienaren reageerde gelukkig anders (vgl. 5:13). Hij stelde voor om enkele verkenners uit te zenden en te zien of het bericht op waarheid berustte (7:13). Zo gezegd, zo gedaan. De boden volgden het gevluchte Syrische leger tot aan de Jordaan (een afstand van ongeveer veertig kilometer), en zie, de hele weg lag vol kleren en wapens. Daarop keerden zij terug en meldden het de koning (7:14-15).

Zodra dit goede bericht bekend werd, stroomde het volk de stad uit om de verlaten legerplaats te plunderen. De overwinning was volkomen. Zij vonden een rijke buit, zonder dat zij er iets voor hoefden te doen. De belofte van de man Gods ging in vervulling: een maat fijn meel kostte een sikkal en twee maten gerst een sikkal (7:16). Over de betekenis daarvan hebben wij al gesproken. Maar ook de waarschuwing van Elisa

kwam uit: de spottende hoofdman van de koning kwam jammerlijk om het leven (7:17-20). 'Hoe zullen wij ontkomen als wij zo'n grote behoudenis veronachtzamen?' (Hebr. 2:3).

Dit is de laatste keer in de geschiedenis van Elisa, dat de Israëlieten of de profeten door zijn toedoen een rijke en overvloedige 'maaltijd' kregen voorgeschoteld. Het is een thema dat telkens weer terugkeert in deze hoofdstukken van 2 Koningen. De man Gods zorgde steeds voor leven en overvloed. Hier was dat het gevolg van de volkomen overwinning die de HERE had behaald op de vijand.

In geestelijk opzicht geldt dat ook voor ons: wij hebben leven en overvloed, een keur van zegeningen, een rijke buit dankzij de overwinning die Christus heeft behaald op de tegenstander. Die overwinning is uitsluitend Zijn werk. Hij heeft de strijd alléén gestreden en de vijand is voorgoed verslagen. Hij heeft de overheden en de machten ontwapend en openlijk tentoongesteld en door het kruis over hen getriomfeerd (Kol. 2:15). Hechten wij geloof aan deze blijde boodschap? Profiteren wij van de vruchten van Zijn overwinning? Of wijzen wij het goede nieuws spottend van de hand?

Het wonder bij Elisa's graf

2 Koningen 13:20-21

*Bij zijn levenseinde werd Elisa door God geëerd.
Het wonder bij zijn graf wijst in type op de gevolgen van
Christus' overwinning over de dood.*

Elisa's levenseinde

De profeet Elisa is heel oud geworden (volgens sommige schattingen zelfs 120 jaar). Uiteindelijk bereikte ook hij het einde van zijn aardse loopbaan. Hij had de goede strijd gestreden, en wij hoeven er niet aan te twijfelen dat ook voor deze geloofsheld een erekrans lag weggelegd (vgl. 2 Tim. 4:7-8). God eerde hem echter bovendien door het wonder dat plaatsvond bij zijn graf.

Dit wonder is in zekere zin typerend voor het héle optreden van de profeet. Het spreekt van de overwinning van het leven op de dood. De dood heeft niet het laatste woord. Het is mooi om met de gedachte hieraan afscheid te nemen van de man Gods.

Het levenseinde van Elisa was niet zo glorieus als dat van zijn voorganger, die de dood niet zag en in een storm ten hemel voer. Toch werd hij door God geëerd, 'want wie Mij eren, zal Ik eren' (1 Sam. 2:30). Dit facet wordt hier eveneens belicht door het wonder bij zijn graf. Zelfs na zijn dood droeg hij nog vrucht!

Vermoedelijk werd hij begraven in het familiegraf in Abel-Mechola aan de rand van het Jordaandal. Moabitische roversbenden trokken ieder jaar de Jordaan over om het land binnen te vallen (Aram was niet de enige vijand waarmee Israël te maken had!). Dit gebeurde weer eens, juist terwijl men bezig was iemand te begraven. De dorpsbewoners sloegen op de vlucht voor de bende die zij in de verte zagen aankomen. Maar wat moesten zij doen met de overledene? Het graf van Elisa was in de buurt. Snel wentelden zij de sluitsteen van het graf en wierpen de man in het graf van de profeet. Maar toen de man in aanraking kwam met het gebeente van Elisa, werd hij levend en rees overeind op zijn voeten (13:20-21).

Leven uit de dood

Opnieuw komt hier het thema 'leven uit de dood' aan de orde, zoals wij dat reeds zagen in de geschiedenis van de Sunamitische en haar zoon. Daar vond de levendmaking plaats doordat de man Gods zich één maakte met de gestorven knaap, hier gebeurde het door de *aanraking* van de gestorvene met het gebeente van Elisa.

Dit is een prachtig beeld van de nieuwtestamentische waarheid, dat wij met Christus zijn gestorven en begraven, en ook weer zijn opgewekt tot een nieuw leven (Rom. 6:4vv.; 2 Kor. 5:14vv.; Ef. 2:1vv.; Kol. 2:11vv.). In een lied wordt dit heel mooi tot uitdrukking gebracht:

*'k Ben gestorven en begraven,
in Uw graf daalde ik ter neer;
'k ben nu in een veil'ge haven:
één met U, o dierb're Heer.*

Dit lied beklemtoont met name het aspect van onze éénmaking met Hem *in Zijn dood*, zoals dat in deze geschiedenis ook heel duidelijk naar voren komt door het 'neerdalen' van de gestorvene in het graf van Elisa.

Inderdaad is het beeld minder heerlijk dan de werkelijkheid, zoals die nu in Christus gestalte heeft gekregen. Want Elisa blééf in het graf, terwijl Christus – de Levensvorst – uit de dood verrees, als Eersteling van hen die ontslapen zijn.

Een 'aanraking' met Hem, in het geloof, is voldoende om nieuw leven te ontvangen en op te staan uit ons zondengraf. Door een blik op het kruis is er leven en heil. Zo trekt Christus, de Gestorvene, de verhoogde Mensenzoon, ons tot Zichzelf en doet Hij ons delen in de gevolgen van Zijn werk (Joh. 12:32-33). Uit Zijn graf is een heerlijk zaad van eeuwig leven gesproten.

Bibliografie

- J.G. Bellett, De profeet Elisa, Apeldoorn z.j.
- H.A. Brongers, 1 Koningen, in 'De Prediking van het Oude Testament', Nijkerk 1979
- H.A. Brongers, 2 Koningen, in 'De Prediking van het Oude Testament', Nijkerk 1982
- J.N. Darby, Synopsis van de Bijbel deel II, Winschoten z.j.
- A.H. Edelkoort, De boeken der Koningen, in 'Bijbel met kanttekeningen', Baarn z.j.
- W.W. Fereday, Elisha the prophet, London z.j.
- A.C. Gaebelein, The Book of Kings, in 'The Annotated Bible', New York 1970
- C. van Gelderen, De Boeken der Koningen, in 'Korte Verklaring', Kampen z.j.
- C.F. Keil, I & II Kings, Grand Rapids 1980
- C. Knapp, The Kings of Judah and Israel, New York 1956
- W.S. LaSor, 1 and 2 Kings, in 'New Bible Commentary', Leicester 1970
- C. van Leeuwen, 2 Koningen, in 'Tekst voor tekst', Den Haag 1987
- E. Modersohn, Das Leben Elisas, Dillenburg 1984
- J.A. Montgomery, Kings, in 'The International Critical Commentary', Edinburgh 1976
- A.W. Pink, Gleanings from Elisha, Chicago 1981
- H. Rossier, Betrachtungen über das 1. und 2. Buch der Könige, Neustadt 1961
- S.J. Runia, 1 Koningen, in 'Tekst voor tekst', Den Haag 1987
- I.W. Slotki, Kings, in 'Soncino Books of the Bible', London 1978
- H. Smith, Elijah, A Prophet of the Lord, London z.j.
- id. Elisha, The Man of God, London z.j.
- E.P. Vedder, The Man of God, Sunbury 1988
- C. Vonk, I en II Koningen, in 'De voorzeide leer', Barendrecht 1977
- O.F. Walton, Elisha the man of Abel-Meholah, London z.j.
- J.C. Whitcomb Jr., Solomon to the exile, Studies in Kings & Chronicles, Grand Rapids 1978

